

Leefomgevingsfoto PlanMER Omgevingsvisie

Gemeente Rijswijk

6 oktober 2023

Kenmerk R000-1290775-V02

Verantwoording

Titel	Leefomgevingsfoto PlanMER Omgevingsvisie
Opdrachtgever	Gemeente Rijswijk
Projectleider	Joost de Jong
Auteur(s)	Marieke van der Linde-Persie en Britt Snellen
Tweede lezer	Joost de Jong
Kenmerk	R000-1290775-V02
Aantal pagina's	91
Datum	6 oktober 2023
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
T +31 30 28 24 82 4
E info.utrecht@tauw.com

Inhoud

1	Inleiding	4
	Aantrekkelijk en gezond Rijswijk	6
2	Luchtkwaliteit	6
3	Geluid	9
4	Externe veiligheid	15
5	Stimuleren van sporten en bewegen	19
	Groen en natuurlijk Rijswijk	24
6	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	24
7	Natura 2000	27
8	Natuurnetwerk Nederland	31
9	Waterkwaliteit	33
10	Waterkwantiteit	37
11	Bodemkwaliteit	40
12	Bodemdaling	44
13	Gebruik ondergrond	47
	Ondernemend en beleefbaar Rijswijk	49
14	Woningvoorraad	49
15	Voorzieningenniveau	52
16	Bedrijvigheid	56
	Duurzaam en toekomstbestendig Rijswijk	61
17	Aandeel hernieuwbare energie	61
18	Waterveiligheid	64
19	Wateroverlast	68
20	Hittestress	72
21	Droogte	76
	Bereikbaar en verkeersveilig Rijswijk	81
22	Bereikbaarheid	81
23	Verschuiving vervoerswijze	84
24	Verkeersveiligheid	88

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Rijswijk werkt aan het opstellen van een Omgevingsvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente. Onderdeel van het proces om tot een Omgevingsvisie te komen is het doorlopen van de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.). Een van de eerste stappen in deze procedure is het in beeld brengen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO). Autonome ontwikkeling betekent de te verwachten voortgang van de huidige situatie zonder dat er nieuw beleid van kracht is. De huidige situatie en autonome ontwikkeling tezamen wordt de referentiesituatie genoemd. Deze referentiesituatie wordt beschreven in het voorliggende document, de Leefomgevingsfoto.

1.2 Opzet leefomgevingsfoto

De referentiesituatie wordt in beeld gebracht aan de hand van indicatoren (zie paragraaf 1.3), welke in het beoordelingskader in de NRD zijn vastgelegd. Deze indicatoren sluiten aan op de thematische indeling die is opgenomen in het Programma Stadsontwikkeling en het uitgangspunt vormen voor de Verkenning. Per indicator worden de volgende onderdelen beschreven:

1. Introductie van de indicator
2. Beoordelingscriteria en beoordelingssystematiek
3. Beleidskader (nationaal, provinciaal, lokaal)
4. Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie
5. Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

Voor elke indicator is de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO; referentiesituatie) beschreven en beoordeeld aan de hand van een beoordelingscriterium. De beoordeling van het kwaliteitsniveau van de verschillende indicatoren is onderverdeeld in goed, redelijk en slecht. In paragraaf 1.3 'Overzichtstabel effecten' staat een overzicht met de beoordeling van de kwaliteitsniveaus van de verschillende indicatoren.

1.3 Overzichtstabel beoordelingen

In onderstaande tabel is de beoordeling zichtbaar van alle indicatoren voor Rijswijk. Bij de huidige situatie en autonome ontwikkeling is aangegeven hoe de indicator beoordeeld is. De groene kleur geeft aan dat de indicator beoordeeld is als 'goed'. De oranje kleur geeft aan dat de indicator als 'redelijk' is beoordeeld en de rode kleur geeft aan dat de indicator als 'slecht' beoordeeld is.

Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
Luchtkwaliteit		
Geluid		
Externe veiligheid		
Stimuleren van sporten en bewegen		
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden		
Natura 2000		
Natuur Netwerk Nederland		
Waterkwaliteit		
Waterkwantiteit		
Bodemkwaliteit		
Bodemdaling		
Gebruik ondergrond		
Woningvoorraad		
Voorzieningenniveau		
Bedrijvigheid		
Aandeel hernieuwbare energie		
Waterveiligheid		
Wateroverlast		
Hittestress		
Droogte		
Bereikbaarheid		
Verschuiving vervoerswijze		
Verkeersveiligheid		

Tabel 1. Overzicht beoordeling indicatoren

Aantrekkelijk en gezond Rijswijk

2 Luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit is een graadmeter van de gemeente als gezonde leefomgeving voor haar inwoners. De kwaliteit van de lucht wordt met name bepaald door mobiliteit (wegverkeer, scheepvaart en werktuigen in de bouw) en industrie.

2.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Luchtkwaliteit	Concentraties PM10 en NO2	Voldoet ruim aan WHO (2021) advieswaarden	Voldoet aan WHO (2021) advieswaarden	Voldoet niet aan WHO (2005) advieswaarden

Metingen van fijnstof en stikstofdioxide (NO₂) zijn luchtverontreinigingen die worden gebruikt in het beoordelen van luchtkwaliteit. Fijnstof wordt gemeten aan de hand van PM10 (fijnstof kleiner dan 10 micrometer). De concentraties van PM10 en worden jaarlijks landelijk en provinciaal gemeten en gerapporteerd.

Op dit moment wordt voldaan aan de Europese grenswaarden voor NO₂ en PM10. Dit zijn de grenswaarden die in Europa van kracht zijn sinds 2008. Wettelijk gezien hoeven de gemeenten dus niet te streven naar een betere luchtkwaliteit. De grenswaarden zijn echter een compromis tussen haalbaarheid en gezondheid, en bij vaststelling van deze grenswaarden waren er al advieswaarden van de WHO uit 2005 die met name voor fijnstof veel strenger waren. In september 2021 heeft de WHO nieuwe advieswaarden uitgebracht die aanzienlijk naar beneden zijn bijgesteld ten opzichte van 2005. Dit betekent echter niet dat er onder deze waarden geen gezondheidseffecten meer optreden.

Stof	Nieuwe WHO advieswaarde (2021)	WHO Advieswaarde (2005)	Europese Grenswaarde (2008)
NO ₂	10 µg/m ³	40 µg/m ³	40 µg/m ³
PM10	5 µg/m ³	20 µg/m ³	40 µg/m ³

In dit MER worden de WHO advieswaarden uit 2021 gehanteerd als beoordelingscriterium. De situatie wordt als goed beoordeeld wanneer ruim wordt voldaan aan de nieuwe WHO advieswaarden die uitgebracht zijn in 2021. Wanneer net voldaan wordt aan deze waarden wordt de situatie beoordeeld als redelijk. Wanneer niet wordt voldaan aan de WHO advieswaarden uit 2021 wordt de situatie beoordeeld als slecht. Dit geldt ook wanneer wel wordt voldaan aan de hogere Europese grenswaarden. In alle concentraties die hierna genoemd zijn, betreft het jaargemiddelde concentraties.

2.2 Beleidskader

Zowel op nationaal als regionaal niveau is er beleid opgesteld ten aanzien van het verbeteren van de luchtkwaliteit. Onderstaande tabel licht de beleidskaders per niveau uit.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet milieubeheer	De Wet milieubeheer (Wm) is de belangrijkste milieuwet. Deze wet bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen.
Provinciaal/ regionaal	Schone Lucht Akkoord	Het Schone Lucht Akkoord is ondertekend door verschillende gemeenten in Nederland. De gezamenlijke ambitie is om in alle relevante sectoren de uitstoot van vervuilende stoffen te beperken, om zo in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 te behalen. De gemeente Rijswijk werkt als deelnemer van het Schone Lucht Akkoord mee aan de realisatie van de landelijke doelstelling en treft maatregelen voor schonere en gezondere lucht.
Lokaal	Actieplan Luchtkwaliteit 2020-2024	Het Actieplan Luchtkwaliteit geeft aan waar luchtverontreiniging een gezondheidsrisico vormt. Stikstofdioxide en fijnstof worden aangepakt door een set maatregelen om de lokale luchtkwaliteit te verbeteren.

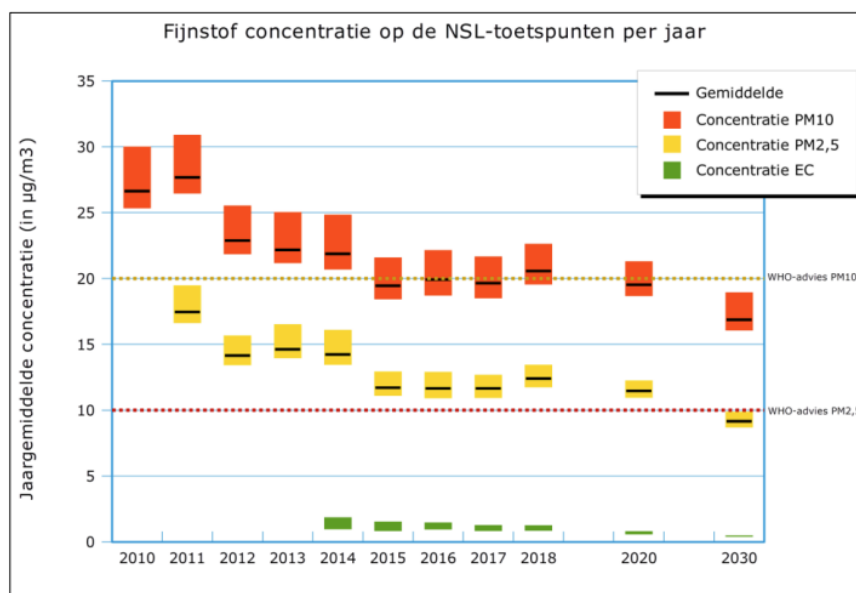
2.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De Europese grenswaarde voor NO₂ (Wet milieubeheer) is 40 µg/m³. Deze grenswaarde is gelijk aan de WHO advieswaarde voor NO₂ uit 2005. De WHO advieswaarde uit 2021 ligt echter een stuk lager, namelijk op 10 µg/m³. De gemeente Rijswijk kent een luchtkwaliteit met een NO₂ waarde variërend tussen de 18-30 µg/m³. Hiermee ligt Rijswijk binnen de wettelijke EU grenswaarde maar voldoet zij niet aan de WHO advieswaarde (2021). Zoals zichtbaar in figuur 1 is de concentratie NO₂ het hoogste rond de A4 en A13 autosnelwegen. Ook de Prinses Beatrixlaan en Sir Winston Churchillaan met aansluiting op de A4 veroorzaken concentraties NO₂ boven de WHO-grenswaarde .

Figuur 1. Jaargemiddelde concentratie stikstofdioxide (CIMLK, 2021)

De wettelijke grenswaarde voor fijnstof (PM10) is volgens de Wet milieubeheer 40 µg/m³. De WHO advieswaarde uit 2005 ligt de helft lager op 20 µg/m³. De WHO advieswaarde uit 2021 is 15 µg/m³. Rijswijk kent een hoeveelheid fijnstof tussen de 16-18 µg/m³. Uit het Actieplan Luchtkwaliteit blijkt dat Rijswijk de wettelijke advieswaarden voor PM10 sinds het begin van de metingen in 2010 nooit is overschreden. Echter geldt ook hier dat de concentratie boven de WHO advieswaarde uit 2021 ligt. Wel wordt voldaan aan de WHO advieswaarde uit 2005. Een aandachtspunt is de Prinses Beatrixlaan met aansluiting op de A4 en Admiraal Helfrichsingel.

Figuur 2. Spreiding fijnstof concentratie op de NSL-toetspunten van Rijswijk in 2010 t/m 2018 en prognose 2020 en 2030 (Actieplan Luchtkwaliteit Rijswijk, 2018)

De indicator Luchtkwaliteit wordt in de huidige situatie, op basis van boven genoemde gegevens, per saldo beoordeeld als **slecht**: Rijswijk voldoet aan de WHO advieswaarden uit 2005, maar niet aan de nieuwe WHO advieswaarden uit 2021.

2.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Technische innovaties die leiden tot schonere technieken en duurzame energiebronnen hebben naar verwachting een positief effect op de luchtkwaliteit in de toekomst. Zo zal een toename van emissieloos wegverkeer leiden tot een verbetering. Het gebruik van duurzame energiebronnen leidt echter niet automatisch tot een verbetering. Als fossiele brandstoffen voor een groot deel door biomassa vervangen worden, blijft er sprake van uitstoot door verbranding met negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit. In de Regionale Energiestrategie die op dit moment wordt doorlopen in de regio Zuid-Holland (RES 1.0 is opgesteld en wordt uitgewerkt) wordt ingezet op de duurzame energieopwekking door wind- en zonne-energie. De RES-regio Rotterdam Den Haag waar Rijswijk onder valt voegt daar echter ook andere vormen van energie opwekking en gebruik van warmtebronnen aan toe. Denk aan aquathermie en duurzame brandstoffen uit de afvalwaterzuivering. Met de benoemde maatregelen uit het Actieplan Luchtkwaliteit van Rijswijk (2020) zal de luchtkwaliteit naar verwachting verbeteren, denk aan zonering waar oude voertuigen geweigerd worden (o.a. op de Burgemeester Elsenlaan). Zoals zichtbaar in figuur 2 zal naar aanleiding van het Actieplan Luchtkwaliteit de concentratie PM10 verminderen in de loop naar 2030. Het is de vraag of deze ontwikkelingen in de nabije toekomst een significante verbetering kunnen maken in de luchtkwaliteit van Rijswijk zodanig dat zij daarmee gaat voldoen aan de WHO grenswaarde van NO₂ 10 µg/m³ en PM10 15 µg/m³. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeling als **slecht**.

3 Geluid

Geluidshinder ontstaat voornamelijk in de buurt van wegen, spoorwegen, industrie en vliegvelden. Wegverkeer is de grootste veroorzaker van geluidshinder. Overlast als gevolg van geluid kan uiteindelijk leiden tot gezondheidsklachten bij bewoners.

3.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Geluid	Europese Richtlijn wegverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn
	Europese Richtlijn railverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn
	Europese Richtlijn industrie 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn

toelaatbare
geluidbelasting

Met betrekking tot het onderwerp geluid zijn een divers aantal bronnen als veroorzaker mogelijk. Voor wegverkeer, railverkeer en industrie wordt het aspect geluid beoordeeld op basis van de Europese Richtlijn Omgevingslawaai. Dit wordt uitgedrukt in Lden, wat staat voor Lday-evening-night en geeft het jaargemiddelde geluidniveau aan voor de dagperiode, avondperiode en nachtperiode. Lden kent een grenswaarde van 55 dB. Daarnaast wordt omgevingslawaai uitgedrukt in Lnight wat staat voor het jaargemiddelde geluidniveau voor de nachtperiode, met een grenswaarde van 50 dB. In bovenstaande tabel is weergegeven wanneer de geluidswaarden van wegverkeer, railverkeer en industrie worden beoordeeld als goed, redelijk of slecht.

3.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld om geluidhinder te minimaliseren. De verschillende beleidstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

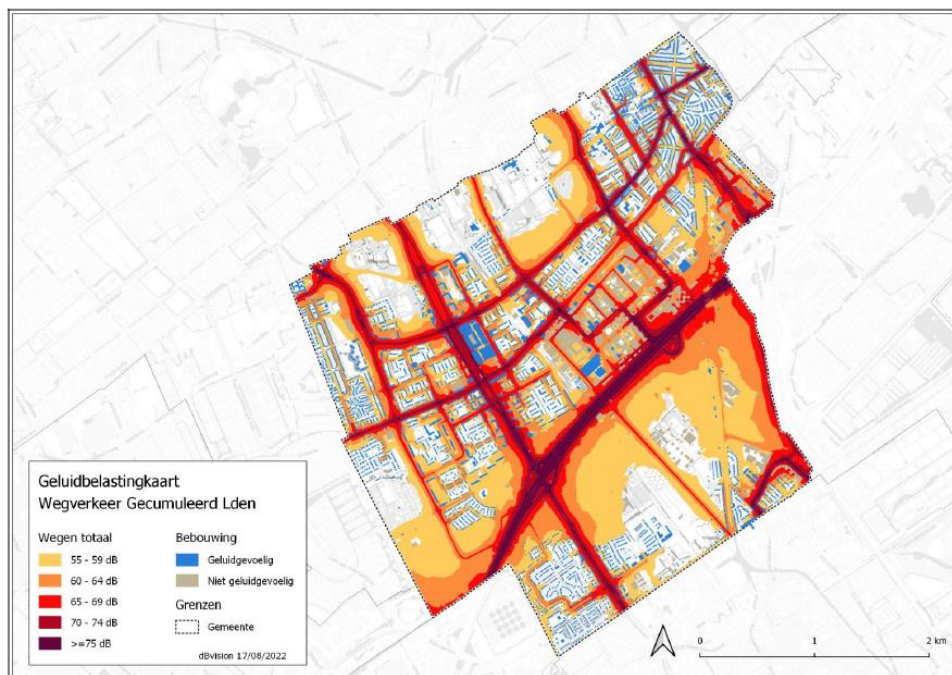
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet geluidhinder	Heeft als doel de mens te beschermen tegen de negatieve effecten van geluid. Hierin zijn de regels opgenomen voor weg- en railverkeerslawaai en voor gezoneerde industrieterreinen. Maatregelen om geluidhinder tegen te gaan moeten altijd zo dicht mogelijk bij de bron worden genomen.
	Wet Milieubeheer	Geluidsnormen zijn van toepassing om de woonomgeving te beschermen tegen geluidshinder.
	Meerjarenprogramma Geluidsanering Spoor - ProRail	Doel van het Meerjarenprogramma is om het spoor stiller te maken door het plaatsen van schermen langs het spoor en geluidsanering van woningen.
Provinciaal/ regionaal	Meerjarenprogramma Rijkswegen	Aanpak geluidhinder bij woningen nabij of langs Rijkswegen.
	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie Zuid Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin haar ambitie opgenomen voor het thema Geluidhinder. Het volgende is opgenomen: "De belangrijkste provinciale verantwoordelijkheden voor geluidhinder concentreren zich op de provinciale infrastructuur, provinciale inrichtingen, regionale luchthavens en stiltegebieden. De inzet is gericht op het voorkomen en verminderen van geluidhinder door weg-(en rail) verkeer, luchtvaart en industrie (zonering en vergunningverlening) en het aanwijzen en beschermen van stiltegebieden."
	Actieplan Geluid provinciale wegen	In het plan beschrijft de provincie twee ambitieniveaus: 1) Het oplossen van berekende geluidbelastingen op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen boven de

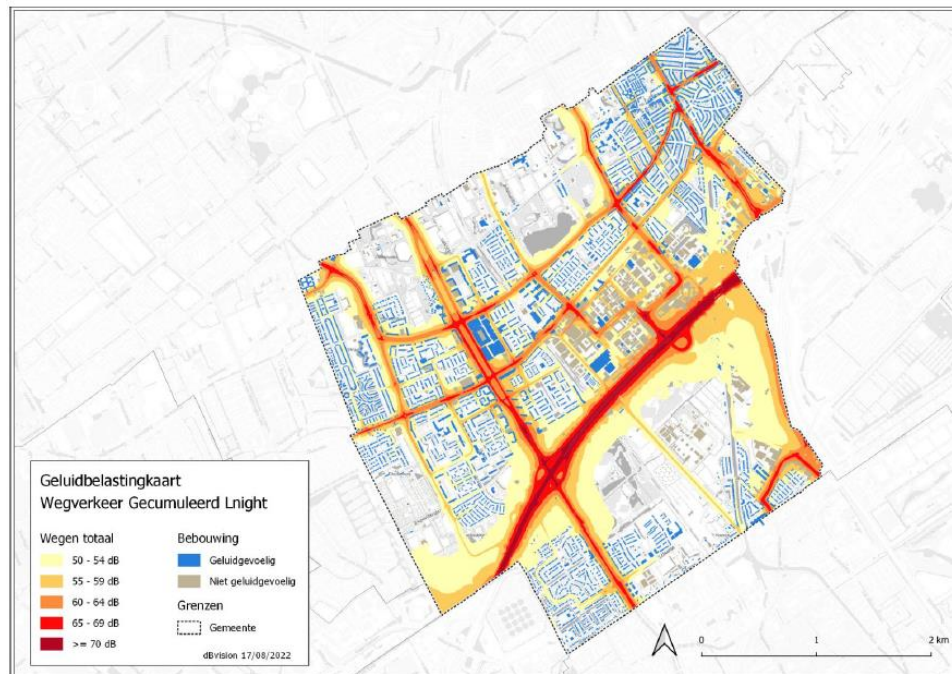
Lokaal	Actieplan Geluid 2018-2022 Rapportage Geluidbelastingkaart 2021	grenswaarde; en 2) het oplossen van geluidklachten van mensen die langs het provinciale wegennet wonen. Het Actieplan Geluid is voor de geluidsbelasting op geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen, onderwijs- en zorggebouwen. Daarvoor is een grenswaarde opgenomen van 65 dB. Op basis van deze plandrempel verhoogt de gemeente de ambitie voor het aanpakken van geluidhinder ten gevolge van het verkeer op gemeentelijke wegen. Het rapport Geluidbelastingkaart geeft inzicht in de geluidsituatie op het grondgebied van de gemeente Rijswijk. Het rapport geeft informatie over de brontypen weg- en railverkeer, luchtvaart en industrie.
--------	--	---

3.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Geluid wegverkeer

Door de gemeente Rijswijk loopt de snelweg A4, zoals zichtbaar op onderstaande figuur met de donker rode lijn. Hier is sprake van wegverkeer met een geluid (L_{den}) van >75 dB gedurende de dag. Met name rond afrit 9 en 10 is er veel geluid van wegverkeer. Hetzelfde geldt voor het fijnmazige wegverkeer in de gemeente, waar wegverkeer ook een geluid (L_{den}) van >75 dB veroorzaakt. Figuur 4 laat zien dat ook in de nacht met name de A4 en de Prinses Beatrixlaan een geluidbelasting van >75 dB veroorzaken als gevolg van wegverkeer. Al de rood aangegeven gebieden overschrijden de Europese Richtlijn van 55 dB L_{den} en 50 dB L_{night} .

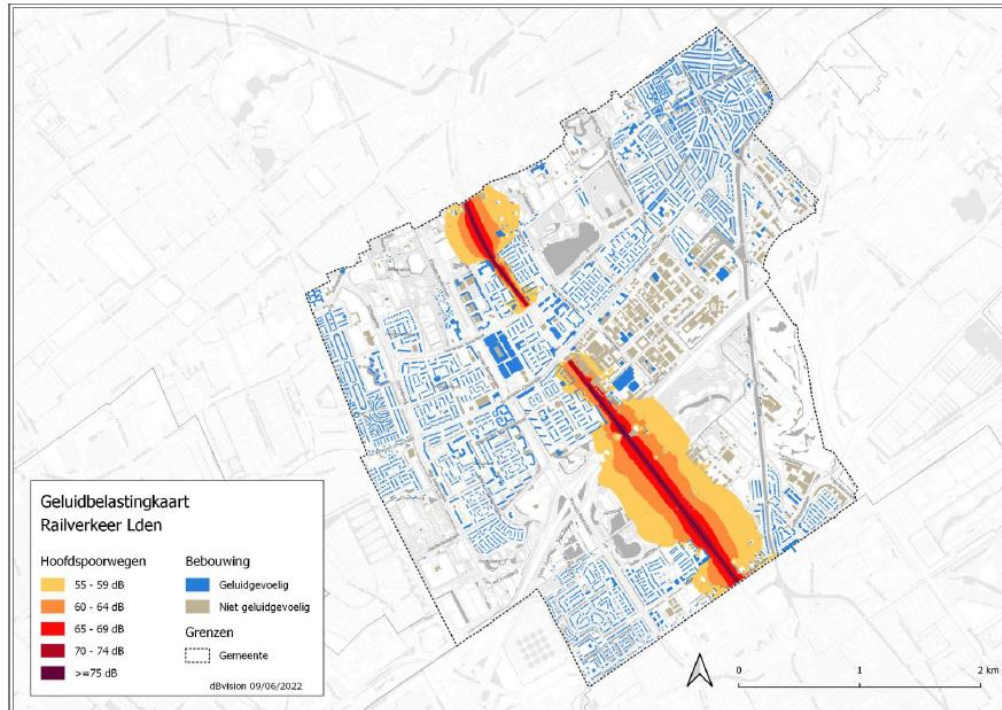

Figuur 3. Geluidhinder wegverkeer Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

Figuur 4. Geluidhinder wegverkeer Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

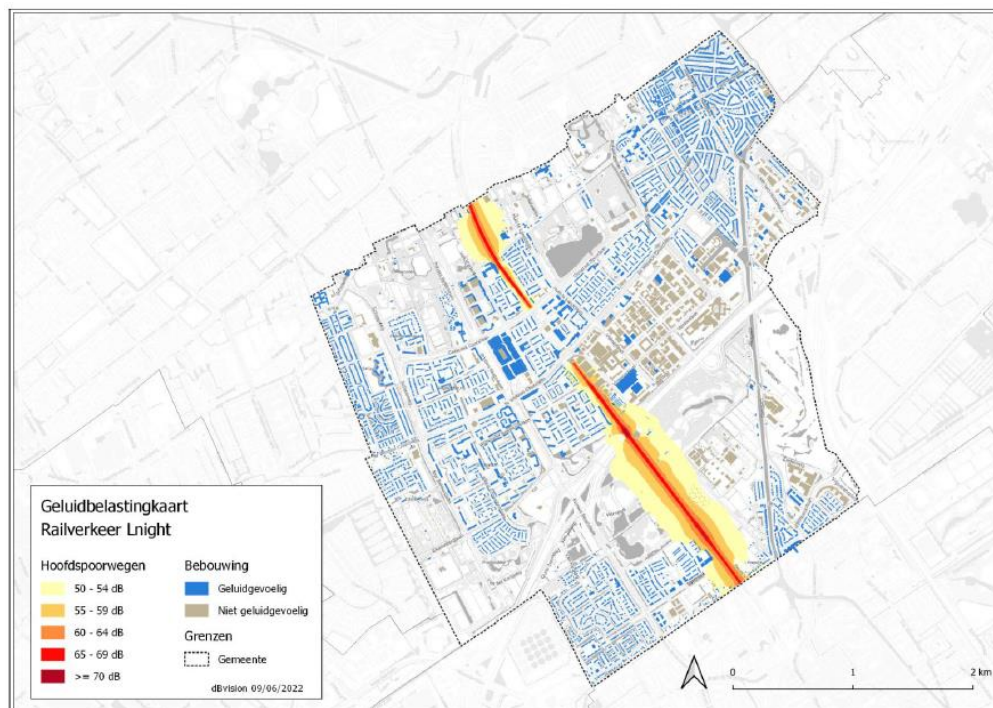
Uit de rapportage Geluidbelastingkaart van 2021 blijkt dat er gedurende de dag op zeer veel plekken geluidhinder was boven de 55dB. Kijkend naar de locaties waar wegverkeer geluidhinder veroorzaakt (A4 en Prinses Beatrixlaan) boven de grenswaarden gedurende dag en nacht, wordt wegverkeer beoordeeld als slecht.

Geluid railverkeer

Gemeente Rijswijk kent een spoorlijn van noord naar zuid (parallel aan de Prinses Beatrixlaan). De geluidshinder direct langs de spoorweg ligt op >75 dB (Lden) gedurende de dag. Zichtbaar op figuur 5 is dat het geluid zich uitstrekt in het omliggend gebied; daar veroorzaakt de trein tussen de 55-59 dB (Lden). Dit levert met name in de woonwijken Sion en Haantje geluidsoverlast. Voor de nacht is zichtbaar in figuur 6 dat de grenswaarde van 50 dB in dezelfde gebieden overschreden wordt. Daarmee overschrijdt het railverkeer de Europese Richtlijn van 55 dB gedurende de dag en 50 dB gedurende de nacht.

Figuur 5. Geluidbelastingkaart Railverkeer Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

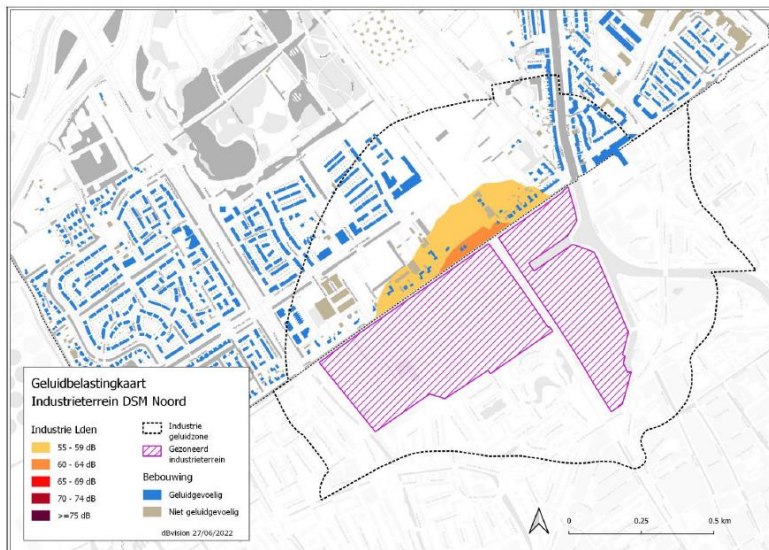

Figuur 6. Geluidbelastingkaart railverkeer Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

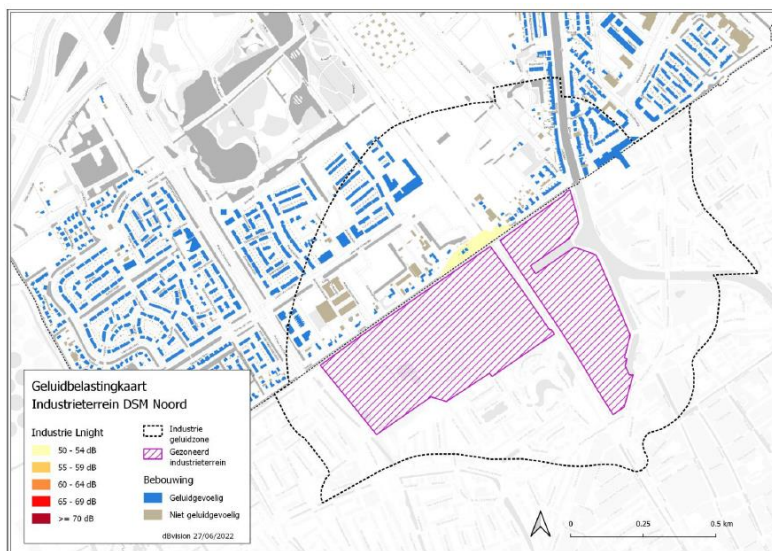
Omdat zeker gedurende de dag maar ook gedurende de nacht de omgeving rond het railverkeer geluidoverlast ervaart, wordt railverkeer beoordeeld als redelijk.

Geluid industrie

Geluidoverlast wordt in Rijswijk veroorzaakt door het industrieterrein DSM Noord in Delft. Op de geluidbelastingkaart Lden is te zien dat er overdag in de aangrenzende wijk van zoneringsgebied DSM Noord een maximale geluidbelasting is van 64 dB, boven de Europese Richtlijn. In de nacht is er vrijwel geen geluidbelasting, in een klein gebied bereikt het precies de grenswaarde van 50 dB.

Figuur 7. Geluidbelastingkaart industrieterrein DSM Noord Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

Figuur 8. Geluidbelastingkaart industrieterrein DSM Noord Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

Daarom wordt de huidige situatie voor geluidbelasting industrie beoordeeld als goed.

Kijkend naar de specifieke criteria per geluidsbron, scoort geluid wegverkeer slecht, geluid railverkeer redelijk en geluid industrie goed. Op basis hiervan wordt de indicator geluid per saldo beoordeeld als **redelijk**.

3.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Toenemende drukte, onder andere door verdichting en een toename van transport, kan leiden tot een negatief effect op de geluidsbelasting. Woon-werk gebieden worden naar verwachting meer blootgesteld aan geluidbelasting afkomstig van industrie, omdat de bebouwingsdichtheid toeneemt. Hoewel technologische ontwikkelingen mogelijkheden bieden om het geluid van individuele bronnen te verminderen, is het onduidelijk of deze ontwikkelingen opwegen tegen de toename van geluidsbelasting. Bij hogere snelheden van voertuigen is het geluid dat banden voortbrengen ook maatgevend ten opzichte van een (elektrische) motor. In 2024 wordt het Actieplan geluid geactualiseerd. In het actieplan worden het beleid en de voorgenomen maatregelen ter beperking van de geluidsbelasting in de stad beschreven. Op dit moment werkt Rijswijk aan een Actieplan Geluidsstil Asphalt welke in 2024 gereed zal zijn. Er is echter nog geen concreet beeld van de mate waarin de geluidbelasting afkomstig van wegverkeer afneemt en of de afname groot genoeg is om de Europese Richtlijn te halen. Op basis van deze ontwikkelingen wordt de autonome ontwikkeling van geluid beoordeeld als **redelijk**.

4 Externe veiligheid

Externe veiligheid betreft omgevingsrisico's die te maken hebben met de productie, verwerking, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen. Concreet draait het bij externe veiligheid om risicobronnen die een potentieel gevaar voor de omgeving vormen. Hierbij gaat het om aardgasleidingen, tankstations met verkoop van LPG, vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg of over het spoor, en calamiteiten van bedrijven. Activiteiten die risico's kunnen veroorzaken moeten goed afgestemd worden op andere kwetsbare functies (scholen, ziekenhuizen, kinderopvang, woningen, etc.) om zo de risico's te beperken.

4.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criteria	Goed	Redelijk	Slecht
Externe veiligheid	Mate van het groepsrisico door afstand van gevoelige functies tot risicobronnen	Geen tot laag groepsrisico doordat gevoelige functies ver gelegen zijn van risicobronnen	Beperkt groepsrisico doordat een beperkt aantal gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen is	Hoog groepsrisico doordat meerdere gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen zijn
	Aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour 10-6 (PR)	Zeer beperkt aantal kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour.	Diverse kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour	Veel kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour

Voor de indicator externe veiligheid is gekeken naar twee criteria: de mate van het groepsrisico en het aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour 10-6. Het groepsrisico

gaat over de impact van een calamiteit met veel dodelijke slachtoffers tegelijk. Het plaatsgebonden risico is het risico (uitgedrukt in kans per jaar) dat één persoon, die zich onafgebroken en onbeschermd op de betreffende plaats bevindt, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een calamiteit met een gevaarlijke stof.

4.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op externe veiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Besluit risico's zware ongevallen (Brzo)	Het Brzo wijst bedrijven aan op basis van de hoeveelheid - en het soort - gevaarlijke stoffen die binnen het bedrijf worden gebruikt. Brzo-bedrijven zijn verplicht om de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen te beoordelen en maatregelen te nemen om mens en milieu te beschermen.
	Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)	Het doel van het Bevi is om mensen in de buurt van een bedrijf met gevaarlijke stoffen te beschermen. Bij een omgevingsvergunning milieu of een ruimtelijk besluit rond een Bevi-bedrijf moet het bevoegd gezag rekening houden met veiligheidsafstanden ter bescherming van individuen (plaatsgebonden risico) en groepen personen (groepsrisico).
	Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb)	Het Bevb regelt de taken en verantwoordelijkheden van de buisleidingexploitant en de gemeenten.
	Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt)	Het Bevt, stelt regels aan transportroutes en de omgeving daarvan. Hierin wordt ingegaan op het plaatsgebonden risico, het groepsrisico en de verantwoordingsplicht.
	Wet veiligheidsregio's en Wet milieubeheer.	Om risico's in beeld te brengen is de risicokaart opgesteld, dit is een wettelijke verplichting op basis van Diverse overheden dragen verantwoordelijkheid voor de kaart: Het ministerie van Justitie en Veiligheid voor adequate wet- en regelgeving Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat als eigenaar van het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS). De provincies voor het maken en beschikbaar stellen van de Risicokaart; De gemeenten (en provincies, waterschappen en Rijk) voor het aanleveren van gegevens;
Provinciaal/ regionaal	Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2015-2018	De gemeente beschrijft haar ambities, doelstellingen en operationele doelstellingen voor

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Lokaal	Beleidsregels Externe Veiligheid gemeente Rijswijk 2017	activiteiten die de provincie zelf uitvoert. Samen met de Veiligheidsregio Haaglanden, de Omgevingsdienst Haaglanden, het Rijk, de provincie Zuid-Holland en buurgemeenten streeft Rijswijk naar een professionele aanpak van de veiligheid, afkomstig van activiteiten met gevaarlijke stoffen. In de beleidsregels staat waar de verantwoordelijkheid van de gemeente ligt om haar mensen en de omgeving te beschermen tegen deze activiteiten.

Toelichting wijzigingen m.b.t. ingang Omgevingswet

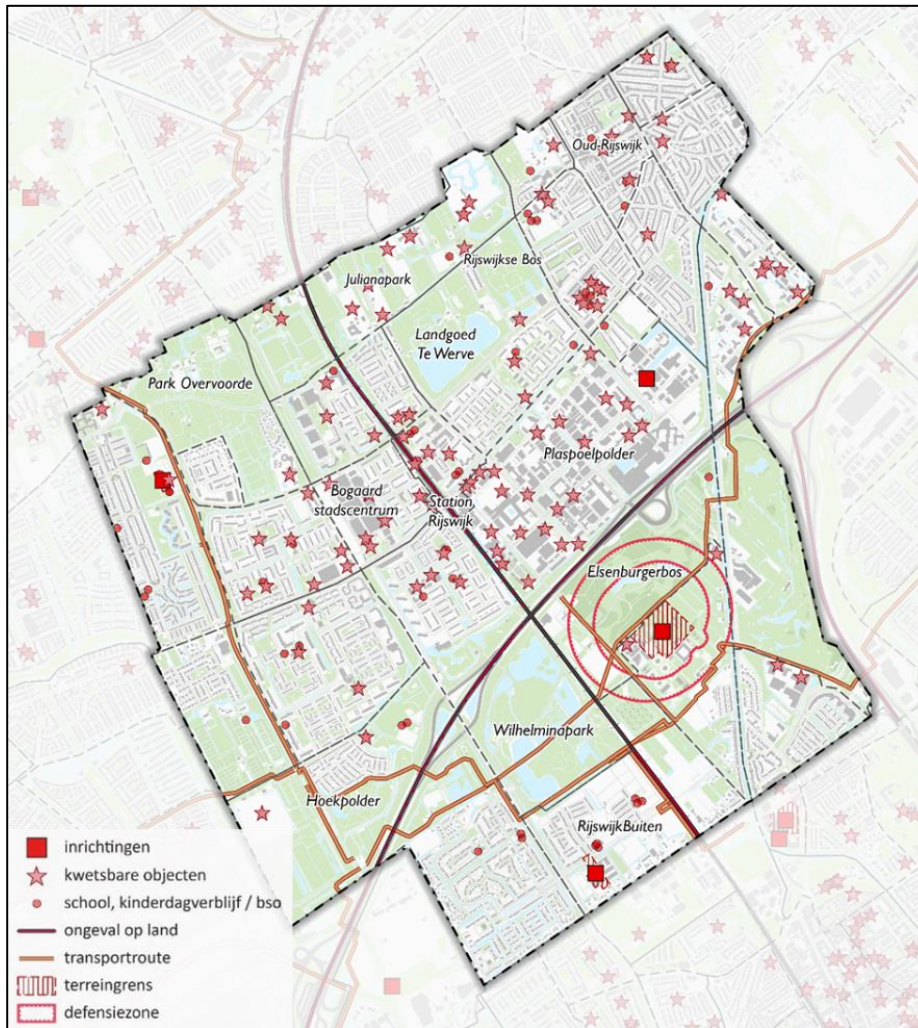
De wetgeving rond externe veiligheid zal in de toekomst gekaderd worden binnen de Omgevingswet. Met de invoering van de Omgevingswet wordt het groepsrisico anders ingevuld, namelijk in de vorm van aandachtsgebieden. Dit zijn aangewezen gebieden waar potentieel levensbedreigende externe veiligheidsrisico's bestaan door warmtestraling, overdruk of een concentratie van giftige stoffen in de lucht. Binnen deze aandachtsgebieden dient het bevoegd gezag rekening te houden met het groepsrisico. Een andere verandering op het gebied van externe veiligheid is de invoering van de categorie zeer kwetsbare gebouwen afkomstig uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Bij zeer kwetsbare gebouwen is er sprake van een lage zelfredzaamheid van (een deel van) de aanwezige personen. Hieronder vallen bijvoorbeeld ziekenhuizen, kinderdagverblijven en gevangenissen. De overheid dient zeer kwetsbare gebouwen extra te beschermen. De datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet is 1 januari 2024. In dit PlanMER wordt uitgegaan van de huidige wetgeving die is gekaderd in het Bevi.

4.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Figuur 9 toont de risicobronnen in de gemeente Rijswijk. Op de kaart staan de transportlijnen waarover gevaarlijke stoffen getransporteerd worden. Dit kan gaan om wegen, sporen, vaarwegen of buisleidingen. Het vervoer van gevaarlijke stoffen is risicovol. Bij een incident of ongeluk kunnen deze stoffen vrijkomen en een gevaar vormen voor mens, dier en milieu. De transportlijnen die door de gemeente Rijswijk heen lopen zijn aardgasleidingen. Daarnaast toont de kaart inrichtingen (bedrijven) met gevaarlijke stoffen. Binnen de gemeente liggen vier inrichtingen. Voor een van de inrichtingen geldt een defensiezone.

Naast de risicobronnen geeft de kaart ook de gevoelige functies in de gemeente Rijswijk weer. In de huidige situatie liggen een beperkt aantal kwetsbare objecten nabij risicogebieden. Zo ligt er in de wijk Rijswijk Buiten een school of kinderdagverblijf relatief dichtbij een inrichting. Dit geldt eveneens voor de locatie in het noordwesten van de gemeente waar een gevoelige functie zeer dichtbij een inrichting is gelegen. Aangezien het om verstedelijkt gebied gaat en de ruimte beperkt is, is dit onvermijdelijk. Er is sterke wet- en regelgeving op het gebied van externe veiligheid in de vorm van het brzo en bevi en het lokale beleidsplan externe veiligheid. Omdat een beperkt aantal gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen is en er geen extra kwetsbare of kwetsbare

objecten binnen de 10-6 PR contour liggen, wordt de externe veiligheid in de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

Figuur 9. Risicobronnen in de gemeente (bron: Geoweb Rijswijk / KuiperCompagnons).

4.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat de kans dat ongevallen zich voordoen niet significant zal toenemen. Door een toenemende bevolkingsdichtheid, inbreiding en verdichting kan de afstand tussen risicobronnen en gevoelige functies echter afnemen en het groepsrisico als gevolg daarvan toenemen. Anderzijds is een afname van het aantal inrichtingen voorzien dat gevaarlijke stoffen bezigt (beëindiging verkoop LPG, opheffen defensiezone). De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

5 Stimuleren van sporten en bewegen

Sporten en bewegen is een breed begrip, dat kan slaan op verschillende vormen van vrijetijdsbesteding (ontspanning en vermaak). Hier wordt sporten en bewegen in de openbare ruimte en ook de mogelijkheid tot binnensporten bedoeld. Sporten en bewegen heeft veel te maken met spelen, fietsen, wandelen, etc., en heeft positieve effecten op de gezondheid. Voldoende en kwalitatief goede voorzieningen om te kunnen sporten en bewegen dragen bij aan een goede leefomgeving, en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

5.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Sporten en bewegen	Aanbod recreatieve voorzieningen buiten en binnen ten opzichte van de vraag	Aanbod en vraag is in balans zowel buiten als binnen	Vraag en aanbod sluit niet helemaal op elkaar aan en tekort zowel buiten als binnen	Vraag en aanbod niet in balans en tekort zowel buiten als binnen

In Zuid-Holland zijn tientallen natuur- en recreatiegebieden die een belangrijke rol spelen in het recreatief gebruik van inwoners en toeristen. Ook zijn er verschillende mogelijkheden voor het beoefenen van binnensporten. Zijn vraag en aanbod van voorzieningen in de openbare ruimte en binnen in verhouding dan wordt de huidige situatie of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Sluit het aanbod voor sporten en spelen niet voldoende aan op de vraag dan wordt het beoordeeld als redelijk. Sluit het aanbod niet aan op de vraag dan wordt de huidige situatie of de autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

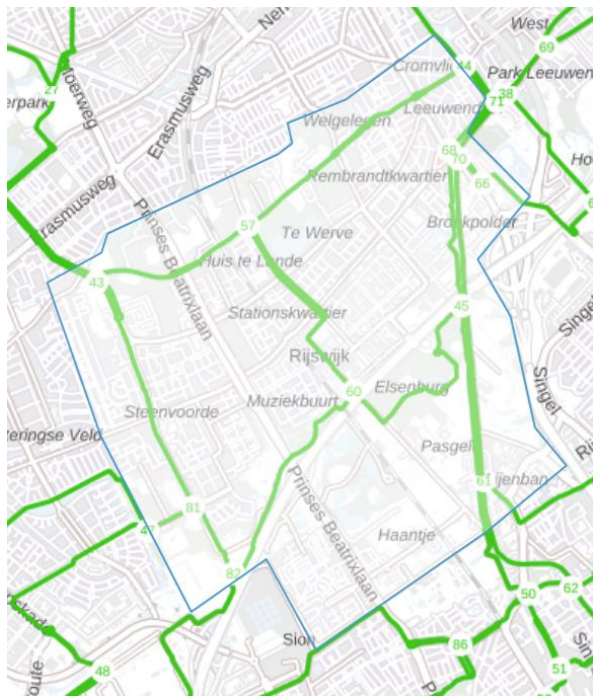
5.2 Beleidskader

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	-
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving en een zo groot mogelijke deelname van onze bewoners aan sport en recreatie, met name van ondervertegenwoordigde groepen, vooral in en dicht bij de woonomgeving (bij voorkeur 'om de hoek', o.a. voor sport en spel en het maken 'ommetjes'). De provincie draagt samen met partners zorg voor het beheer en het doorontwikkelen van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen, wandelen en paardrijden en streeft ernaar deze voor sport geschikter te maken. Vanuit het oogpunt van belevingswaarde verbindt de provincie bijzonder waardevolle gebieden inzake landschap (o.a. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland), water en natuur (o.a. Hollands

Lokaal	Recreatieperspectief Zuid-Holland 2023	<p>Plassengebied en onze Nationale Parken NL Delta en Hollandse Duinen) en verbindt sportief en recreatief de groenblauwe netwerken in en om de stad.</p> <p>De provincie duidt met haar recreatieperspectief hoe zij tot 2030 wil zorgen voor de ontwikkeling van recreatie. Dit doet zij samen met gemeenten, gebiedspartijen, recreatieschappen, terreinbeheerders, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Met 6 pijlers zet de provincie in op het duurzaam verzorgen van het bestaande en toekomstige recreatieve netwerk.</p>
	Ruimte voor Sport in Rijswijk 2018	<p>Rijswijk heeft een analyse van vraag en aanbod van binnen en buiten sportaccommodaties opgesteld.</p>
	Uitvoeringsagenda Gezondheid en Sport in Rijswijk 2020-2022	<p>Met het Rijswijkse Sportakkoord wil de gemeente bereiken dat iedereen plezier in sport en bewegen kan hebben. De Uitvoeringsagenda laat zien hoe hier aan gewerkt wordt de komende jaren. Op de volgende thema's wordt er aan gewerkt: iedereen kan meedoen, bewegen in de buitenruimte, vitale aanbieders, positieve sportcultuur, van jongs af aan vaardig in bewegen, rookvrije generatie, gezond gedrag.</p>

5.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Binnen de gemeente Rijswijk zijn er voldoende opties om buiten te recreëren. Allereerst zijn er verschillende fiets- en wandelroutes, als ook groengebieden. De gemeente kent geen landelijke fietsroutes maar wel goed verbonden regionale fietsroutes naar aansluitende gemeenten en de grotere omgeving. Daarmee biedt de gemeente voldoende mogelijkheden tot fietsen.

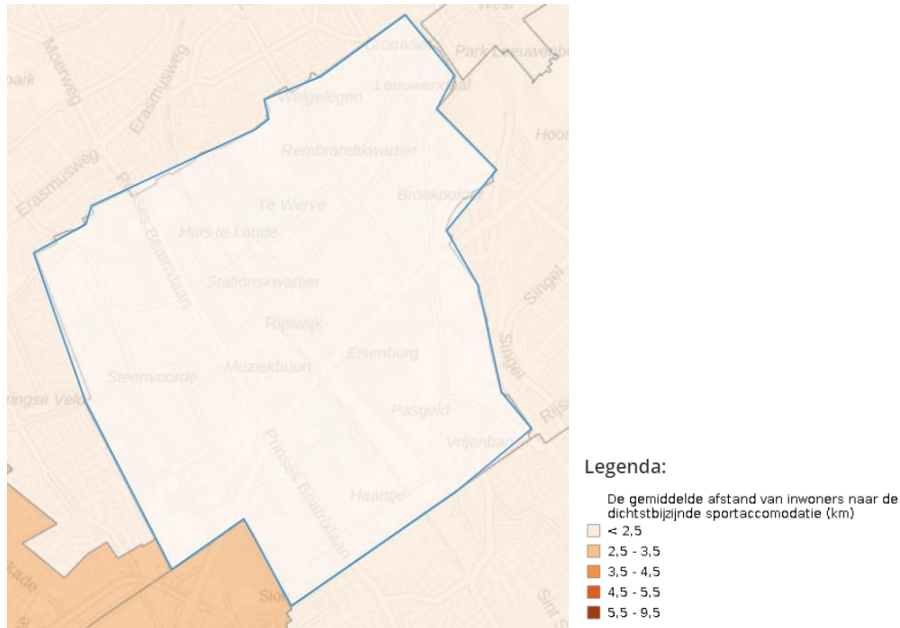
Figuur 10. Regionale fietsroutes (Atlas Leefomgeving 2022)

Voor wandelen geldt dat er grenzend aan de gemeente verschillende landelijke wandelroutes lopen. Dit zijn LAW-routes, streekpaden, NS-wandelingen en OV-stappers. In onderstaande figuur is te zien dat er voornamelijk regionale wandelroutes in Rijswijk zijn. Deze lopen vrij parallel aan de fietsroutes.

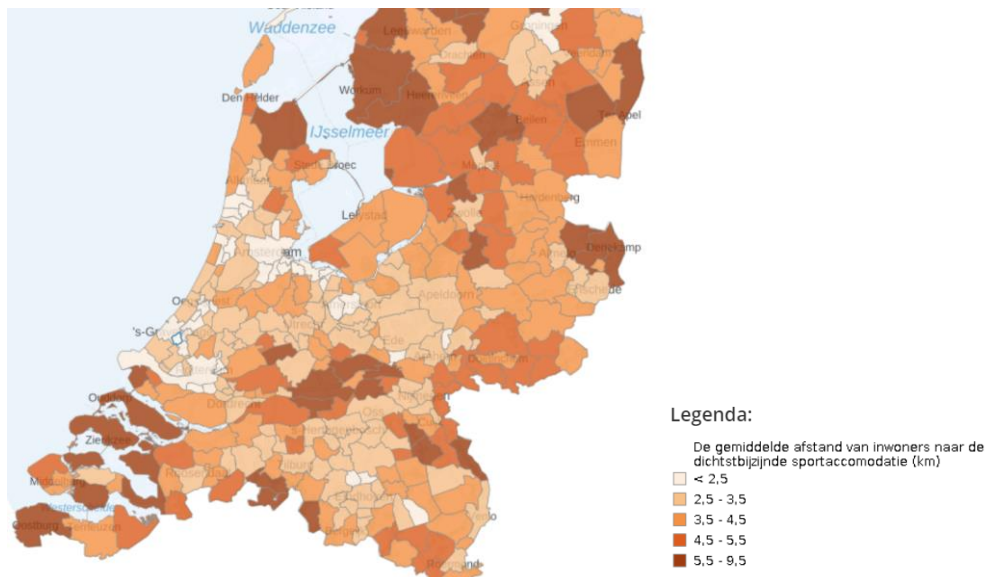

Figuur 11. Regionale wandelroutes (Atlas Leefomgeving 2022)

Als we kijken naar de mogelijkheden tot sporten zien we het volgende. De gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde sportlocaties in Rijswijk is <2,5 km. In vergelijking met de rest van Nederland is dit erg goed. In andere gemeenten is deze afstand gemiddeld langer, zoals te zien is op figuur 12: bijna in heel Nederland begint de afstand tot sportaccommodaties vanaf 2,5 km.

Figuur 12. Gemiddelde afstand van inwoners naar dichtstbijzijnde sportlocatie in km in Rijswijk (Atlas Leefomgeving 2022)

Figuur 13. Gemiddelde afstand van inwoners naar dichtstbijzijnde sportlocatie in km in Nederland (Atlas Leefomgeving 2022)

Kijken we naar de buitensporten dan ligt het grootste knelpunt in de gemeente bij de hockeysport en de buitensportaccommodaties daarvan. Uit het onderzoek 'Ruimte voor Sport in Rijswijk 2018'

blijkt de hockeysport groeiende en bestaan er wachtlijsten om te kunnen sporten. Er is een tekort van 2 hockeyvelden.

Als we kijken naar binnensporten dan staat dit onder druk in Rijswijk: de gemeente voldoet niet aan het minimaal aantal sporthallen. Rijswijk kent een tekort van drie sporthallen voor binnensport. Er ligt een knelpunt rondom optimale ruimtelijke spreiding en planning van sporters: rondom piekmomenten is het te druk. Het aanbod van sporthallen voldoet niet helemaal aan de vraag.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**. Voor enkele sporten geldt dat er knelpunten zijn.

5.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Door de toename van vrije tijd is een trend naar een belevingseconomie waarneembaar: de behoefte aan een breed aanbod van recreatievoorzieningen groeit, zowel binnen als buiten. Deze belevingseconomie gaat geleidelijk over in een betekenisconomie, waarin mensen meer op zoek zijn naar zingeving en immateriële waarden. De verwachting is dat de omvang van het openbaar toegankelijk natuur- en recreatiegebied gelijk blijft of beperkt toeneemt. Daarnaast is de verwachting dat de waardering voor deze gebieden toeneemt door de verdere, voorgenomen kwaliteitsverbetering. Ook verwachten we dat naast een toenemend inwoneraantal in Rijswijk, ook het aantal mensen dat aan binnensporten wil doen zal toenemen. Met name het aanbod voor binnensporten zal niet volledig kunnen voldoen aan de toenemende vraag. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeeld als **redelijk**.

Groen en natuurlijk Rijswijk

6 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Onder landschap verstaan we de totaliteit van een gebied, de natuurlijke elementen en de historische structuurlijnen. Cultuurhistorische elementen en structuren zijn belangrijke aspecten van stad en landschap. Ze dragen bij aan de herkenbaarheid en identiteit van het landschap en gebied als geheel. Cultuurhistorische waarden kunnen worden ingedeeld in bouwhistorische elementen (historische panden en bouwwerken) en historisch-geografische elementen (o.a. historische landschappen en infrastructuur zoals trekvaarten, dijken, wegen, kanalen, polders, steden en dorpen).

6.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Status landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Versterking waarden	Behoud waarden	Aantasting waarden

Voor de indicator landschappelijke en cultuurhistorische waarden is gekeken naar de belangrijkste waarden binnen de gemeente Rijswijk. De indicator wordt beoordeeld aan de hand van de status van beschermde cultuurhistorische zones, elementen en gebied en de status van het landschap. Wanneer wordt uitgegaan van het versterken van de waarden wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer de bestaande waarden worden aangetast wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht. Wanneer ingezet wordt op het behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden wordt de situatie beoordeeld als redelijk.

6.2 Beleid

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	In de NOVI stelt het Rijk als doel dat wordt voorkomen dat het landschap versnipperd en rommelig wordt. Het Rijk maakt hiervoor met andere overheden afspraken (Omgevingsagenda's) over inpassing van bepaalde ontwikkelingen. Bijvoorbeeld om de wildgroei van distributiecentra in ons landschap tegen te gaan. Daarbij moet er voor de huidige gebruikers een goed toekomstperspectief zijn. Unieke cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van de Nederlandse landschappen moeten

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Provinciaal/ regionaal	Provinciale Omgevingsvisie	<p>daarom bij nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied worden behouden en versterkt.</p> <p>De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de verschillende landschappen in de provincie. Vijf landschapstypen zijn kenmerkend voor de provincie: veenweiden, duinen, eilanden, steden en de delta. Op de gemeente Rijswijk zijn voornamelijk veenweiden en steden van toepassing. De kern van het erfgoedbeleid van Zuid-Holland is het behoud van erfgoed door het beschermen, beleven en benutten van erfgoed.</p>
Lokaal	Nota Cultureel Erfgoed	<p>In de Nota Cultureel Erfgoed staat de balans tussen behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden en ontwikkeling centraal.</p>

6.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Doordat de verstedelijking in Rijswijk na de Tweede Wereldoorlog significant is toegenomen is veel van het oorspronkelijke landschap in Rijswijk verdwenen. De gemeente kent echter een rijke geschiedenis en ondanks dat er veel cultuurhistorische elementen zijn verdwenen beschikt de gemeente over cultuurhistorisch erfgoed (Nota Cultureel Erfgoed).

De landgoederenzone, grotendeels gelegen langs de Van Vredenburgweg, vormen in de huidige situatie een belangrijk deel van het gemeentelijk erfgoed. De landgoederen zijn voornamelijk op de strandwal of op de rand hiervan gebouwd. Nog bestaande buitenplaatsen zijn onder andere Overvoorde, Te Werve, Welgelegen, Cromvliet, Hoornwijk en Zuidhoorn. De Rijswijkse landgoederenzone maakt deel uit van het Nationaal Park Hollandse Duinen, dat de kuststrook tussen Hoek van Holland en Noordwijk beslaat. Binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen werken 50 partners samen om de bijzondere natuur, het landschap en het cultureel erfgoed in het gebied te beschermen. Er is vanuit de provincie Zuid-Holland sprake van een zekere mate van bescherming van landgoederen. Vanuit het Rijk worden de rijksmonumenten beschermd, de provincie beschermd de drie erfgoedlijnen (landgoederenzone, trekvliet en Atlantikwall) waar Rijswijk bij aangesloten is en vanuit de provinciale verordening worden landgoederen en buitenplaatsen beschermd door te werken met buitenplaatsbiotopen. Een dergelijke aanwijzing verplicht gemeenten en dus ook Rijswijk om bij de actualisatie van bestemmingsplannen rekening te houden met de biotopen door beschermende maatregelen te treffen.

Een andere belangrijk voorbeeld van gemeentelijk erfgoed is de Vlietzone. Langs gedeeltes van de Vlietoevers is de historische inrichting nog aanwezig. Ook deze zone is door de provincie aangewezen als Erfgoedlijn. Andere landschappelijke en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in de gemeente Rijswijk zijn de historische dorpskern, gebieden waar historische polderverkaveling zichtbaar is en uitbreidingslocaties uit verschillende perioden. Daarnaast lopen er door de gemeente Rijswijk enkele historische landwegen, zoals de Van Vredenburgweg, de Herenstraat, de Geestbrugweg, het Jaagpad en de Delftweg. Tenslotte liggen er binnen de

gemeente verschillende historische waterwegen. Voorbeelden zijn: de Vliet, de Zandvaart en de Spieringswetering.

De gemeente Rijswijk telt 88 inschrijvingen in het rijksmonumentenregister en ruim 50 gemeentelijke monumenten. Voorbeelden van monumenten zijn buitenplaats Welgelegen aan het Julialaantje, de Rooms-Katholieke kerk H. Bonifatius, de Atlantiek Wal, de Vliet en buitenplaats Cromvliet. De beschreven elementen zijn van cultuurhistorische waarde.

Figuur 14. Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Rijswijk (bron: Geoweb Rijswijk / KuiperCompagnons).

De provincie Zuid-Holland zet in op het behoud van erfgoed door het te beschermen, te beleven en te benutten. De gemeente Rijswijk beschrijft eveneens dat zij maatregelen treft om de historische kwaliteiten binnen de gemeente te bewaken en in stand te houden. Historische waterstructuren worden waar mogelijk beschermd en hersteld. Per saldo wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

6.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

De beoogde ontwikkeling van bestaand stedelijk gebied of het uitbreiden in groene zones kan leiden tot aantasting van cultuurhistorische en/of landschappelijke waarden. Binnen de gemeente Rijswijk zijn verschillende ruimtelijke ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de autonome situatie. Voorbeelden zijn woningbouw, mobiliteit en de energietransitie. Als gevolg van deze ruimteclaims groeit de druk op het landschap en de cultuurhistorie. Er zijn daarnaast beperkte

middelen om landschappen en cultuurhistorie te onderhouden. Wanneer er vanuit de gemeente te weinig aandacht voor is voor het in stand houden van landschappelijke en cultuurhistorische waarden gaan de waarden vrijwel zeker achteruit. Een aantal buitenplaatsen zijn aangewezen als rijksmonument of gemeentelijk monument. Dit biedt een zekere mate van bescherming en stelt beperkingen aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De autonome ontwikkeling wordt daarom per saldo beoordeeld als **redelijk**.

7 Natura 2000

Natura 2000 is het samenhangende netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie, bestaande uit Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Landen wijzen beschermingszones aan en stellen een beheerplan op om de natuurwaarden in deze natuurgebieden te behouden, te vergroten of te verbeteren. Negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen onder meer veroorzaakt worden door verstoring door licht en geluid, verdroging van de bodem, verzuring en stikstofdepositie.

7.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Natura 2000	Staat van instandhouding soorten en habitattypen	Behoud of versterking	Beperkte aantasting	Aanzienlijke aantasting

In Nederland zijn er ruim 160 Natura 2000-gebieden. In de gemeente Rijswijk zijn geen Natura 2000 gebieden gelegen. Wel liggen er enkele gebieden op relatief korte afstand van de gemeente, dit zijn: Meijendel & Berkheide (circa 5 km), Westduinpark & Wapendal (circa 3 km) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km). Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden zullen effecten zoals verstoring door licht en geluid, verdroging van de bodem en verzuring niet van toepassing zijn. Wel kan er sprake zijn van stikstofdepositie. Voor de indicator Natura 2000 is gekeken naar de staat van instandhouding van deze gebieden. Wanneer er sprake is van behoud of versterking van de kwaliteiten en de instandhoudingsdoelen wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er sprake is van beperkte of aanzienlijke aantasting, wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als respectievelijk redelijk of slecht.

7.2 Beleidskader

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op de bescherming van Natura 2000-gebieden. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Europees	Vogel- en Habitatrichtlijn	De Vogel- en Habitatrichtlijn beschermen de in het wild voorkomende soorten van internationaal belang
Nationaal	Wet Natuurbescherming	De Natura 2000-gebieden maken onderdeel uit van Europees en nationaal beleid. De Europese afspraken zijn in Nederland

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Provinciaal/ regionaal	-	vastgelegd in de Wet natuurbescherming.
Lokaal	-	-

7.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

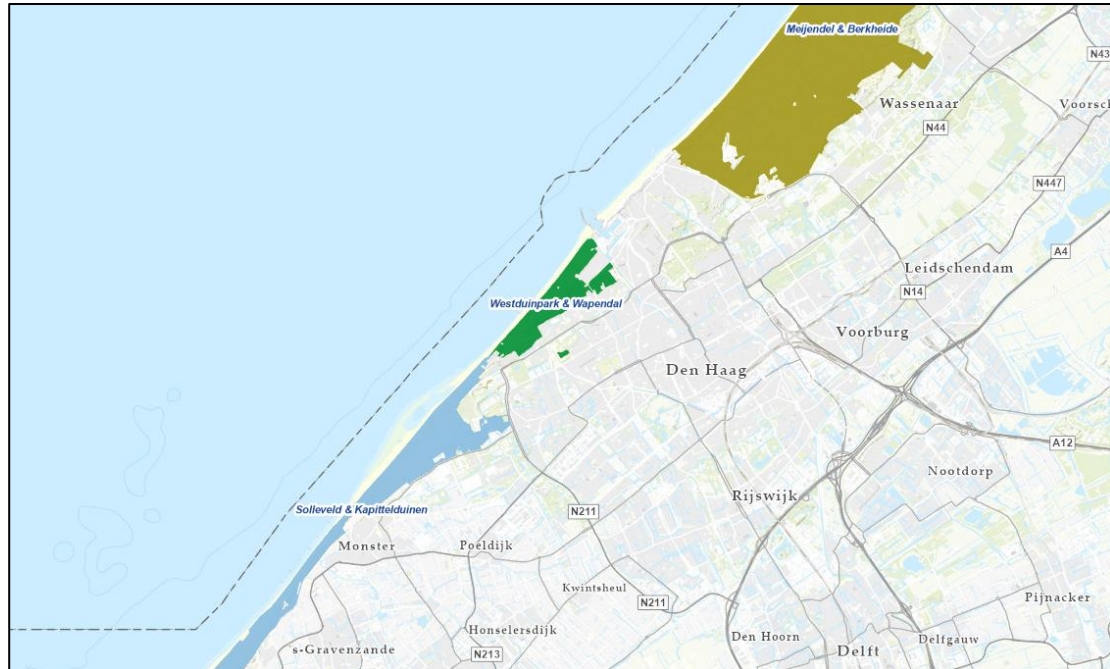
Voor elk Natura 2000-gebied is een beheerplan opgesteld, waarin is uitgewerkt op welke wijze, waar en wanneer de instandhoudingsdoelstellingen gehaald gaan worden. De verschillende Natura 2000-gebieden worden toegelicht aan de hand van het opgestelde beheerplan. Figuur 15 toont de drie gebieden die op relatief korte afstand liggen van de gemeente Rijswijk.

Meijndel & Berkheide

Het Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide is gelegen binnen de gemeenten 's-Gravenhage, Katwijk en Wassenaar. Het gebied bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied vervult diverse functies. Zo wordt het gebied gebruikt voor waterwinning, als natuurgebied, maar ook als kustbescherming, recreatiegebied en als militair oefenterrein. Het zuidelijke deelgebied Meijndel is een relatief laag gelegen gebied met grote 'uitgestoven duinvlakten'. Het noordelijke deelgebied Berkheide kent meer reliëf. Het landschap heeft een kenmerkende opbouw van evenwijdige duinenrijen met opeenvolgende hoge paraboolduinen en moerassige laagten met struweel, waarin grote valleien liggen zoals Kijfhoek, Bierlap en de vallei Meijndel. Daarnaast kent het gebied enkele bosgebieden.

Er treden verschillende knelpunten op in het gebied Meijndel en Berkheide en deze kunnen verschillen per habitatype. Zo kent het gebied diverse stikstofgevoelige duinhabitats, zoals duingraslanden, waarvoor de kritische depositiewaarde wordt overschreden. Daarnaast leidt klimaatverandering tot het veranderen van het verspreidingsgebied van een aantal soorten in het duin. Een ander knelpunt is de verhoogde mate van nutriënten rond infiltratieplassen. Daarnaast is een groot knelpunt het wegvallen van dynamiek (winddynamiek, stuivend zand), mede door de versnelde bodemopbouw en het dichtgroeien van het open duinlandschap (o.a. door overmaat van stikstofdepositie) zijn voorbeelden van knelpunten in het gebied.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht behoud of verbetering/uitbreiding van oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten. In relatie tot oppervlakte wordt zowel ingezet op behoud als uitbreiding. Onder andere voor de grijze duinen en de vochtige duinvalleien geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Voor de witte duinen, grijze duinen, vochtige duinvalleien en duinbossen wordt ingezet op een kwaliteitsverbetering. In het beheerplan zijn diverse maatregelen opgenomen voor de eerste beheerplanperiode (2016-2022). Dit is onderzocht in de natuurdoelanalyse. Begin 2023 is het beheerplan van Meijndel & Berkheide voor een tijdvak van maximaal twee jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022a) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.

Figuur 15: Natura 2000-gebieden rondom de gemeente Rijswijk (Viewer provincie Zuid Holland)

Westduinpark & Wapendal

Het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal is gelegen tussen Kijkduin in het zuiden, de standsrand van Den Haag in het oosten en Scheveningen in het noorden. Het is een breed, gevarieerd en kalkrijk duingebied met kenmerkende habitats van de Hollandse duin- en kuststreek. Het gebied kent een grote diversiteit aan vegetatietypen van jonge en oude, droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduinbos.

Het belangrijkste knelpunt voor het gebied Westduinpark & Wapendal is het gebrek aan verstuing en dynamiek als gevolg van de vastlegging van de duinen. De verhoogde stikstofdepositie versnelt dit proces door stabilisatie van het zand als gevolg van algengroei. Daarnaast leidt stikstofdepositie tot een versnelde groei van grassen wat de verstuing van het zand nog verder beperkt. Andere knelpunten zijn de opslag van invasieve soorten, waaronder de Amerikaanse vogelkers. Dit kan op termijn een negatief effect hebben op de kwaliteit van het gebied. De knelpunten kunnen verschillen voor de habitattypen die in het gebied aanwezig zijn.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrictlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn zowel instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht oppervlakte als kwaliteit van habitattypen. In relatie tot oppervlakte wordt voornamelijk ingezet op behoud, enkel voor de grijze duinen geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Voor de grijze duinen en duinbossen wordt ingezet op een kwaliteitsverbetering. In de eerste beheerplanperiode zijn de meeste maatregelen uit het eerste beheerplan uitgevoerd (Beheerplan Westduinpark & Wapendal 2018-2023). Daarnaast heeft de gemeente Den Haag veel extra werkzaamheden uitgevoerd. In de tweede beheerplanperiode

wordt ingezet op het uitbreiden van de kalkrijke grijze duinen en het behoud van het oppervlakte van de overige habitattypen. Daarnaast wordt ingezet op verbetering van de kwaliteit van veel verschillende habitattypen. Begin 2023 is het beheerplan van Westduinpark & Wapendal voor een tijdvak van maximaal twee jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022b) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.

Solleveld & Kapittelduinen

Het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen is gelegen tussen Den Haag en Ter Heijde. Het gebied bestaat voor het grootste gedeelte uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn de duingraslanden, de door de wind geschoren eikenstrubben en enkele heideterreintjes. Het gebied is niet heel reliëfrijk en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. Ten noorden van de oude monding van de Maas liggen de Kapittelduinen. Dit deel bestaat voor het merendeel uit zeer jonge, door de mens opgeworpen duinen. Het gebied ligt op de overgang van kust naar rivierengebied en meer landinwaarts worden de rivierinvloeden steeds duidelijker zichtbaar in de vegetatie.

Ook voor het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen geldt dat het gebrek aan verstuing en dynamiek als gevolg van de vastlegging van de duinen een belangrijk knelpunt vormt. Ook hier versnelt de verhoogde stikstofdepositie het proces door stabilisatie van het zand als gevolg van algengroei. Daarnaast resulteert de verhoogde stikstofdepositie in een versnelde groei van grassen. Andere knelpunten die gelden voor het gebied zijn het verzuring, de toename van strandbebouwing, beperkte verjonging, sterk wisselend grondwaterpeil, intensief maaibeheer en de uitbreiding van invasieve soorten. De knelpunten lopen uiteen voor de verschillende habitattypen die in het gebied aanwezig zijn.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn zowel instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht oppervlakte als kwaliteit van habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten. In relatie tot oppervlakte wordt voornamelijk ingezet op behoud, enkel voor de grijze duinen en de vochtige duinvalleien geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Onder andere voor de witte duinen, de grijze duinen en de duinbossen wordt ingezet op verbetering. De meeste maatregelen uit de eerste beheerplanperiode zijn uitgevoerd (Beheerplan Solleveld & Kapittelduinen 2018-2023). Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat de omvang van vochtige kalkrijke duinvalleien en kalkrijke grijze duinen moet worden uitgebreid. Daarnaast moet de kwaliteit van een groot aantal habitattypen (lokaal) worden verbeterd. Begin 2023 is het beheerplan van Solleveld & Kapittelduinen voor een tijdvak van maximaal vier jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022c) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.

Aangezien voor alle drie de gebieden uit de Natuurdoelanalyses blijkt dat verdere verslechtering niet is uitgesloten en de doelen niet worden gehaald, wordt de huidige situatie beoordeeld als **slecht**.

7.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Voor de verschillende Natura-2000 gebieden zijn en worden uitgebreide beheersmaatregelen opgenomen in de betreffende beheerplannen. Daarnaast blijkt uit de Natuurdoelanalyses dat aanvullende maatregelen benodigd zijn. Deze worden geborgd in de uitwerking van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). De opgenomen maatregelen zijn zowel gericht op het behouden van oppervlakte en kwaliteit als het uitbreiden van oppervlak en het verhogen van de kwaliteit. De betreffende maatregelen worden gezien als autonome ontwikkeling. Zoals beschreven zijn de beheerplannen voor de gebieden Meijendel & Berkheide, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen verlengd. Er worden diverse maatregelen getroffen, maar de resultaten en uitvoering daarvan staan nog niet vast. Ook is het waarschijnlijk dat niet alle maatregelen worden uitgevoerd of dat zij op tijd worden uitgevoerd. De verwachting is dat dit leidt tot een beperkte aantasting of op sommige plekken tot een verslechtering. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeeld als **slecht**.

8 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van natuurgebieden in Nederland. Doel hiervan is bestaande natuurgebieden met elkaar verbinden. Het netwerk helpt te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Vanaf 2014 zijn provincies verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurwerk.

8.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Natuurnetwerk Nederland	Oppervlak, samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden	Behoud of versterking	Beperkte aantasting	Aanzienlijke aantasting

Voor de indicator Natuurnetwerk Nederland is gekeken naar het oppervlak, de samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden die onder het NNN vallen in gemeente Rijswijk. Wanneer er sprake is van behoud of versterking van het oppervlak, de samenhang en de wezenlijke kenmerken en waarden wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er sprake is van aanzienlijke of beperkte aantasting wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht of redelijk.

8.2 Beleidskader

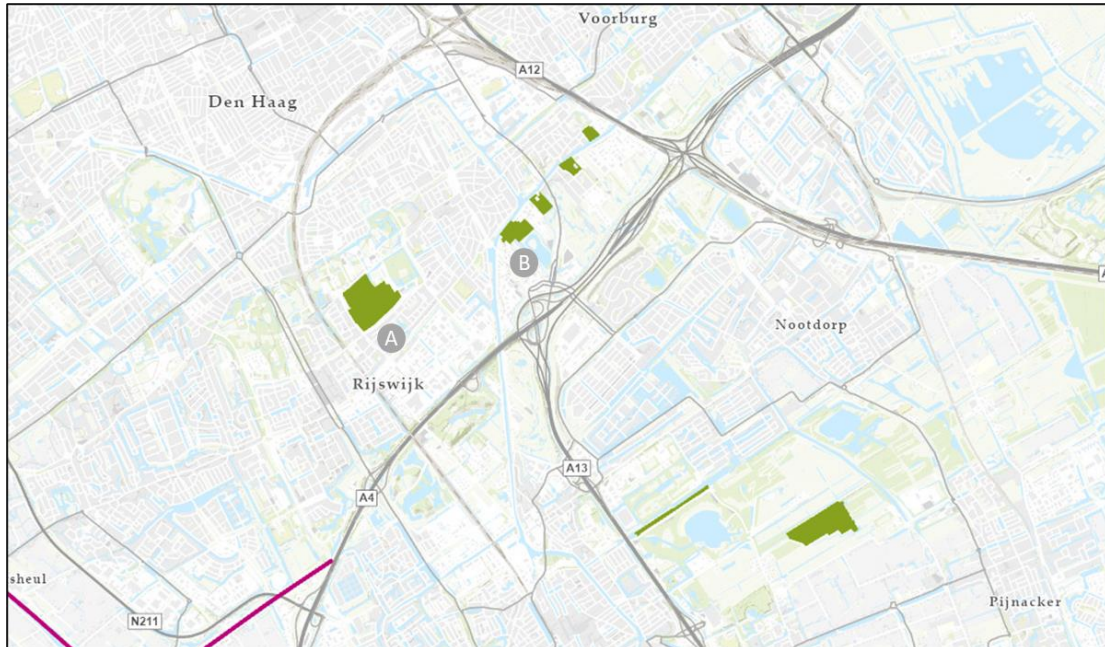
Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op Natuurnetwerk Nederland. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	Hoewel de rijksoverheid niet de eerstverantwoordelijke is voor het Natuurnetwerk Nederland, blijft zij eindverantwoordelijk voor de natuur. Zij investeert samen met provincies, sinds 2014 verantwoordelijk voor NNN, in het netwerk.
	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)	Via het Barro zijn de provincies verplicht om gebieden te begrenzen als NNN en hiervoor wezenlijke kenmerken en waarden vast te stellen. Daarnaast verplicht het Barro tot het (middels provinciale verordening) beschermen van het oppervlak, de samenhang en de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.
Provinciaal/ regionaal	Zuid-Hollandse Omgevingsverordening	De provincie heeft de wettelijke taak om gebieden als NNN te begrenzen en hiervoor wezenlijke kenmerken en waarden vast te stellen. Via de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening zijn het oppervlak, de samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden beschermd.
Lokaal	-	-

8.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van beschermde natuurgebieden in Nederland. Het netwerk helpt te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Vanaf 2014 zijn provincies verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurwerk. Het NNN bestaat uit de Natura 2000-gebieden, aangevuld met natuurgebieden daarbuiten, zoals belangrijke weidevogelleefgebieden en natuur- en bosgebieden. De gebieden worden onderling verbonden door ecologische verbindingzones. Figuur 16 toont de NNN gebieden, of wel de gebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland, in de gemeente Rijswijk. Gebied A, Te Werve, ligt geheel in de gemeente Rijswijk, gebied B, Vredenoord-Hoornburg, ligt gedeeltelijk in de gemeente Rijswijk. Daarnaast bevindt zich in de Zwethzone een stukje ecologische verbindingzone.

De provincie Zuid-Holland heeft de ambitie uitgesproken om uiterlijk in 2027 een kwalitatief goed en aaneengesloten natuurnetwerk van circa 5.800 ha te realiseren. Op dit moment is er circa 2.500 ha gerealiseerd, dit betekent dat er nog circa 3.300 ha gerealiseerd moet worden. De provincie Zuid-Holland heeft 40 iconsoorten benoemd. De soorten zijn een verzameling van zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen, insecten en planten. Voorbeelden zijn de egel, de grutto, de Noordse woelmuis, het konijn, de bever en de zeehond. Gezamenlijk geven de soorten een compleet beeld van de Zuid-Hollandse natuur. De provincie zet daarom in op het behoud en het verbeteren van de leefgebieden van deze 40 soorten. Naar verwachting hebben de maatregelen die gericht zijn op deze soorten eveneens een positief effect op veel andere soorten.

Figuur 16. NNN gebieden gemeente Rijswijk (Provincie Zuid Holland)

Voor de NNN gebieden binnen de gemeente Rijswijk geldt dat er sprake is van een sterke verwevenheid met een recreatieve functie. Dit sluit aan bij de ambitie van de gemeente Rijswijk voor de betreffende gebieden. Aangezien er in de huidige situatie geen duidelijk sprake is van versterking, maar slechts beperkte aantasting wordt de huidige situatie als **redelijk** beoordeeld.

8.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat de NNN gebieden verder worden ingericht en beheerd. Knelpunten zoals onvoldoende waterkwaliteit of verdroging zijn echter zorgelijk en worden naar verwachting nog versterkt door klimaatverandering. Ook bodemdaling en stikstof kunnen mogelijk negatieve effecten veroorzaken voor NNN-gebieden waardoor het aantal en de diversiteit aan natuurwaarden mogelijk aangetast worden of zelfs afnemen. Ook is het niet duidelijk welke grote functies een grote claim op de ruimte gaan leggen en op welke plekken. Dit zou ten koste kunnen gaan van de natuuropgave. Tegelijkertijd blijft het NNN beschermd en uitspraken van de Raad van State wijzen er op dat het oppervlak niet achteruit mag gaan. Wel kan deze ruimtelijke claim nadelige gevolgen hebben voor de nog te realiseren NNN opgave. Op basis van deze argumenten wordt de autonome ontwikkeling voor NNN-gebieden als **redelijk** beoordeeld.

9 Waterkwaliteit

De chemische waterkwaliteit is een belangrijke voorwaarde voor het ecologisch functioneren van het watersysteem en voor de kwaliteit van de leefomgeving van planten, dieren en mensen. De chemische waterkwaliteit wordt bepaald door de stoffen (b.v. stikstof, fosfaat en bestrijdingsmiddelen) in het water.

9.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Waterkwaliteit	Kwaliteit van het oppervlakte water (toxiciteit)	Geen tot geringe toxiciteit	Matige toxiciteit	Hoge tot zeer hoge toxiciteit

De indicator waterkwaliteit wordt beoordeeld aan de hand van de kwaliteit van het oppervlaktewater, daarbij wordt met name de toxiciteit van het water in acht genomen. Tot deze toxische stoffen behoren vijf stofgroepen: ammonium ((NH_x), metalen, PAK's (polycyclische aromatische koolwaterstoffen), gewasbeschermingsmiddelen en overige organische milieuverontreiniging. Is er geen tot geringe toxiciteit in het oppervlakte water dan wordt de situatie beoordeeld als goed. Is er hoge tot zeer hoge toxiciteit in het oppervlakte water dan wordt de situatie beoordeeld als slecht.

9.2 Beleidskader

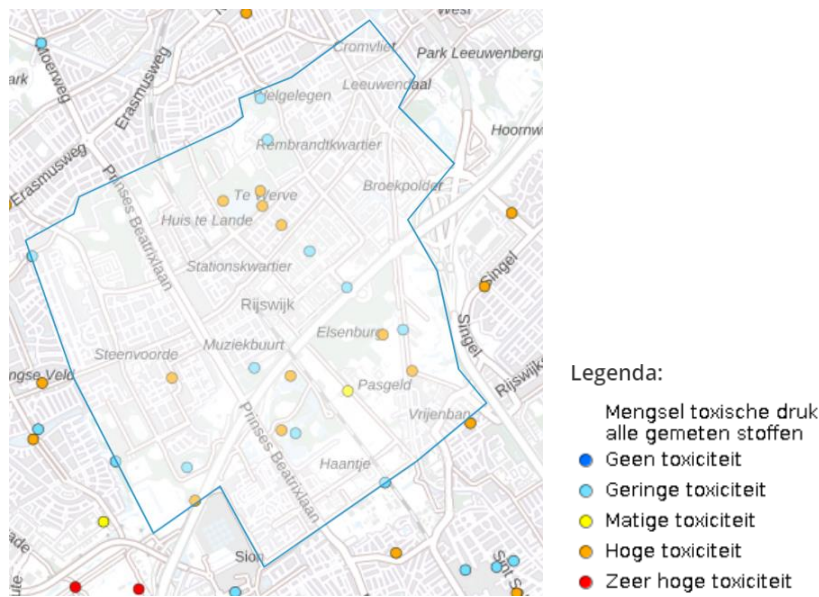
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op waterkwaliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)	Het Nationaal Bestuursakkoord Water beschrijft de nationale waterproblematiek. In het NBW is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd. In het NBW komen vooral zaken aan de orde die te maken hebben met de waterkwantiteit. Daarbij horende zijn de veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast onderwerpen die in toenemende mate in de belangstelling staan.
	Beleidslijn grote rivieren	De Beleidslijn grote rivieren (de opvolger van de beleidslijn ruimte voor de rivier) is erop gericht de veiligheid tegen overstromingen te waarborgen en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
	NOVI	De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet. Sinds 2022 is de Omgevingswet ingegaan en geldt de NOVI als instrument. Er wordt onder andere op het thema water ingegaan.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkomst in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse structurerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: minder bodemafdekking, meer

Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	<p>zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit.</p> <p>In de Omgevingsvisie Zuid-Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor waterkwaliteit en -kwantiteit: <i>“De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn worden daarbij gevolgd. [...] we zijn weerbaar tegen perioden van droogte of extreme neerslag en variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen.”</i></p>
Lokaal	Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2023 Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020 Klimaatplan RAAK 2023-2030 Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021	<p>Om invulling te geven aan de omgevingsvisie aan natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen is het Natuurbeheerplan opgesteld: “In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen.</p> <p>Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.</p> <p>De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.</p> <p>Het plan legt de aandacht bij water als ondersteuner van groenzones en een schone en biodiverse leefomgeving voor inwoners. Rijswijk wil voldoende waterbergend vermogen creëren. Het plan beschrijft hoe de gemeente de aankomende jaren (2021-2025) invulling geeft aan haar watertaken en hoe dit bijdraagt aan haar ambities. Het gaat om afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater.</p>

9.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De waterkwaliteit is in Nederland de afgelopen decennia flink verbeterd. Desondanks is de kwaliteit altijd nog aan verbetering onderhevig. Figuur 17 geeft een beeld van de toxische druk van giftige stoffen en stoffenmengsels in het oppervlaktewater. Hoe hoger de druk, hoe meer het leven in en rond het water wordt belemmerd. We zien dat meerdere plekken binnen de gemeente oranje kleuren, wat betekent dat er een hoge mate van toxiciteit is. Met name rondom te Werve en plas de Put is de watertoxiciteit hoog, zo ook in het Wilhelminapark en Elsenburg. Verspreid over Rijswijk zien we enkele plekken met geringe toxiciteit.

Figuur 17. Waterkwaliteit oppervlaktewater, toxische druk (Atlas voor de Leefomgeving, 2018)

Concluderend heeft Rijswijk een slechte waterkwaliteit door een hoge mate van toxiciteit, daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **slecht**.

9.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Voor een gezonde waterkwaliteit geldt dat de gemeente op regionaal niveau afhankelijk is van internationale en lokale maatregelen. De verwachting is dat door langere droge zomers en hoge temperaturen de kwaliteit van water verslechtert naar een wisselend niveau in de autonome ontwikkeling. Door maatregelen van het Hoogheemraadschap van Delfland en haar Europese verplichting aan de KRW te voldoen is de verwachting dat op termijn de waterkwaliteit toeneemt tot op het gewenste KRW niveau. Dit gaat enkel op voor de KRW wateren. Aanpassingen in de landbouw en ruimtegebruik kunnen door onttrekkingen of diffuse verspreiding van fosfaat en stikstof in het watersysteem wel tot verslechtering leiden. Vanuit het gemeentelijk Riolerings- en Waterplan zet Rijswijk de komende jaren actief in op het verbeteren van onder andere de waterkwaliteit. Samen met Delfland wordt onderzocht hoe, in het kader van nieuwe stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 (SGBP3), ook de lokale wateren in Rijswijk kunnen verbeterd worden middels juiste beheersing en inrichting. Het is te verwachten dat de waterkwaliteit met deze maatregelen zal verbeteren in de toekomst ten opzichte van de huidige

situatie. De autonome ontwikkeling voor de waterkwaliteit wordt op basis van bovenstaande argumentatie beoordeeld als **redelijk**.

10 Waterkwantiteit

Waterkwantiteit is het hebben van de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste locatie. De juiste hoeveelheid water kan per gebied verschillen, dit heeft met de gebruikersfuncties te maken die in gebieden voorkomen, maar bijvoorbeeld ook met het waterbergend vermogen.

10.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Waterkwantiteit	Waterbergend vermogen van de ondergrond	Ruim voldoende waterbergend vermogen	Voldoende waterbergend vermogen	Onvoldoende waterbergend vermogen

De waterkwantiteit wordt beoordeeld op basis van waterbergend vermogen van de ondergrond.

10.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op waterkwaliteit en -kwantiteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

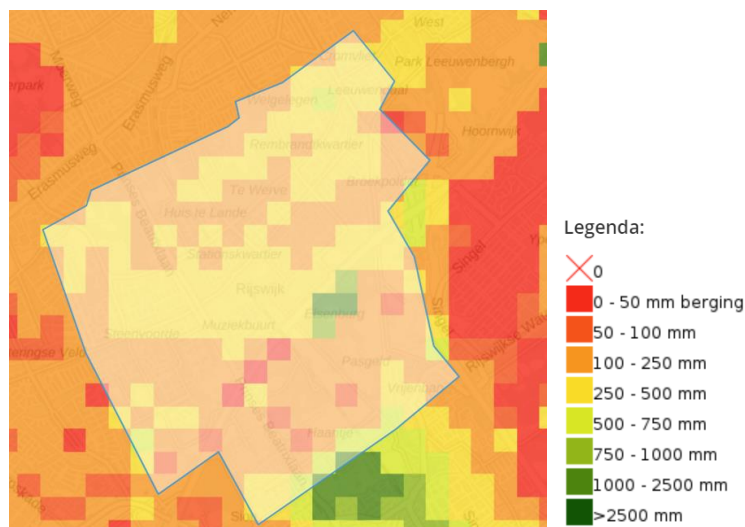
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)	Het Nationaal Bestuursakkoord Water beschrijft de nationale waterproblematiek. In het NBW is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd. In het NBW komen vooral zaken aan de orde die te maken hebben met de waterkwantiteit. Daarbij horende zijn de veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast onderwerpen die in toenemende mate in de belangstelling staan.
	Beleidslijn grote rivieren	De Beleidslijn grote rivieren (de opvolger van de beleidslijn ruimte voor de rivier) is erop gericht de veiligheid tegen overstromingen te waarborgen en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
	NOVI	De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet. Vanaf 01-01-2024 is de Omgevingswet van kracht en geldt de NOVI als instrument. Er wordt onder andere op het thema water ingegaan.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkomst in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse

<p>Provinciaal/ regionaal</p>	<p>voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.</p> <p>Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023</p> <p>Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2023</p>	<p>structureerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: minder bodemafdekking, meer zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit.</p> <p>In de Omgevingsvisie Zuid-Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor waterkwaliteit en -kwantiteit: <i>“De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn worden daarbij gevolgd. [...] we zijn weerbaar tegen perioden van droogte of extreme neerslag en variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen.”</i></p> <p>Om invulling te geven aan de omgevingsvisie aan natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen is het Natuurbeheerplan opgesteld: <i>“In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen.</i></p>
<p>Lokaal</p>	<p>Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020</p> <p>Klimaatplan RAAK 2023-2030</p> <p>Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021</p>	<p>Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.</p> <p>De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.</p> <p>Het plan legt de aandacht bij water als ondersteuner van groenzones en een schone en biodiverse leefomgeving voor inwoners. Rijswijk wil voldoende waterbergend vermogen creëren. Het plan beschrijft hoe de gemeente de aankomende jaren (2021-2025)</p>

invulling geeft aan haar watertaken en hoe dit bijdraagt aan haar ambities. Het gaat om afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater.

10.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Op onderstaande kaart zien we hoeveel water de bodem op plekken op kan slaan, totdat de grond tot het oppervlak is gevuld. De rode en oranje plekken geven de gebieden aan waar de bodem minder water kan opvangen, omdat er minder ruimte is in de grond voor water. Zoals de laaggelegen polders Zuid-Nederland, waaronder Rijswijk. Door bodemdaling en klimaatverandering zijn deze gebieden extra kwetsbaar voor extreme regenval. Het waterbergend vermogen van de Rijswijkse ondergrond ligt tussen de 250-500mm en 100-250mm. Voor alle polders in Rijswijk zijn watersysteemanalyses uitgevoerd om de stand van zaken ten opzichte van de normen uit de provinciale milieuverordening in beeld te hebben. Uit het gemeentelijk Riolerings- en Waterplan blijkt dat de Noordpolder en de Hoge Broekpolder voldoen aan de normen van de waterverordening. Knelpunten bevinden zich bij de Plaspoel- en Schaaapweipolder en Hoekpolder. Daar is veel bijgebouwd en nog bouwactiviteit gaande.

Figuur 18. Waterbergend vermogen van de ondergrond (Atlas voor de Leefomgeving, 2017)

De waterkwantiteit wordt beoordeeld als **redelijk** doordat het waterbergend vermogen voldoende is. Er zijn enkele gebieden waar de bodem minder water kan opvangen.

10.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Gezien de toenemende extremen in het klimaat en het directe gevolg dat heftige regenbuien de norm worden in de toekomst, is een goede omgang met de waterberging een vereiste om het stedelijk gebied droog te houden en wateroverlast te voorkomen. Voldoende debiet is belangrijk voor de kwaliteit van het water. In het klimaatplan RAAK heeft de gemeente vastgelegd hoe ze tot en met 2030 toewerkt naar een klimaatadaptief Rijswijk. In 2022 is er door de gemeente een verordening afvoer hemelwater vastgesteld. Vanuit Team Stadsbeheer is de ambitie om

aansluitend in de periode 2024-2026 klimaatadaptatie integraal op te nemen in de inrichting en het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk. De komende jaren is beoogd om voldoende water te bergen in het stedelijke gebied, op terreinen binnen de gemeentegrenzen. Daarom wordt de autonome ontwikkeling van de waterkwantiteit beoordeeld als **goed**.

11 Bodemkwaliteit

De eigenschappen van de bodem en ondergrond bepalen of een plek geschikt is voor bepaalde functies, zoals woningbouw, landbouw of een waterberging. De kwaliteit van de bodem is dus een randvoorwaarde voor ontwikkelingen boven de grond.

11.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bodemkwaliteit	Aantal bodemverontreinigingen	Geen verontreinigde locaties aanwezig	Enkele verontreinigde locaties	Veel verontreinigde locaties

De bodemkwaliteit is bekeken aan de hand van de aanwezigheid van bodemverontreiniging binnen de gemeentegrenzen. Wanneer er geen bodemverontreinigingen aanwezig is wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er veel bodemverontreiniging aanwezig is wordt de huidige situatie en/of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

11.2 Beleidskader

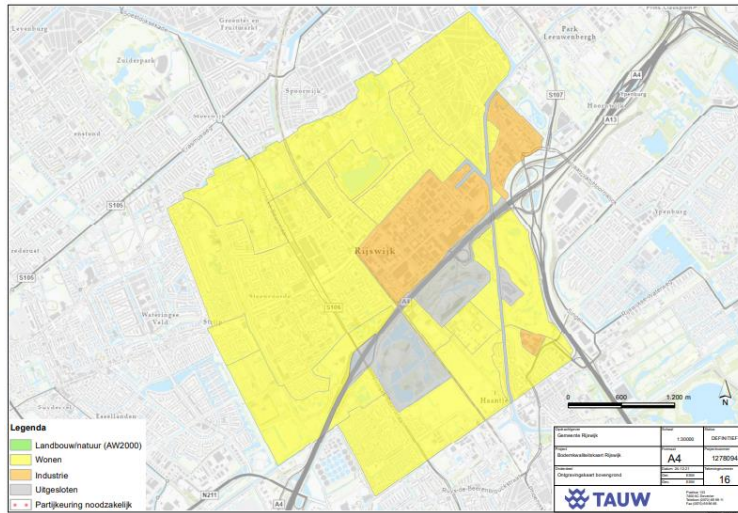
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bodemkwaliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet Bodembescherming	De Wet bodembescherming (Wbb) voorziet in maatregelen indien sprake is van ernstige bodemverontreiniging in grond en grondwater. Het doel van de Wbb is in de eerste plaats het beschermen van de (land of water-) bodem zodat deze kan worden benut door mens, dier en plant, nu en in de toekomst. Via de Wbb heeft de Rijksoverheid de mogelijkheid algemene regels te stellen voor de uitvoering van werken, het transport van stoffen en het toevoegen van stoffen aan de bodem.
	Aanvullingswet bodem	Met het voorstel voor de Aanvullingswet bodem (2020) door het Ministerie van Binnenlandse zaken wordt de aanpak van bodemverontreinigingen gekoppeld aan een gebiedsaanpak en het reguleren van activiteiten. De kern van het huidige bodembeleid is het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen. Dit blijft bij

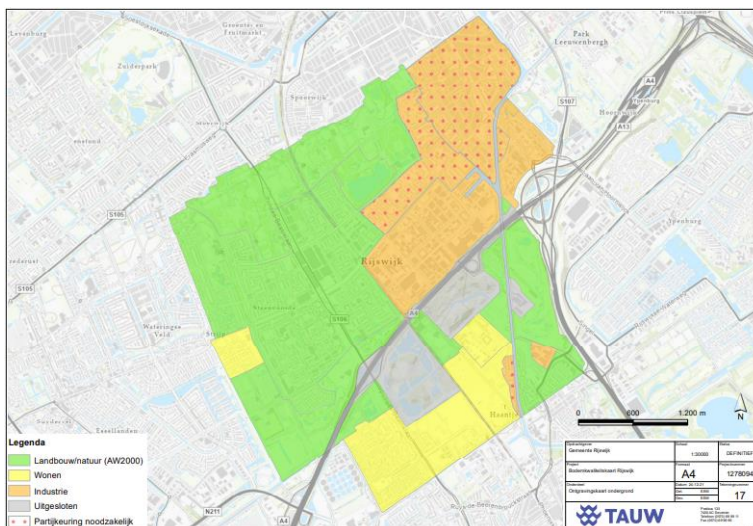
	Besluit Bodemkwaliteit	de overgang naar de Omgevingswet overeind. Het doel van het besluit bodemkwaliteit is om de bodem beter te kunnen beschermen en geeft gemeenten en provincie meer eigen verantwoordelijkheid voor het bodembeheer.
	Grondwaterrichtlijn	De Grondwaterrichtlijn is een in- en aanvulling van/op de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW kent specifieke doelstellingen voor grondwater en in het bijzonder ook voor water dat voor menselijke consumptie wordt gebruikt. De GWR vult een aantal KRW-doelstellingen in en geeft aan wanneer maatregelen aan de orde zijn. De KRW eist een maatregelenprogramma om te zorgen dat uiterlijk in 2027 de doelstellingen bereikt worden.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema bodemkwaliteit: "De provincie bevordert het duurzaam beschermen, benutten en beheren van de bodem & de ondergrond. Het gaat hier om het beschermen en beheren van de kwaliteit van het bodem-grondwatersysteem in relatie tot het verantwoord aanbrengen, beheren en afbouwen van functies in de ondergrond."
	Ondergrondwijzer Provincie Zuid-Holland 2017	De provincie heeft een Ondergrondwijzer ontwikkeld: een handreiking die helpt om bodem en ondergrond standaard onderdeel te laten zijn van plan- en besluitvorming bij ruimtelijke plannen en gebiedsontwikkeling. De Ondergrondwijzer gaat in op taken en rollen van belangrijke spelers, beschrijft de stappen in het planproces en biedt een gereedschapskist met hulpmiddelen.
Lokaal	Nota Bodembeheer Rijswijk 2022	De nota bodembeheer is opgesteld door de gemeente om de voorwaarden voor hergebruik van grond als 'bodem' te beschrijven. Belangrijk daarin is de bodemkwaliteitskaart, met een ontgravingskaart en toepassingskaart.

11.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

In de huidige situatie is gekeken naar de chemische bodemkwaliteit in Rijswijk. Onderstaande kaarten uit de Nota Bodembeheer Rijswijk laten de bestaande kwaliteit van de bodem zien, bovengronds zowel als ondergronds (figuur 19 en 20).

Figuur 19. Ontgravingskaart bovengronds (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)

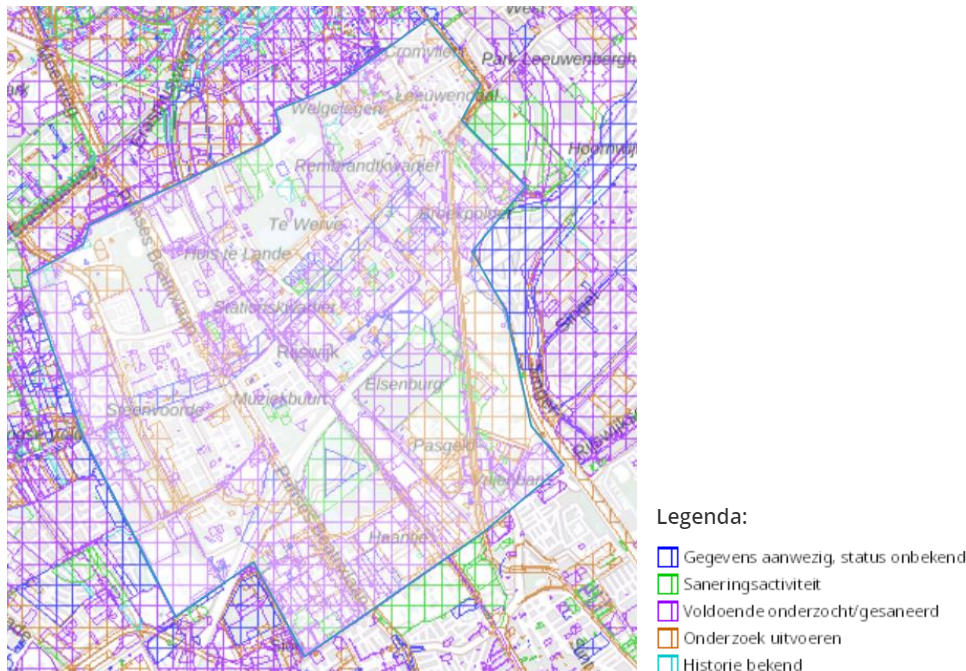
Figuur 20. Ontgravingskaart ondergronds (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)

Zichtbaar in de figuren 19 en 20 is dat de bodemkwaliteit niet overal gelijk is. Het grootste aandeel bestaat uit landbouw/natuur, waar de bodemkwaliteit over het algemeen als redelijk kan worden ervaren. In industrie gebied is door bedrijvigheid vaak een slechte bodemkwaliteit. In woongebied is dit redelijk goed, gezien er voor de start van de woningbouw gesaneerd wordt. De onderstaande figuur (21) toont deze verdeling in de deelgebieden industrie, buitengebied en wonen.

Homogeen deelgebied	Bodemkwaliteitsklasse bovengrond 0-0,5 m-mv	Bodemkwaliteitsklasse ondergrond 0,5-2,0 m-mv
Buitengebied	Klasse Wonen	Klasse Landbouw/natuur (AW2000)
Wonen I	Klasse Wonen	Klasse Industrie (partijkeuring nodig)
Wonen II	Klasse Wonen	Klasse Landbouw/natuur (AW2000)/ klasse Wonen (kassengebied)
Rijswijk Buiten	Klasse Wonen	Klasse Wonen
Bedrijventerreinen	Klasse Industrie	Klasse Industrie

Figuur 21. Samenvatting bodemkwaliteit in gemeente Rijswijk (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)

De afgelopen jaren hebben er op diverse locaties grootschalige saneringen plaatsgevonden (Nota Bodembeheer 2022). Figuur 22 toont de bodemverontreiniging en sanering. De bodemkwaliteit (gemeten op basis van chemische verontreinigingen) is bijna overal in Zuid-Holland op orde, in die zin dat er geen acuut gezondheids- of ecologisch aandachtspunt is omdat de vervuiling is gesaneerd of is beheerst. Een paar lokale saneringslocaties zullen er altijd blijven, bijvoorbeeld omdat nieuwe functies een andere kwaliteit vragen, of doordat nieuwe vervuiling ontstaat. Vergelijken we de bodem verontreiniging en saneringskaart met de onder- en bovengrondse ontgravingskaart, dan is te zien dat er met name in de woongebieden onderzoek plaatsvindt en dat er enkele locaties in industrie- en woongebied worden gesaneerd. Daarnaast wordt er rond de gehele Prinses Beatrixlaan onderzoek uitgevoerd. Een groot deel van Rijswijk is voldoende onderzocht/gesaneerd, maar er zijn ook delen, zoals de Muziekbuit, Steenvoorde en Te Werve, waar meer onderzoek naar verricht kan worden.

Figuur 22. Bodemverontreiniging en sanering (Atlasleefomgeving 2022)

In acht nemend de saneringen, de beheersing van bekende vervuilingen, maar ook enkele locaties met vervuilde grond, wordt de huidige situatie per saldo als **redelijk** beoordeeld.

11.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Daar waar bodemverontreiniging bepaalde functies onmogelijk heeft gemaakt, heeft de gemeente de afgelopen jaren ingezet op bodemsanering. De saneringsopgave neemt daardoor af en de aandacht verschuift naar het voorkomen van nieuwe vervuiling en naar verantwoord bodemgebruik. Door de intensivering van het ruimtegebruik boven de grond worden er steeds meer nieuwe functies in de ondergrond toegevoegd. Denk aan ondergronds bouwen maar ook de toepassing van systemen om bodemenergie op te wekken via geothermie, of op te slaan in bijvoorbeeld een warmte/koudeopslag en aan opslag van CO₂. Door intensivering van ruimtegebruik zal meer verontreiniging worden aangetroffen maar ook weer worden gesaneerd. Tegelijkertijd draagt de grote woonopgave naar verwachting, als gevolg van wetgeving omtrent de bouw van woningen en de benodigde kwaliteit van de bodem, bij aan het verbeteren van de bodemkwaliteit. Echter zal er altijd een beperkte mate van bodemverontreiniging aanwezig blijven. Per saldo wordt de autonome ontwikkeling daarom beoordeeld als **redelijk**.

12 Bodemdaling

Het zakken van de bovenste bodemlaag gebeurt vooral in het westen van Nederland. Hier bestaat de bodem vaak uit veen of klei. Zo waren er in het westen in de zomer van 2018 veel huizen met scheuren en verzakkingen door de droogte.

12.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bodemdaling	Mate waarin de gemeente bodemdalingsgevoelig is	Een beperkt deel van de gemeente is niet of licht bodemdalingsgevoelig	Een groot deel van de gemeente is licht bodemdalingsgevoelig of een klein deel van de gemeente is sterk bodemdalingsgevoelig	Een groot deel van de gemeente is sterk bodemdalingsgevoelig

Bodemdaling wordt bepaald door de ondergrond en de mate waarin deze bodemdalingsgevoelig is. Wanneer een beperkt deel van de gemeente niet of licht bodemdalingsgevoelig is wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer een groot deel van de gemeente sterk bodemdalingsgevoelig is, wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

12.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bodemdaling. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

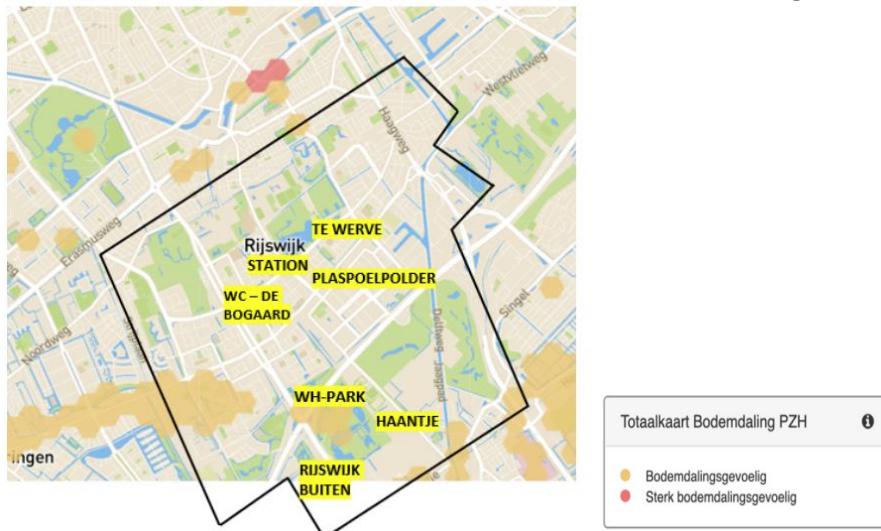
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet Bodembescherming	De Wet bodembescherming (Wbb) voorziet in maatregelen indien sprake is van ernstige bodemverontreiniging in grond en grondwater. Het doel van de Wbb is in de eerste plaats het beschermen van de (land of water-) bodem zodat deze kan worden benut

		<p>door mens, dier en plant, nu en in de toekomst. Via de Wbb heeft de Rijksoverheid de mogelijkheid algemene regels te stellen voor de uitvoering van werken, het transport van stoffen en het toevoegen van stoffen aan de bodem.</p>
	Aanvullingswet bodem	<p>Met het voorstel voor de Aanvullingswet bodem (2020) door het Ministerie van Binnenlandse zaken wordt de aanpak van bodemverontreinigingen gekoppeld aan een gebiedsaanpak en het reguleren van activiteiten. De kern van het huidige bodembeleid is het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen. Dit blijft bij de overgang naar de Omgevingswet overeind.</p>
	Besluit Bodemkwaliteit	<p>Het doel van het besluit bodemkwaliteit is om de bodem beter te kunnen beschermen en geeft gemeenten en provincie meer eigen verantwoordelijkheid voor het bodembeheer.</p>
	Grondwaterrichtlijn	<p>De Grondwaterrichtlijn is een in- en aanvulling van/op de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW kent specifieke doelstellingen voor grondwater en in het bijzonder ook voor water dat voor menselijke consumptie wordt gebruikt. De GWR vult een aantal KRW-doelstellingen in en geeft aan wanneer maatregelen aan de orde zijn. De KRW eist een maatregelenprogramma om te zorgen dat uiterlijk in 2027 de doelstellingen bereikt worden.</p>
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	<p>In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema bodemdaling: "De provincie wil, samen met alle belanghebbende partners en partijen, de directe en indirecte maatschappelijke kosten door bodemdaling beperken. Afhankelijk van de lokale omstandigheden, mogelijkheden en maatschappelijke urgentie is dat tegengaan van bodemdaling (mitigeren) of meebewegen (adapteren). Dit doet de provincie onder andere via gebiedsaanpakken."</p>
Lokaal	-	-

12.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De gevoeligheid van de gemeente wordt met name bepaald door de ondergrond, zo zijn zandgronden minder vatbaar voor bodemdaling dan zachte bodems zoals veen. Onderstaande kaart toont dat de gemeente Rijswijk bodemdaling kent. Het gaat echter om een beperkt deel van het gemeentelijk grondgebied. De meeste buurten zijn niet bodemdalingsgevoelig. In het zuidwesten van Rijswijk boven de Hoekpolder in de wijken Stervoorde, Strijp en Eikelenburg is

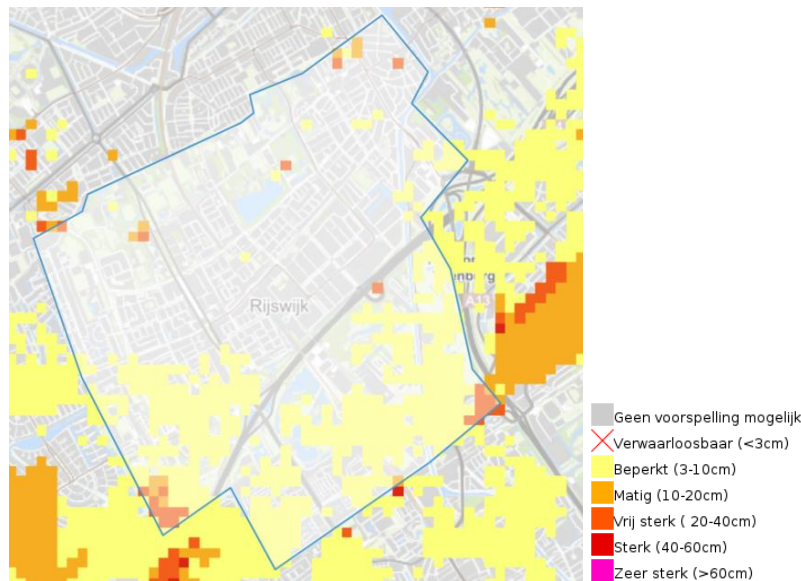
een lichte kans op bodemdaling. Het grootste risico lag bij Rijswijk Buiten dat op dit moment wordt volgebouwd. Doordat daar naast grondgebonden woningen in de hoogte gebouwd wordt (gestapelde appartementengebouwen) is er meer druk op de ondergrond. Dit is opgelost door de grond op te hogen. De huidige situatie wordt daarmee beoordeeld als **goed**.

Figuur 23. Bodemdaling PZH (Actieplan Klimaatadaptatie Rijswijk 2021)

12.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Op dit moment worden er geen specifieke maatregelen genomen om bodemdaling te voorkomen. De aandacht gaat uit naar het voorkomen van zettingen op nieuwe woningbouwlocaties en er is daarnaast actief beheer van het grondwaterpeil. Het effect van toenemende droogte is hier nog beperkt in meegenomen, dit zal nader onderzocht moeten worden. Tevens ligt Rijswijk binnen de invloedssfeer van de grondwateronttrekking op het DSM terrein. Op figuur 24 is te zien dat Rijswijk in het zuidelijk deel met name bodemdaling zal kennen richting 2050. Echter blijft dit beperkt. De autonome ontwikkeling voor bodemdaling wordt daarmee als **goed** beoordeeld.

Figuur 24. Bodemdaling PZH in 2050 (Klimaat-effectatlas 2021)

13 Gebruik ondergrond

Ten behoeve van allerlei verschillende opgaven is de bovenste anderhalve meter van de ondergrond de laatste 50 jaar intensief gebruikt. De ondergrond ligt vol met water- en gasleidingen, elektriciteits- en telecomkabels en het rioolstelsel. In veel gevallen zijn deze kabels en leidingen echter niet geordend aangelegd. In sommige gevallen is het zelfs niet precies bekend waar de kabels en leidingen liggen. De drukte die daardoor is ontstaan is, brengt grote uitdagingen met zich mee en resulteert steeds vaker in schade of hoge kosten.

13.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Gebruik ondergrond	Intensiviteit gebruik ondergrond	Geen tot zeer beperkte drukte in de ondergrond	Beperkte tot redelijke drukte in de ondergrond	Grote drukte in de ondergrond

De indicator gebruik ondergrond wordt beoordeeld aan de hand van de mate van intensiviteit van het gebruik van de ondergrond. Wanneer er sprake is van geen tot zeer beperkte drukte wordt de situatie als goed beoordeeld. Bij grote drukte in de ondergrond en de aanwezigheid van mogelijke knelpunten wordt de situatie als slecht beoordeeld.

13.2 Beleid

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op de ondergrond. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Basisregistratie Ondergrond (Bro)	De Basisregistratie Ondergrond (BRO) is een centrale registratie met publieke gegevens over de Nederlandse ondergrond.
	Rijksvisie op het duurzaam gebruik van de ondergrond	De Rijksvisie heeft een agenderend en initiërend karakter en schetst kaders en keuzes met betrekking tot de locatieafweging voor activiteiten in de ondergrond.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022)	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting.
Provinciaal	-	-
Lokaal	-	-

13.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Met name in de stedelijke gebieden in Nederland wordt het belang van de ondergrond steeds groter. In verschillende situaties biedt de ondergrond economische en ruimtelijke voordelen ten opzichte van de bovengrond. De drukte in de ondergrond in de gemeente Rijswijk wordt in de huidige situatie onder andere gevormd door kabels en leidingen, functies zoals een ondergrondse parkeergarages en andere vormen van utiliteitsbouw. Hoewel de precieze drukte in de ondergrond niet bekend is, is de verwachting dat er voornamelijk knelpunten optreden in de verstedelijkte gebieden. De drukte in de groene zones is naar verwachting lager. Per saldo wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

13.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

De gemeente Rijswijk staat de komende jaren voor een aantal grote opgaven: wateroverlast, droogte en hitte als gevolg van klimaatverandering, de energietransitie en de woningbouwopgave. Oplossingen voor deze opgaven worden vaak gezocht in de ondergrond, denk aan wadi's, warmtenetten, WKO's, geothermie, funderingen en parkeergarages. De verwachting is daardoor dat de drukte in de ondergrond verder toeneemt. Op dit moment bevindt de drukte zich voornamelijk in de bovenste laag van de ondergrond. Door het thema ondergrond vroeg in het planproces mee te nemen en ook te kijken naar diepere lagen van de ondergrond zou de toename in drukte beperkt kunnen worden. De bereidheid om dieper te graven en geordend kabels en leidingen te leggen is echter laag vanwege de hogere kosten. Daarnaast zijn de sturingsmiddelen van de gemeente beperkt. De verwachting is dat de drukte in de ondergrond daarom verder zal toenemen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **slecht** beoordeeld.

Ondernemend en beleefbaar Rijswijk

14 Woningvoorraad

Een goede woonomgeving waarin genoeg woningen zijn voor iedereen en voor elke levensfase en woonbehoefte wordt gemeten in de woningvoorraad.

14.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Woningvoorraad	Balans vraag en aanbod	Vraag en aanbod in balans	Vraag en aanbod niet volledig in balans	Vraag en aanbod uit balans
	Passend aanbod voor verschillende doelgroepen	Vraag en aanbod in balans	Vraag en aanbod niet volledig in balans	Vraag en aanbod uit balans

Het beoordelen van een passende en evenwichtige woningvoorraad doen we door zowel naar het kwantitatieve- als het kwalitatieve woningaanbod te kijken; of er voldoende én passende woningen voor de verschillende doelgroepen zijn. Specifiek is gekeken naar de mate waarin er balans is tussen de vraag en het aanbod van woningen en of er een passend aanbod voor verschillende doelgroepen is. Wanneer vraag en aanbod in balans zijn wordt de woningvoorraad beoordeeld als goed. Wanneer vraag en aanbod uit balans zijn wordt de woningvoorraad beoordeeld als slecht.

14.2 Beleid

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	In de Omgevingsvisie heeft de Nationale Overheid vier prioriteiten vastgesteld. 'Sterke en gezonde steden en regio's is er daar één van. Het rijksbeleid voor wonen is gericht op een kwalitatief goede woningvoorraad die regionaal aansluit op de woonbehoefte met nieuwe woon- en werklocaties binnen bestaande stadsgrenzen, zodat de open ruimten tussen stedelijke regio's behouden blijven
	Staat van de Woningmarkt (2021)	Uit de Staat van de Woningmarkt (2021) blijkt dat de woningbouwproductie op gang moet blijven om de groeiende vraag op te vangen en tegelijkertijd het woningtekort weg te werken. Mede door een inhaaleffect en de extra inspanningen om de woningbouw te versnellen zal het aantal opgeleverde woningen naar verwachting vanaf 2023 weer toenemen. Om tegemoet te komen aan de door CBS geraamde bevolkingsgroei is dat ook nodig. Om in de woningbehoefte te voorzien zijn er – rekening houdend met sloop en onttrekkingen aan de

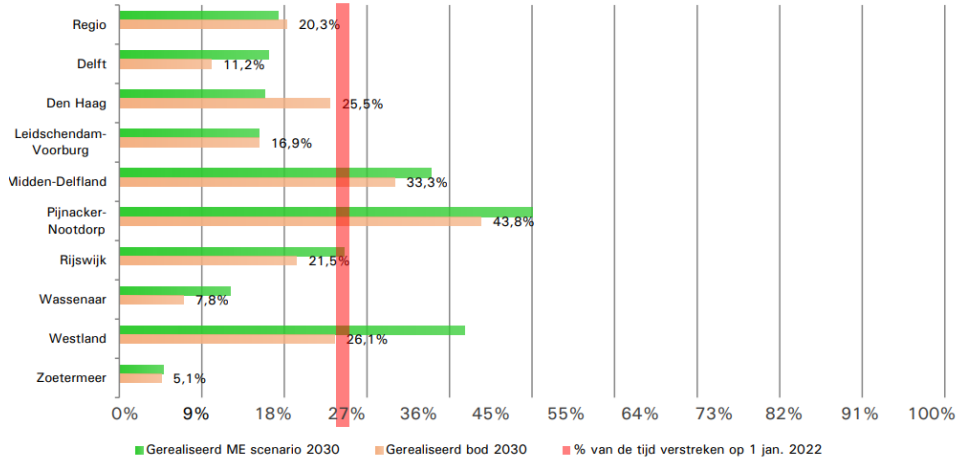
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Provinciaal	Regionale Realisatieagenda Wonen Haaglanden	woningvoorraad – volgens de Primos-prognose tot 2035 ruim 1,1 miljoen nieuwe woningen nodig. Tot 2030 zijn – er rekening houdend met sloop en trendmatige onttrekkingen – 812.000 woningen nodig (tot en met 2030 zijn er circa 900.000 woningen nodig). Op nationaal niveau dekt de plancapaciteit voor 136 procent de bouwopgave. De woningbouwopgave in Nederland vraagt om de bouw van nieuwe en het behoud van bestaande woningen. Om tot 2030 te bouwen is het nodig om keuzes te maken en gerichte maatregelen te nemen. In deze realisatieagenda wonen voor Haaglanden zijn specifieke kritische succesfactoren gedefinieerd en oplossingsrichtingen voorgesteld.
Lokaal	Woonzorgvisie 2021-2030	In de Woonzorgvisie gaat de gemeente in op de opgave om gepast woningaanbod te bieden aan kwetsbare groepen. Dit zijn met name ouderen, een groep die groter wordt met de vergrijzing. De visie toont waar de opgaves liggen voor de gemeente en hoe ze die wil aanpakken.

14.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Woningvoorraad

Rijswijk telde in 2019 zo'n 26.666 woningen in haar gemeente. Uit het rapport 'Monitor Nieuwe Woningmarktafspraken Haaglanden' blijkt dat tot 2022 het aantal nieuwe woningen in de regio Haaglanden onvoldoende was om het beoogde aantal woningen te halen zoals geformuleerd in de (landelijke) afspraken voor deze regio. In onderstaande figuur is de relatieve progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad tot nu toe te zien. De rode lijn geeft aan waar de gemeentes zouden moeten zitten in percentage gerealiseerde woningen. Rijswijk ligt redelijk op schema in het op peil houden van haar woningvoorraad.

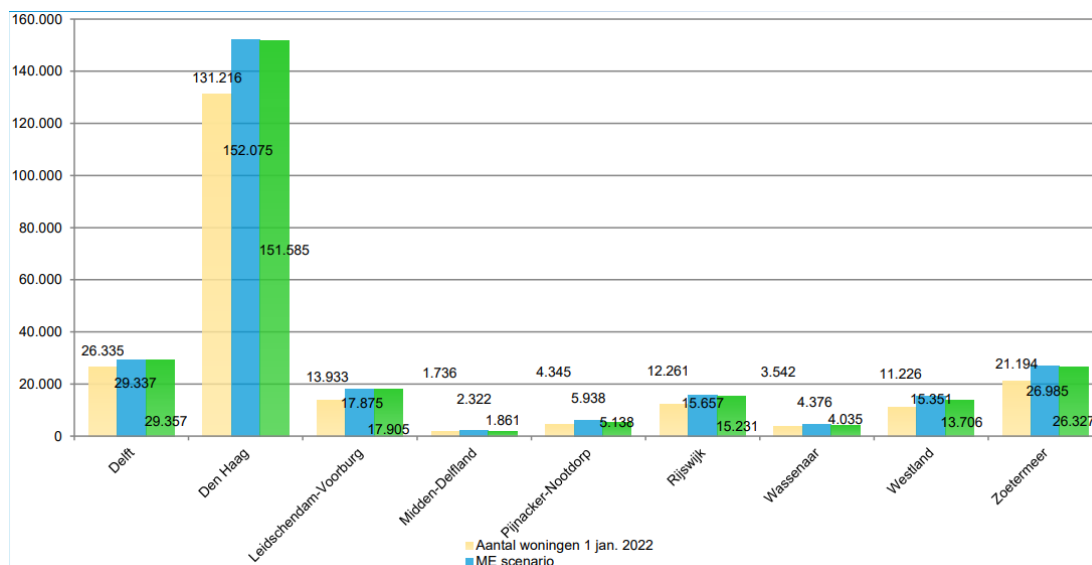
Kenmerk R000-1290775-V02

Figuur 25. De relatieve progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad tot nu toe (Monitor Nieuwe Woningmarkt afspraken Haaglanden, 2022)

Doelgroepen

Als het gaat om de faciliteren van een gebalanceerd vraag en aanbod voor de verschillende doelgroepen in de gemeente zien we het volgende. Het aantal gerealiseerde woningen van de doelgroepvoorraad in Rijswijk op 1 jan. 2022 is 12.261, waarbij dat eigenlijk tussen de 15.231 en 15.657 had moeten zijn volgens de beoogde ontwikkelingen. Tot de doelgroepvoorraad behoren ouderen als gevolg van de vergrijzingsgolf die op gang komt, maar ook jongeren en starters. In de gemeente moet het aandeel doelgroepvoorraad stijgen met 2%. Omdat vraag en aanbod niet volledig op elkaar aansluiten wordt doelgroepen beoordeelt als redelijk.

Figuur 26. Absolute progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad per gemeente: beoogde ontwikkeling van de doelgroepvoorraad (Monitor Nieuwe Woningmarkt afspraken Haaglanden, 2022)

Gezien de balans tussen vraag en aanbod redelijk is voor zowel de woningvoorraad als de doelgroepvoorraad, wordt de huidige situatie beoordeelt als **redelijk**.

14.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

Op basis van de gemaakte afspraken en wettelijke kaders om landelijk op jaarbasis 100.000 woningen te realiseren vanaf 2024 zou de gemeente (ten opzichte van 2019) moeten groeien van 26.666 naar zo'n 31.000- 32.000 woningen in 2030. Kijkend naar de plancapaciteit is de verwachting dat de gemeente haar woningvoorraad doelen haalt in 2030. Echter zijn er onvoldoende plannen om de afspraken met betrekking tot doelgroepvoorraad te behalen. Met informatie uit de ontwikkelingen in de regio Haaglanden blijkt dat er in totaal 17.755 doelgroepwoningen gerealiseerd zullen worden in 2030. Dat is voor de regio te weinig, gezien ze daarmee in totaal op 245.050 woningen komt, waar dat er minstens 253.369 moeten zijn. Daarnaast is de verwachting dat de vraag naar woningen nog meer toeneemt als ook de vraag naar andere woonvormen. Denk aan senioren die langer thuis willen kunnen wonen, flexibele woningen voor studenten en betaalbare woningen voor starters. Op basis hiervan wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.

15 Voorzieningenniveau

Voorzieningen zijn activiteiten en diensten die de bedrijvigheid of het leven in een bepaald gebied ondersteunen en bijdragen aan een plezierige beleving van de leefomgeving.

15.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Voorzieningenniveau	Afstand tot (basis) voorzieningen ten opzichte van de gemiddelde afstand tot voorzieningen in provincie Zuid-Holland Balans vraag en aanbod	Afstand tot (basis) voorzieningen is korter of gelijk aan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod in balans	Afstand tot (basis) voorzieningen is gelijk of langer dan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod niet volledig in balans	Afstand tot (basis) voorzieningen is langer dan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod uit balans

De indicator voorzieningen wordt beoordeeld aan de hand van het criterium 'afstand tot (basis) voorzieningen' in vergelijking tot de gemiddelde afstand tot voorzieningen in de provincie Zuid-Holland. Ook wordt voorzieningen beoordeeld aan de hand van de balans tussen vraag en aanbod van voorzieningen. Voorzieningen die binnen deze beoordeling worden meegenomen zijn gezondheidszorg (ziekenhuizen, huisartsen, fysiotherapeuten), grote supermarkten, horecaclusters, retail, scholen, kinderdagverblijven, hotels, kerken, sportvoorzieningen, speeltuinen, kerken, wandelnetwerken en fietsnetwerken. Dergelijke voorzieningen dragen bij aan een plezierige beleving van de omgeving, zo heeft het bijvoorbeeld invloed op het woongenot. Ook het aanbod van voldoende voorzieningen en voldoende diversiteit in voorzieningen is van belang.

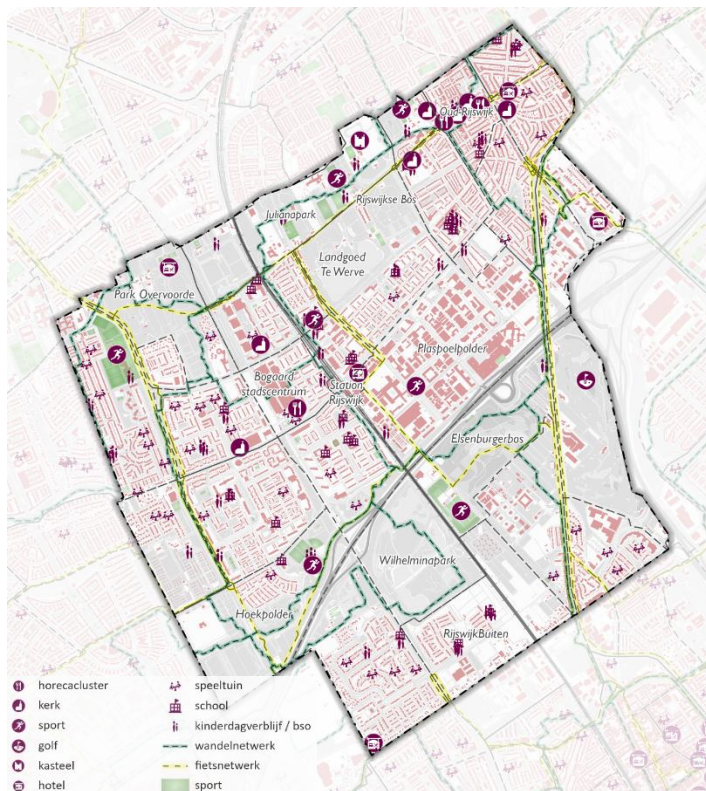
15.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op voorzieningenniveau. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	-
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie spreekt de provincie middels meerdere thema's haar ambitie uit om te werken aan het voorzieningenniveau van Zuid-Holland: "De provincie streeft naar behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed en ontwikkelt en verbindt hiervoor onder meer met name de uit oogpunt van belevingswaarde bijzonder waardevolle gebieden. De provincie zet in op verdichting, concentratie, diversiteit en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van complementaire knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid."
Lokaal	Verkenning Omgevingsvisie Rijswijk 2023	Als verdieping op de Omgevingswet heeft Rijswijk een verkenning gedaan van het eigen grondgebied, die de leidraad vormt voor de inrichting van de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Er is gekeken naar de huidige staat van de gemeente, met focus op kwaliteiten en aandachtspunten.

15.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Uit onderstaande figuur is te zien dat Rijswijk verschillende maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken kent, geconcentreerd rondom en tussen de twee centra. De verschillende economische kerngebieden, zoals de diverse werklocaties en (buurt)winkelcentra bieden een compleet aanbod aan voorzieningen. Rijswijk ligt strategisch in het metropoolgebied, met voldoende recreatievoorzieningen in de nabijheid, zoals het strand of grotere natuurgebieden. Voor Rijswijk geldt, zoals zichtbaar in figuur 28 en 29, dat alle voorzieningen op kortere afstand liggen dan in de rest van de provincie. Ook ligt Rijswijk uitstekend in de buurt van scholingsmogelijkheden, zoals hogescholen en topuniversiteiten. Dit is zichtbaar op figuur 30. De afstand tot basisonderwijs, vmbo en hbo/wo is korter in Rijswijk dan gemiddeld in Zuid-Holland. Zoals blijkt uit de Verkenning Omgevingsvisie Rijswijk 2023 is er een tekort aan eerstelijnsvoorzieningen in bepaalde wijken. Dit tekort zal van 2022 tot 2030 in sommige wijken nog groter worden. In geen wijk neemt dit af. In de huidige situatie is vraag en aanbod niet volledig in balans.

Figuur 27. Maatschappelijke voorzieningen en recreatie (Verkenning Omgevingsvisie 2023).

Op figuur 28 en 29 is zichtbaar op welke afstand maatschappelijke voorzieningen zich in Rijswijk bevinden ten opzichte van de rest van de regio Zuid-Holland. Alle maatschappelijke voorzieningen bevinden zich dichterbij dan in de rest van de regio.

Onderwerp	Zuid-Holland (PV)		Rijswijk (ZH.)	
		2022	2022	2022
Gezondheid en welzijn				
Huisartsenpraktijk				
Afstand tot huisartsenpraktijk	km	0,8	0,8	
Ziekenhuis (incl. buitenpolikliniek)				
Afstand tot ziekenhuis	km	3,4	3,1	
Ziekenhuis (excl. buitenpolikliniek)				
Afstand tot ziekenhuis	km	5,2	3,7	
Fysiotherapeut				
Afstand tot fysiotherapeut	km	.	.	
Detailhandel				
Winkels dagelijkse boodschappen				
Afstand tot grote supermarkt	km	0,8	0,7	
Afstand tot ov. dagel. levensmiddelen	km	0,7	0,6	
Warenhuis				
Afstand tot warenhuis	km	2,1	1,5	
Horeca				
Cafés en dergelijke				
Afstand tot café e.d.	km	1,2	1,0	
Cafetaria's en dergelijke				
Afstand tot cafetaria e.d.	km	0,7	0,6	
Restaurants				
Afstand tot restaurant	km	0,7	0,6	

Figuur 28. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen Gezondheid en welzijn, detailhandel en horeca in Rijswijk in

2022 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Onderwerp ▼	Zuid-Holland (PV)		Rijswijk (ZH.)	
		2022	2022	2022
Kinderopvang				
Kinderdagverblijf				
Afstand tot kinderdagverblijf	km	0,6	0,5	
Buitenschoolse opvang				
Afstand tot buitenschoolse opvang	km	0,6	0,6	
Verkeer en vervoer				
Afstand tot oprit hoofdverkeersweg				
	km	2,0	1,9	
Treinstations				
Afstand tot treinstations totaal	km	5,6	2,0	
Afstand tot belangrijk overstapstation	km	9,6	4,8	
Vrije tijd en cultuur				
Afstand tot bibliotheek				
	km	1,6	1,5	
Sport				
Afstand tot zwembad	km	2,4	2,4	
Afstand tot kunstbaan	km	10,9	7,9	
Bioscoop				
Afstand tot bioscoop	km	5,2	3,4	
Recreatie				
Afstand tot sauna	km	6,0	7,7	
Afstand tot zonnebank	km	2,6	1,2	
Afstand tot attractie	km	4,2	2,2	
Afstand tot brandweerkazerne	km	2,0	2,0	

Figuur 29. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen kinderopvang, verkeer en vervoer en vrije tijd en cultuur in Rijswijk in 2022 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Onderwerp ▼	Perioden ▼	Zuid-Holland (PV)		Rijswijk (ZH.)	
			2021		2021
Nabijheid voorzieningen					
Onderwijs					
Afstand tot school basisonderwijs		km	0,6	0,6	
Aantal basisonderwijsscholen binnen 3 km	2021	aantal	15,9	21,3	
Afstand tot school vmbo	2021	km	1,9	1,2	
Aantal scholen vmbo binnen 5 km	2021	aantal	10,4	16,2	
Afstand tot school havo/vwo	2021	km	2,5	1,6	
Aantal scholen havo/vwo binnen 5 km	2021	aantal	6,5	9,3	

Figuur 30. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen onderwijs Rijswijk in 2021 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Op basis van bovenstaande informatie zien we dat Rijswijk aan veel voorzieningen kan voldoen op goede afstand, maar dat op sommige thema's het aanbod niet volledig kan inspelen op de vraag. Daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

15.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De algemene opgave voor de komende jaren is de voorzieningen in wijken en buurten op peil te houden, in relatie tot de toenemende verstedelijking. Tot 2030 wil Rijswijk 635 geclusterde wooneenheden realiseren in het middenhuur en koopsegment. Deze woonzorgvoorzieningen sluiten aan bij de inhoudelijke vraag van de Rijswijkse toekomstige ouderen; ouderen wonen tot op steeds latere leeftijd nog zelfstandig. Daarom is onder ouderen, maar in het bijzonder ook onder jongeren, de vraag naar de nabijheid van voorzieningen groot. Aangezien de gemeente

voornemens is om daar ook nieuwe voorzieningen te realiseren, zal de druk op de voorzieningen niet gelijk toenemen. Een prettige afstand tot en bereikbaarheid van sociale voorzieningen kan niet in alle wijken gegarandeerd worden. Rijswijk zal ook moeten inspelen op de toenemende behoefte van lopen en fietsen en de verbindingen binnen haar gemeente en naar aangrenzende gemeenten. Alsnog is de verwachting dat de afstand tot voorzieningen in Rijswijk korter zal zijn in vergelijking met de andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland.

Echter, bijvoorbeeld maatschappelijke voorzieningen staan onder druk, omdat deze ruimtes weinig opleveren. De ruimte wordt daardoor snel ingevuld door een commerciële functie of door nieuwe woningen. In het hoogstedelijk gebied lijkt het voorzieningenniveau houdbaar, daarbuiten is behoud daarentegen zeer onzeker. In de autonome ontwikkeling is vraag en aanbod niet volledig in balans. Daarom wordt de autonome ontwikkeling per saldo beoordeeld als **redelijk**.

16 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid heeft betrekking op de locaties en terreinen waar gewerkt wordt en werkgelegenheid wordt gecreëerd. Bedrijvigheid resulteert in producten of diensten en draagt bij aan de levendigheid en innovatie van een gemeente of regio.

16.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bedrijvigheid	Vraag en aanbod werklocaties	Vraag en aanbod is in balans	Vraag en aanbod is niet in balans	Vraag en aanbod is ver uit balans
	Vraag en aanbod retail en horeca	Vraag en aanbod is in balans	Vraag en aanbod is niet in balans	Vraag en aanbod is ver uit balans

Voor de indicator bedrijvigheid wordt gekeken naar werklocaties, waar zowel bedrijventerreinen als kantoorlocaties onder vallen, als ook retail en horeca. Voor het aanbod van werklocaties is gekeken naar de verhouding tussen vraag en aanbod van de terreinen en locaties. Hetzelfde geldt voor retail en horeca, waar is gekeken naar de verhouding tussen vraag en aanbod. Zijn vraag en aanbod totaal niet in verhouding dan is het uit balans en dan wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling als slecht beoordeeld. Zijn vraag en aanbod nagenoeg in verhouding en dus in balans, dan wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed.

16.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bedrijvigheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	De Laddertoets	Bedrijventerreinen die worden aangemerkt als stedelijke ontwikkeling vallen onder de ladder voor duurzame

		<p>verstedelijking. Of er sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling in relatie tot de omgeving. De Laddertoets moet alleen worden uitgevoerd wanneer de stedelijke ontwikkeling 'nieuw' is. Verder is er op nationaal niveau geen beleid voor bedrijventerreinen, het plannen, programmeren en herstructureren vindt op lagere overheidsschalen plaats.</p>
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	<p>De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen op regionaal en bovenregionaal schaalniveau en een optimale benutting van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën / milieuzones en watergebonden bedrijven. De Provincie wil samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio versterken. Onderdeel daarvan is dat de Provincie een uitstekend ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap bevordert.</p>
	Strategie Werklocaties 2019-2030	<p>De strategie bevat de visie tot 2030 en regionale afspraken tot 2023 over werklocaties in de MRDH. De 23 regiogemeenten versterken hiermee het regionaal economisch vestigingsklimaat door kwalitatief en kwantitatief te sturen op voorraad. Een goed functionerende ruimtelijke structuur is van belang om de verhouding tussen bevolkingsgroei en ruimte voor werken en ondernemen te bewaken. Vraag en aanbod moet dus in balans zijn, er moet ruimte zijn voor groei van bedrijven en werkt in goede samenhang met de verstedelijkingsopgave. In de MRDH vervullen bedrijventerreinen een belangrijke sociaaleconomische functie die met dit document wil de regio het vestigingsklimaat aantrekkelijk houden.</p>
	Strategie Bedrijventerreinen 2023-2030	<p>Een goed functionerende ruimtelijke structuur is van belang om de verhouding tussen bevolkingsgroei en ruimte voor werken en ondernemen te bewaken. Vraag en aanbod moet dus in balans zijn, er moet ruimte zijn voor groei van bedrijven en werkt in goede samenhang met de verstedelijkingsopgave. In de MRDH vervullen bedrijventerreinen een belangrijke sociaaleconomische functie die met dit document wil de regio het vestigingsklimaat aantrekkelijk houden.</p>
Lokaal	Toekomstbestendige werklocaties: economische analyse en strategie	<p>De Rijswijkse werklocaties zijn van groot belang voor de gemeente; ze zorgen voor 2/3 van de banen. In deze strategie beschrijft de gemeente hoe ze werkt aan aantrekkelijke werklocaties die bijdragen aan de klimaat- en energietransitie en de circulaire economie.</p>
	Economische Visie 2030	<p>Lokale focus op innovaties in een regionale context. De Economische Visie geeft aan hoe Rijswijk tot 2030 vorm geeft aan de economie, rekening houdend met maatschappelijke,</p>

	Retail en horecabeleid gemeente Rijswijk 2023	landelijke en mondiale uitdagingen. Ondernemers en bedrijven staan centraal; ze zijn niet enkel werkgevers maar bieden meerwaarde voor de leefbaarheid van de stad. Rijswijk ligt centraal en kent relatief veel werklocaties, dit wil zij zo behouden door in te spelen op de regionale ontwikkelingen. De gemeentebrede visie op de detailhandels- en horecastructuur dient als toetsingskader voor nieuwe initiatieven. Deze sectoren zijn snel in ontwikkeling en er is behoefte aan een visie. Het beleid en de plannen bieden dit toekomstperspectief.
--	---	--

16.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Werklocaties

Rijswijk heeft een onderzoek Toekomstbestendige werklocaties opgesteld voor haar bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit blijkt dat de leegstand in bedrijfsruimte op een gezond frictieniveau van circa 5% ligt. Uit het onderzoek blijkt dat de bedrijventerreinen in Rijswijk van een gemiddelde kwaliteit zijn. De provinciale Strategie Bedrijventerreinen geeft aan dat het huidige beschikbare aanbod aan bedrijventerreinen tekort komt en er in de periode tot 2030 op verschillende locaties een tekort ontstaat waar dat nu nog niet het geval is. In de huidige situatie, zonder ingrijpen, is het onmogelijk voldoende ruimte te bieden aan werkgelegenheid op bedrijventerreinen. Het is niet afdoende om nieuwe bedrijventerreinen aan te leggen; de bestaande voorraad moet versterkt worden en optimaal ingevuld worden. Vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de MRDH is uit balans. Gezien de gunstige ligging van Rijswijk in de metropoolregio en de naar verhouding vele bedrijvigheid in de gemeente, is dit regionale tekort van directe invloed op Rijswijk. Op terrein Hoornwijck is nog 0,3 ha uitgeefbaar en op terrein 't Haantje nog 5 ha. In Rijswijk zelf is er dus nog uitbreidingsmogelijkheid in de nabije toekomst, waardoor vraag en aanbod redelijk in balans is.

Als het gaat om kantorenvoorraad van Rijswijk, is te concluderen uit het onderzoek Toekomstbestendige werklocaties dat het aanbod (uitgeefbaar en in de bestaande voorraad) zeer beperkt is in de gemeente en dat het kwalitatief naar verwachting niet toereikend is voor eindgebruikers op de bedrijfsruimtemarkt. Voor werklocaties in Rijswijk is vraag en aanbod niet volledig in balans.

Horeca en retail

Binnen de gemeente zijn Bogaard stadscentrum (80 winkels en 20 horecazaken) en Oud Rijswijk (75 winkels en 25 horecazaken) de grootste centra. Bogaard centrum wordt op dit moment herontwikkeld. Er staan in Oud Rijswijk circa 10 panden met een publieksgerichte bestemming leeg. Met circa 8% van het winkelvloeroppervlak is de leegstand iets lager dan landelijk in centra van vergelijkbare omvang (circa 10%). Rijswijk kent geen specialistisch aanbod aan horeca en retail (dit wordt meer opgezocht in de aangrenzende gemeenten zoals Delft en Leiden) maar voorziet verder in alle behoeften waar vraag naar is. Voor horeca en retail geldt dat vraag en aanbod nagenoeg in balans is.

De huidige situatie voor de indicator bedrijvigheid wordt op basis van deze informatie beoordeeld als **redelijk**.

16.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Werklocaties

Landelijke trends zijn van invloed op de vraag naar en het aanbod van werklocaties (kantoren en bedrijven). Mondiale, nationale en regionale veranderingen in de economie leiden tot veranderingen in sectoren en branches en daarmee ook tot een verandering in wat bedrijven belangrijk vinden aan het bedrijfspand en de omgeving van het bedrijf. Voorbeelden van een verandering naar de Next Economy zijn trends als: digitalisering, toenemende robotisering & automatisering, groeiend belang van duurzaamheid en de energietransitie en in het algemeen de overgang naar een circulaire economie. In Rijswijk geldt dat er eveneens druk is op werklocaties omdat de druk op ruimte in het algemeen (denk aan groen en woningbouw) toeneemt.

Voor bedrijventerreinen geldt een kwantitatieve uitbreidingsbehoefte naar bedrijventerrein van 4 tot 8 hectare t/m 2030 en een geraamde extra behoefte van circa 1,5 tot 4 hectare vanaf 2031 t/m 2040. Rijswijk heeft een strategie opgesteld per werklocatie, met mogelijkheden voor uitbreiding en transformatie. Terrein Plaspoelpolder komt tot een uitgeefbaar aanbod van 3,2 ha wanneer ruimtes beter benut worden. Door in te zetten op nieuwe verbindingen, ook met de regio, en publiek-private samenwerking lijkt Rijswijk vraag en aanbod in balans te kunnen brengen als ook te voldoen aan de gevraagde kwaliteit van bedrijventerreinen. Functiemenging wordt beperkt tot de Plaspoelpolder, waar dat nu ook al gebeurt. De autonome uitbreidingsvraag t/m 2040 is groter dan het aanbod, zoals blijkt uit het onderzoek Toekomstbestendige werklocaties. Kortom, er is een aanvullende behoefte aan bedrijventerrein.

Specifiek voor Rijswijk geldt dat er tot en met 2030 uitgegaan wordt van een indicatieve vraag naar kantoorruimte van circa 120.000 m² verhuurbare vloeroppervlak (vvo). Om in 2030 te beschikken over een gezonde kantorenmarkt, met een gewenste frictieleegstand van 5%, moet minimaal 150.000 m² vvo kantoorruimte in Rijswijk worden onttrokken. Focus van de gemeente (en vastgoedmarktpartijen) moet liggen op fors verdunnen en vernieuwbouw/herontwikkeling van (bestaande) kantoorruimte. Plan capaciteit voor uitbreiding ligt op terrein 't Haantje. Met herontwikkeling naar modern vastgoed op de beste locaties kan worden ingespeeld op de wens van de toekomstige eindgebruiker. Ook voor kantorenlocaties is er door uitbreiding en slim omgaan met ruimte voldoende aanbod aan kantoorruimte te realiseren. Kantoorlocaties die niet kunnen voldoen aan de moderne eisen van een kantoorgebruiker – kansarme locaties – worden conform vigerend beleid getransformeerd naar andere functies, bijvoorbeeld wonen of commerciële functies zoals bedrijvigheid, leisure of horeca.

Horeca en retail

De nieuwe woningbouwplannen zijn onder andere leidend in het aanbod van retail en horeca. In het stadscentrum is de behoefte aan winkelen minder groot omdat er steeds meer online geshopt

wordt. In lijn met de landelijke trend is in Rijswijk een afname van het aantal winkels zichtbaar. Met de afronding van het stadscentrum Bogaard beschikt Rijswijk over een multifunctioneel centrum met wonen, leisure, dienstverlening en sociaal-maatschappelijke functies in de plaats van een monofunctioneel winkelcentrum. Een andere concrete ontwikkeling zijn de woningbouwontwikkelingen Havenkwartier, waar 30.000 m² aan commerciële voorzieningen wordt toegevoegd. In de markt is er tevens mogelijkheid tot uitbreiding van het supermarktaanbod (van 1.800 a 2.800 wvo tot 2030) als ook voor de horeca (22 a 34 extra zaken). Met de toekomstige ontwikkelingen lijkt Rijswijk goed in staat om de balans tussen vraag en aanbod van retail en horeca te borgen.

Het is de vraag of Rijswijk, gezien de snel ontwikkelende trends, volledig kan voldoen aan de balans in vraag en aanbod van de werklocaties. Het feit is ook dat de gemeente niet aan alle behoeften kan voorzien en keuzes moet maken, waarbij ze zich afstemt op hoe de regio zich als geheel ontwikkelt. Voor horeca en retail kan door ruimtelijke mogelijkheden en transformaties gezorgd worden voor een balans in vraag en aanbod. Met de beschreven ontwikkelingen en bovenstaande argumenten wordt de autonome ontwikkeling van de indicator werklocaties en horeca en retail beoordeeld als **redelijk**.

Duurzaam en toekomstbestendig Rijswijk

17 Aandeel hernieuwbare energie

Hernieuwbare energie is energie die wordt opgewekt uit hernieuwbare bronnen, zoals zon, wind, water, biomassa en aardwarmte. Deze bronnen stoten geen of weinig broeikasgassen uit en dragen bij aan de vermindering van klimaatverandering. Het aandeel hernieuwbare energie in Nederland moet volgens het Klimaatakkoord in 2030 minstens 16 procent zijn. Om dit te bereiken, stimuleert de overheid de productie en het gebruik van hernieuwbare energie met subsidies, regelingen en projecten.

17.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criteria	Goed	Redelijk	Slecht
Aandeel hernieuwbare energie	Mate waarin aan de gestelde doelstelling in het Klimaatakkoord wordt voldaan	Voldoet niet aan doelstelling, maar het behalen van de doelstelling is realistisch	Voldoet niet aan doelstelling, het behalen van de doelstelling is onzeker	Voldoet niet aan doelstelling en het behalen van de doelstelling is niet realistisch

Het aandeel hernieuwbare energie wordt beoordeeld aan de hand van 'de mate waarin aan de gestelde doelstelling in het Klimaatakkoord wordt voldaan'. In het Klimaatakkoord is afgesproken om ernaar te streven dat in 2030 het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie 70% is. Daarnaast is door de lidstaten van de Europese Unie (EU) met elkaar afgesproken dat in 2030 minimaal 32% van de in de EU opgewekte energie (elektriciteit, gas en warmte) duurzaam moet zijn opgewekt.

De gemeente heeft op dit moment nog 7 jaar om toe te werken naar bovenstaande doelstelling. Het is daarom te verwachten dat de gemeente op dit moment nog niet voldoet aan de doelstelling. De situatie wordt daarom als goed beoordeeld wanneer de gemeente nog niet voldoet aan de doelstelling, maar het behalen van de doelstelling realistisch is. Wanneer dit nog onzeker is wordt de situatie als redelijk beoordeeld. Wanneer de verwachting is dat het niet realistisch is dat de doelstelling behaald wordt, wordt de situatie als slecht beoordeeld.

17.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op het opwekken van duurzame energie. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Klimaatakkoord	Het Klimaatakkoord is de Nederlandse uitwerking van internationale afspraken om de opwarming van de aarde te

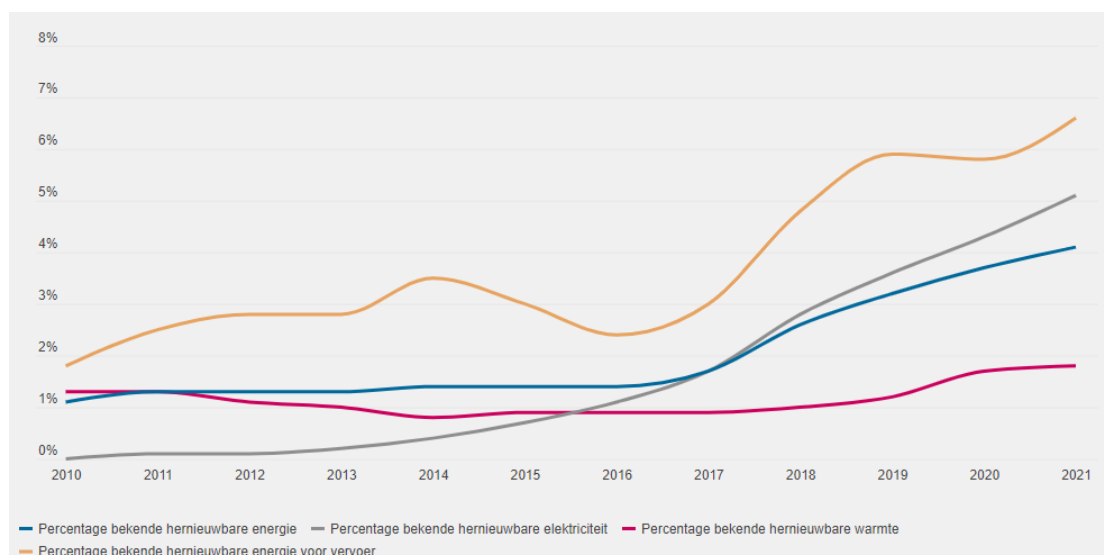
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
		<p>beperken en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.</p> <p>Doelstelling van het klimaatakkoord is om te komen tot 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% CO₂-reductie in 2050, ten opzichte van de uitstoot in 1990.</p>
Provinciaal/ regionaal	RES regio Rotterdam/Den Haag	<p>De RES beschrijft de afwegingen en mogelijkheden voor het opwekken van duurzame elektriciteit op land en het gebruik van warmtebronnen. In het document worden keuzes onderbouwd, worden concrete zoekgebieden genoemd en wordt een planning gegeven voor de uitvoering.</p>
	Schone Energie voor iedereen	<p>In het energieprogramma 'Schone Energie voor Iedereen' staat hoe de provincie de komende jaren werkt aan de overgang naar duurzame energie in Zuid-Holland. Met het programma 'Schone Energie voor Iedereen' draagt de provincie bij aan het landelijke doel om in 2030 de helft minder CO₂ uitstoot uit te stoten. Maar de opbrengsten voor Zuid-Holland zijn veel groter. Schone lucht en een gezondere leefomgeving bijvoorbeeld.</p>
Lokaal	Basisdocument Energietransitie Rijswijk 2020	<p>De energietransitie is ook voor Rijswijk een enorme opgave. Het basisdocument belicht hoe de gemeente haar fossiele brandstoffen wil afbouwen. De gemeente doet dit met haar inwoners, en vind draagvlak belangrijk. Het behoud van comfort, haalbaarheid en realisme zijn kernbegrippen voor Rijswijk.</p>

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
	Transitievisie Warmte Rijswijk 2021	In de Transitievisie Warmte geeft Rijswijk per wijk aan welke alternatieve warmteopties er mogelijk zijn. De gemeente ze in op het verkleinen van de warmtevraag, stimuleert lokale initiatieven en wil zorgen voor betaalbaarheid.

17.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De energietransitie is een grote opgave voor de gemeente Rijswijk. In het Basisdocument Energietransitie Gebouwde Omgeving Rijswijk heeft de gemeente de kaders in beeld gebracht op wettelijk, financieel, juridisch en economisch vlak en heeft zij de uitgangspunten bepaald voor het doorlopen van dit proces.

In 2021 was slechts 4,1 procent van de energie die in de gemeente Rijswijk gebruikt wordt (voor elektriciteit, warmte en vervoer) afkomstig uit hernieuwbare bronnen, zoals de Klimaatmonitor van de Rijksoverheid laat zien (figuur 31). Door de lidstaten van de Europese Unie (EU) is met elkaar afgesproken dat in 2030 minimaal 32% van de in de EU opgewekte energie (elektriciteit, gas en warmte) duurzaam opgewekt moet zijn. Voor het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie ligt de doelstelling hoger. In het Klimaatakkoord is afgesproken om ernaar te streven dat in 2030 het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie 70% is. In 2021 lag het percentage bekende hernieuwbare energie voor elektriciteit op 5,1% (figuur 31).

Figuur 31: Percentage bekende hernieuwbare energie gemeente Rijswijk (Klimaatmonitor)

De verwachting is dat dit percentage de afgelopen jaren gestegen is en dat percentage in 2023 hoger ligt. Dit zal echter onvoldoende zijn om de doelstelling te halen en aangezien de

percentages nog zeer ver afwijken van de doelstelling wordt de huidige situatie als **slecht** beoordeeld.

17.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Er zijn diverse factoren die van invloed zijn op het aandeel hernieuwbare energie. Zo is de verwachting dat de vraag naar energie de komende jaren, onder andere door economische groei, verder groeit. Dit betekent dat meer huishoudens, bedrijven en voorzieningen energie verbruiken. Het aanbod van hernieuwbare energie hangt af van de beschikbaarheid en de kosten van verschillende technologieën, zoals zonnepanelen, windmolens, warmtepompen, biomassa en geothermie. Ook de mate van participatie en acceptatie van de inwoners en ondernemers speelt een rol, bijvoorbeeld door het zelf opwekken of afnemen van groene stroom of warmte.

Daarnaast zijn er ook landelijke en regionale ontwikkelingen die invloed hebben op het lokale aanbod, zoals het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES), waarin afspraken worden gemaakt over de verdeling van duurzame energiebronnen over het land. De gemeente Rijswijk maakt daarnaast deel uit van de RES regio Rotterdam-Den Haag, waarin 21 gemeenten, 4 waterschappen, de provincie Zuid-Holland, de netbeheerder en stakeholders samenwerken om de energietransitie in de regio vorm te geven. In de RES 1.0, die in juni 2021 is vastgesteld, heeft de regio de ambitie uitgesproken om in 2030 2,8 tot 3,2 TWh duurzame elektriciteit op te wekken, vooral met zon op dak en wind op land. Dit komt overeen met ongeveer 14 tot 16 procent van het totale elektriciteitsverbruik in de regio. De gemeente Rijswijk kan profiteren van deze regionale samenwerking door gebruik te maken van de beschikbare ruimte, kennis en middelen om het aandeel duurzame hernieuwbare energie te vergroten.

Volgens het Klimaat- en Energieverkenning (KEV) (2020) zal het aandeel hernieuwbare energie in Nederland in 2030 variëren tussen 27 en 35 procent, afhankelijk van de economische groei, het beleid en de technologische ontwikkelingen. Dit betekent dat de nationale doelstelling van 32 procent in het gunstigste geval behaald wordt, maar dat dit nog niet zeker is. De verwachting is dat het aandeel hernieuwbare energie binnen de gemeente Rijswijk zal stijgen, maar het is erg onzeker of het voldoende zal zijn om de doelstelling te behalen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

18 Waterveiligheid

De waterveiligheid wordt mede bepaald door de kans dat een waterkering, primair of regionaal, voor een bepaalde trajectlengte doorbreekt. De kwetsbaarheid van mensen en functies en de economische waarden in het overstromingsgebied zijn afhankelijk van de fysieke kenmerken van een overstroming, zoals diepte en snelheid.

18.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
-----------	-----------	------	----------	--------

Kenmerk R000-1290775-V02

Waterveiligheid	Aantal inwoners dat bloot wordt gesteld aan gevolgen van een overstroming	Klein aantal inwoners	Beperkt aantal inwoners	Groot aantal inwoners
-----------------	---	-----------------------	-------------------------	-----------------------

De huidige veiligheidsbenadering voor dijken en kades gaat uit van het mogelijke risico: de kans op een dijkdoorbraak in relatie tot de gevolgen van die doorbraak. Aangezien de waterkeringen aan landelijke normen moeten voldoen, wordt voor deze indicator gekeken naar het aantal inwoners dat wordt blootgesteld aan de gevolgen van een mogelijke overstroming. Echter, de gevolgen van een dijkdoorbraak kunnen verstrekkend zijn. Overstroming kan ook gevolgen hebben voor vitale infrastructuur, bereikbaarheid van hulpdiensten, rioolgemalen en -zuiveringen.

18.2 Beleidskader

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op waterveiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma (2023)	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en water robuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema waterveiligheid: <i>"De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. Dit doet de provincie door primair in te zetten op preventie. [...] er worden ook maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing. De combinatie van preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing wordt meerlaagsveiligheid genoemd."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als

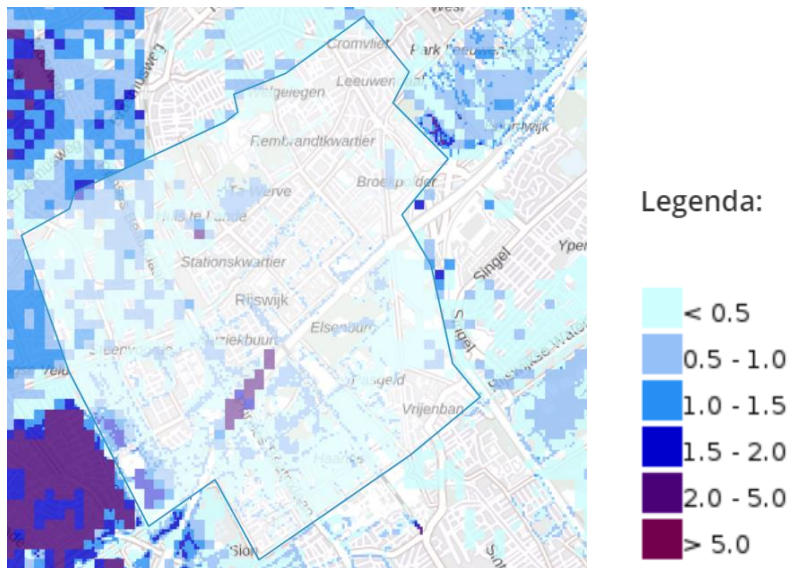
		<p>gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.</p>
Lokaal	<p>Programma van eisen klimaatadaptief bouwen</p> <p>Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020</p>	<p>De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.</p> <p>Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.</p>
	<p>Klimaatplan RAAK 2023-2030</p>	<p>De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.</p>

18.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

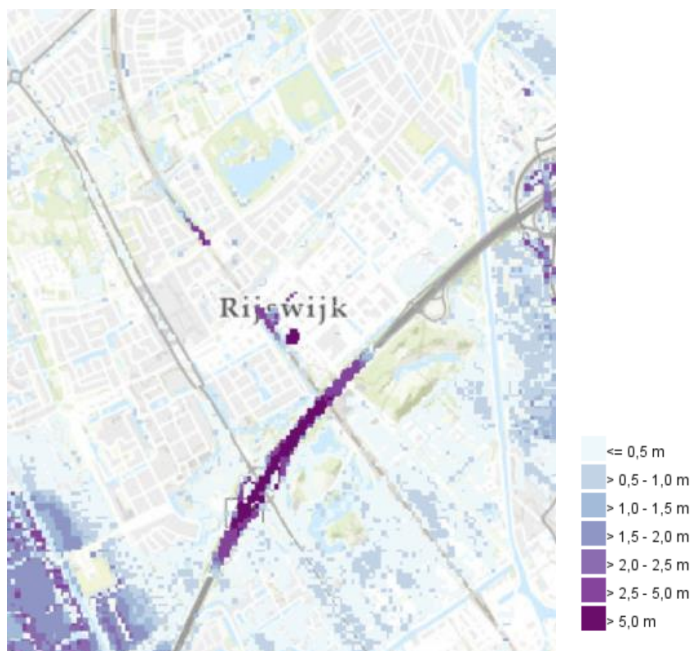
De ligging van gemeente Rijswijk brengt geen direct risico met zich mee als het gaat om hoogwaterveiligheid. Zoals te zien in figuur 32 is er een kans van 1/30.000 per jaar dat de kustdijk doorbreekt (donker rode lijn). Mocht de dijk doorbreken dan is zichtbaar in figuur 33 dat gemeente Rijswijk een waterdiepte van onder de 1.0 m kent. Er is een aandachtgebied zichtbaar rond de de Rijksweg A4 (dat beneden maaiveld is aangelegd), waar een waterdiepte van >5.0 m kan ontstaan.

Figuur 32. Primaire waterkeringen (Waterveiligheidsportaal 2023)

Figuur 33. Maximale waterdiepte bij een dijkdoorbraak (Atlas voor de Leefomgeving, 2022)

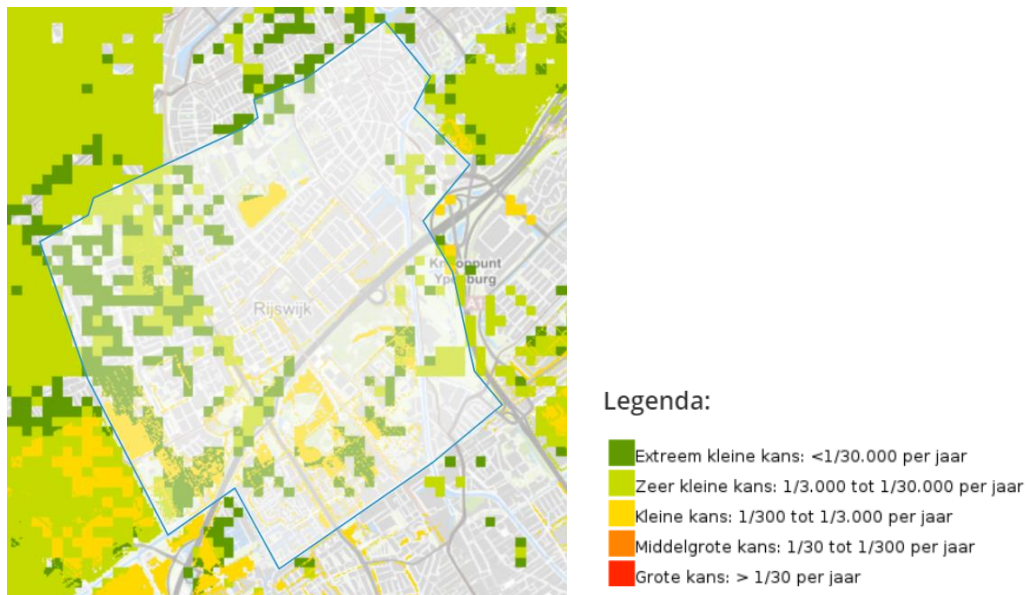
Figuur 34. Overstromingsbeeld regionale keringen (Klimaatatlas Zuid-Holland 2023)

Voor Rijswijk geldt een gunstige situatie als het gaat om de overstromingskans afkomstig van regionale keringen. Tot deze regionale keringen behoren boezemkaden, polderkaden, keringen langs regionale rivieren, kanalen en compartimenteringsdijken. In figuur 34 is zichtbaar dat er in Rijswijk een overstromingsrisico ligt rond de A4, met op- en afritten de gemeente in. Daar is een kans van >5,0 meter op overstroming wanneer een regionale kering doorbreekt. Daarnaast is de muziekbuurt kwetsbaar, daar is ook een risico van overstroming tussen de > 2,5 – 5,0 meter wanneer een regionale kering doorbreekt. Naast dat dit een woonwijk is, ligt er belangrijke infrastructuur. De tram is nabij met verschillende haltes. Ook rond het treinstation zien we een

overstroming tussen de > 2,5 – 5,0 meter wanneer een regionale kering doorbreekt. De rest van Rijswijk kent geen grote risico's. Echter zijn de gevolgen van een overstroming beperkt en zal dit een klein aantal inwoners treffen mocht het optreden; per saldo wordt de huidige situatie daarom beoordeeld als **goed**.

18.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Figuur 35 laat zien dat de overstromingskans in Rijswijk in het scenario 2050 niet zal toenemen. De te verwachten ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei en de toevoeging van functies zullen daarmee niet verder geschaad worden. Het aantal inwoners dat bloot zal worden gesteld aan de gevolgen van een overstroming is nihil. Daarom wordt de autonome ontwikkeling per saldo beoordeeld als **goed**. De gemeente Rijswijk beschrijft in het Uitvoeringsplan Klimaatadaptief Rijswijk dat zij aansluit bij de ambities op regionaal niveau (Omgevingsvisie Zuid-Holland), en het regionaal niveau sluit aan bij de ambities op nationaal niveau (Nationale Klimaatadaptatiestrategie - NAS).

Figuur 35. Plaatsgebonden overstromingskans scenario hoog 2050 (Klimaatatlas, 2023)

19 Wateroverlast

Wateroverlast ontstaat wanneer regenwater bij hevige neerslag niet voldoende kan worden afgevoerd, geborgen kan worden op een plek waar het geen problemen oplevert, of kan wegzakken in de bodem. Wateroverlast kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting en economische-, ecologische- en gezondheidsschade.

19.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
-----------	-----------	------	----------	--------

Wateroverlast	Het risico op water in panden bij hevige neerslag	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is niet aanwezig	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is nauwelijks aanwezig	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is ruim aanwezig
---------------	---	--	--	--

De indicator wateroverlast wordt beoordeeld aan de hand van wateroverlastlocaties als gevolg van een hevige regenbui waarbij panden overstroomt. Wanneer er sprake is van wateroverlastlocaties waarbij een groot aantal panden overstroomt, wordt de situatie als slecht beoordeeld. Wanneer er wateroverlastlocaties zijn waarbij geen panden overstroomt wordt de situatie als goed beoordeeld.

19.2 Beleidskader

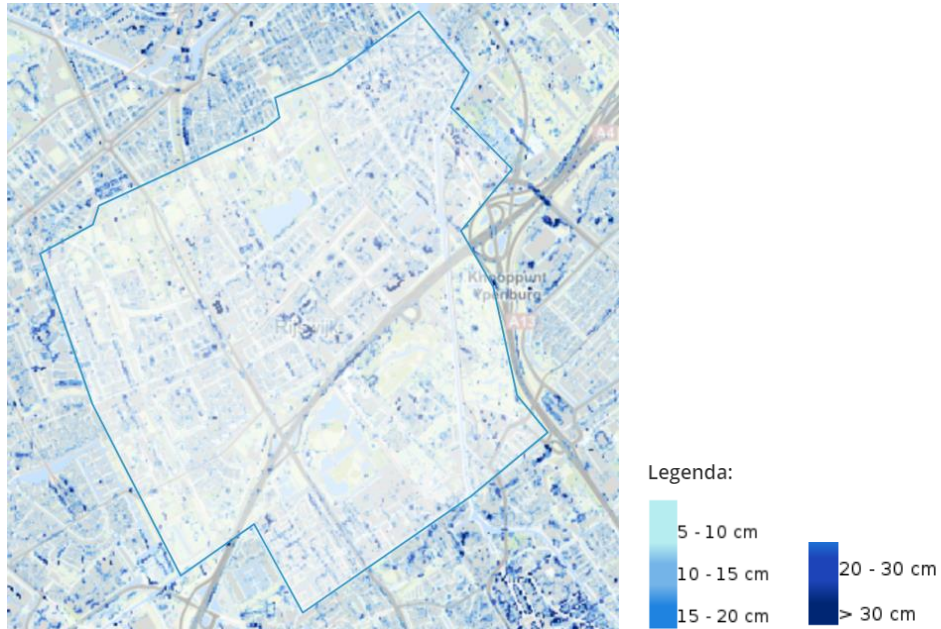
Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op wateroverlast. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkomst in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse structurerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: Minder bodemafdekking, meer zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema waterveiligheid: <i>"De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. De provincie</i>

		<p><i>wil de kans op wateroverlast als gevolg van inundatie uit het regionaal watersysteem beperken en schade door wateroverlast voorkomen.”</i></p> <p>De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.</p>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.
	Hemelwaterverordening	De verordening beoogt wateroverlast, verdroging en afvalwaterbeheer te beperken door een verplichte waterbergingscapaciteit bij nieuwbouw.

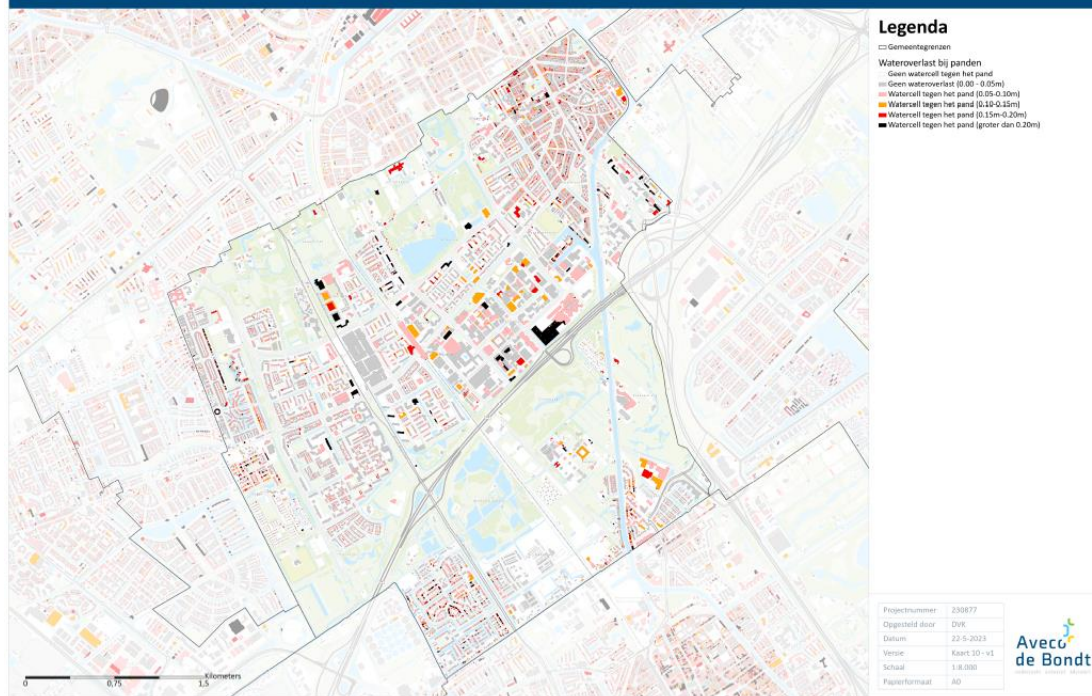
19.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Onderstaande figuur toont dat de waterdiepte bij een hevige bui van 70mm/2 uur in Rijswijk op enkele plekken aanzienlijk is. Aandachtspunten zijn de S106 langs de Artiestenbuurt en de A4 met afrit in het Elsenburgpark, waar meer dan 30 cm waterdiepte kan optreden bij een hevige bui van 70mm/2 uur. Figuur 37 laat zien dat er enkele panden zijn die bij hevige neerslag (als gevolg van een extreme bui van 100 millimeter in 2 uur) een waterhoogte van < 0,25 meter kennen. Het gaat om het station, de Artiestenbuurt en enkele panden in de Plaspoelpolder. De rest van Rijswijk kent slechts een beperkte waterdiepte bij een bui van 70mm/2 uur.

Figuur 36. Waterdiepte bij een hevige bui 70mm/2 uur (Klimaat-effectatlas, 2018)

Risicovolle panden - Gemeente Rijswijk

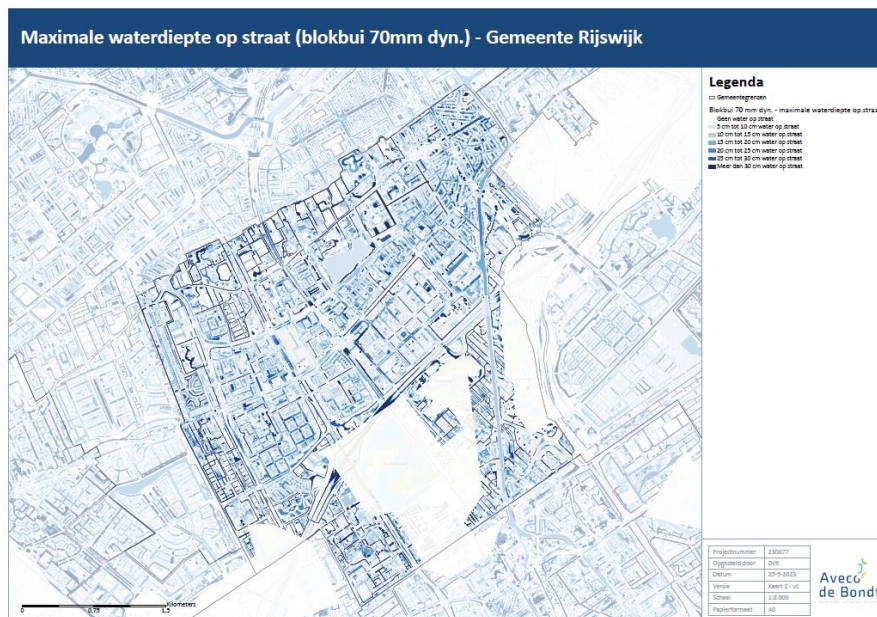

Figuur 37. Het risico op water in panden bij hevige neerslag (Aveco de Bondt, 2023)

Voor de gemeente Rijswijk geldt dat er in de huidige situatie geen knelpunten voor wateroverlast in panden zijn. Het risico op water in panden bij hevige neerslag is zeer beperkt aanwezig, daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **goed**.

19.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Naar verwachting treedt wateroverlast door hevige regenbuien, als gevolg van klimaatverandering, in de toekomst vaker op. De gemeente Rijswijk zet in op het voorkomen van een toename van wateroverlast en heeft in haar Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Rijswijk plannen beschreven om wateroverlast in de toekomst te verminderen en te voorkomen. De maatregelen worden ieder jaar geactualiseerd. Op onderstaande figuur is te zien dat de waterdiepte bij hevige buien van 70mm/2 uur in 2050 niet sterk zal toenemen (ten opzichte van de huidige situatie).

Figuur 38. Waterdiepte bij een hevige bui 70mm/2 uur in 2050 (Aveco de Bondt, 2023)

Onder andere in het klimaatplan RAAK zijn ambities en maatregelen opgenomen met betrekking tot wateroverlast. Dit zijn maatregelen die betrekking hebben op bovengrondse en ondergrondse herinrichting of nieuwbouw: plaatselijke riolering verbeteren, stratenprojecten, herstructurering, aanleg van groengebieden, etc. Doordat deze ruimtelijke plannen meer plaats geven voor berging van oppervlaktewater en met een verbrede riolering dit beter kunnen afvoeren, wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **goed**.

20 Hittestress

Door klimaatverandering lopen de temperaturen verder op en neemt het aantal mensen dat hinder ondervindt van hitte (potentieel) toe. Wanneer temperaturen boven een bepaalde waarde komen kan dit hittestress tot gevolg hebben. Hittestress uit zich in diverse lichamelijke klachten.

Hittestress is een indicator voor de leefbaarheid van de gemeente. Ruimtelijke ordening kan invloed hebben op de temperatuur in de stad; groen en blauw structuren hebben een verkoelend effect. De klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de zomers rond 2050 alleen maar warmer worden. Naast temperatuur spelen ook schaduw, ventilatie (wind) en luchtvochtigheid een belangrijke rol bij hittestress.

20.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Hittestress	De mate waarin hittestress wordt ervaren in de gemeente	Zeer klein deel van de gemeente ervaart hittestress	Een aanzienlijk deel van de gemeente ervaart hittestress	Een groot deel van de gemeente ervaart hittestress

Bij deze beoordeling is gekozen voor de mate waarin hittestress wordt ervaren in de gemeente. Wordt er op veel plekken hittestress ervaren dan wordt de situatie beoordeeld als slecht. Als maar een zeer klein deel van de gemeente hittestress ervaart wordt de situatie beoordeeld als goed.

20.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op hittestress. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma geeft een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	De NOVI stelt dat we onze gebouwde omgeving in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust hebben ingericht. Bijvoorbeeld door voldoende aanwezigheid van plekken met water en groen om hittestress tegen te gaan en wateroverlast te voorkomen. Ook onze vitale infrastructuur, zowel onder- als bovengronds, is bestand tegen extreme weersomstandigheden.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor hittestress: <i>“Daarom nemen we nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte,</i>

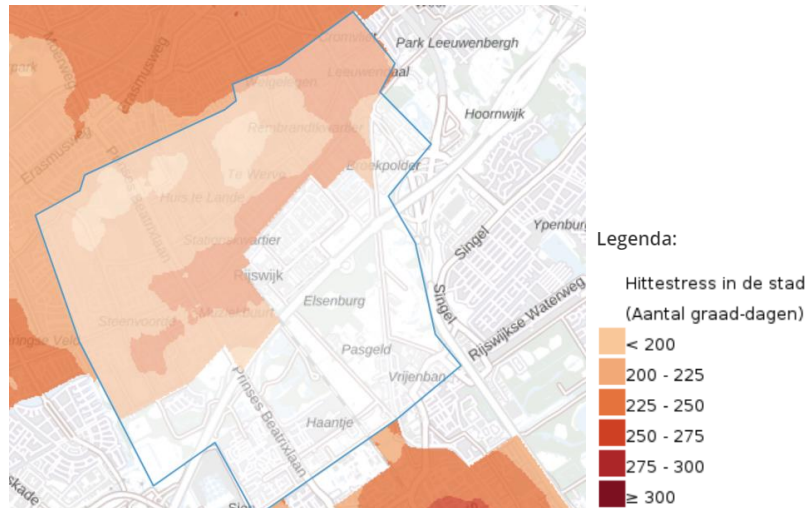
		<p><i>wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. De provincie Zuid-Holland heeft ook speciale aandacht voor de weerbaarheid van kwetsbare groepen in onze samenleving, zoals voor ouderen bij perioden van hitte.”</i></p>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	<p>De ambitie ‘nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering’ is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.</p>
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	<p>De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.</p>
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	<p>Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.</p>
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	<p>De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.</p>

20.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

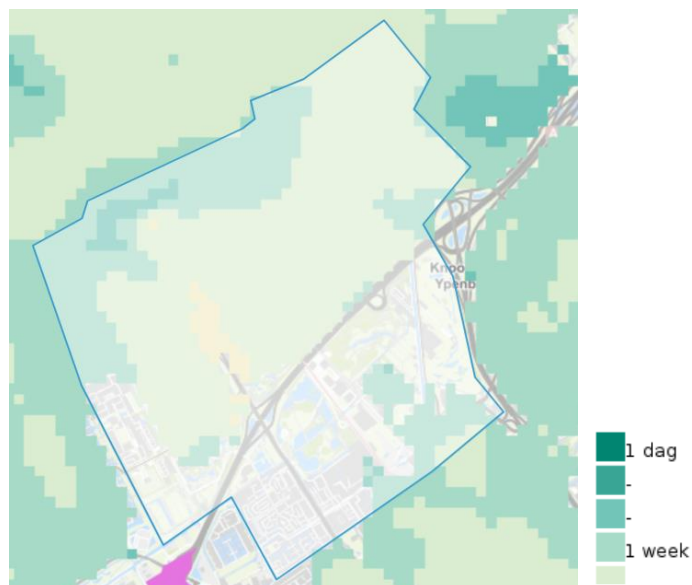
Het merendeel van Rijswijk kent 5-7 opeenvolgende zomerse dagen (dagen waarop het boven de 25 °C is). Op dit moment kent Rijswijk ruim 2 weken per jaar hittestress door warme nachten (Klimaat-effectatlas 2016). Uit het Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk blijkt dat Rijswijk gebieden kent waar significante opwarming van het leefgebied kan optreden: ten noorden van het Wilhelminapark tot aan het winkelcentrum de Boogaard is sprake van veel versterking en daarmee een hoge mate van oplopende temperaturen. Dat gebied gaat door tot de Plaspoelpolder tot en met het noordoosten van Rijswijk bij Binckhorst en het centrum van Rijswijk.

Op figuur 39 is te zien dat het noordelijk deel van Rijswijk de meeste hittestress kent. De indicator hittestress laat zien wat de cumulatieve temperatuur boven de 25 graden is in de stad gedurende een hittegolf, uitgedrukt in graad-dagen. Hierbij is gekeken naar de extra opwarming in de stad ten opzichte van ruraal gebied, veroorzaakt door dichte bebouwing en relatief kleine oppervlakken

met verkoelend groen. Figuur 40 zien dat in het ergste geval, in delen van Rijswijk gedurende 2 weken per jaar hittestress ervaren wordt.

Figuur 39. Hittestress in de stad (Atlas Natuurlijk Kapitaal, 2018)

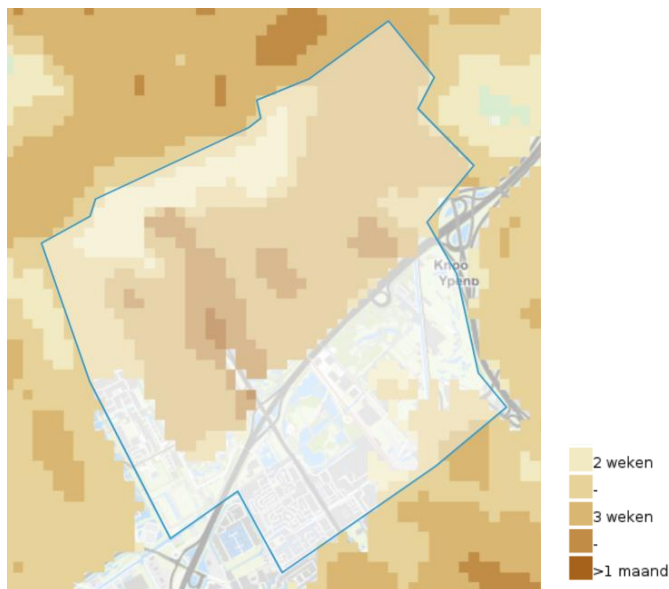
Figuur 40. Hittestress door warme nachten (Klimaat-effectatlas 2016)

Zoals zichtbaar uit bovenstaande kaart ervaart een aanzienlijk deel van de gemeente hittestress, waardoor de situatie wordt beoordeeld als redelijk.

20.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

In 2050 loopt het aantal opeenvolgende zomerse dagen op tussen de 9-11 dagen (dagen waarop het boven de 25 °C is). De verwachting is dat klimaatverandering zal resulteren in verder oplopende temperaturen. Door toename van het aantal warme en tropische dagen, de verwachte verdichting en ondanks de voorgenomen mitigerende maatregelen zal het aantal gebieden in de

gemeente Rijswijk waar hittestress kan optreden waarschijnlijk toenemen. Zoals in onderstaande figuren is te zien neemt het aantal dagen waarop hittestress wordt ervaren sterk toe in 2050. Hittestress zal toenemen van gemiddeld 1 dag tot 1 week per jaar naar 2 tot 3 weken of zelfs een maand per jaar in 2050. Figuur 41 toont dit. Dit komt mede door een verwachte toename in het aantal tropische (maximumtemperatuur van 30 graden of hoger) en warme dagen (maximumtemperatuur van 20 graden of hoger). In de autonome ontwikkeling zien we dat het deel van de gemeente waar hittestress voorkomt niet verandert of sterk uitbreidt. Echter neemt het aantal dagen of weken waarop hittestress ervaren wordt zeker toe, waarmee het aantal gehinderden ook toeneemt. In het klimaatplan RAAK hanteert de gemeente maatregelen op gebouwniveau en ook in de openbare ruimte om hittestress tegen te gaan. Dit zal hittestress verminderen. Gezien de verwachte ontwikkelingen in een toename van het aantal hete dagen, is het de vraag of Rijswijk hier voldoende op kan inspelen. Op basis van bovenstaande argumenten, wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.

Figuur 41. Hittestress in 2050 door warme nachten) (Klimaat-effectatlas 2016)

21 Droogte

Droogte is een belangrijke indicator voor het veranderende klimaat. Vanzelfsprekend is er in zomers meer kans op droogte door een tekort aan neerslag, meer verdamping en een afname in de aanvoer van rivieren. Droogte kan een negatief effect hebben op de natuur en de landbouw, onze drinkwatervoorziening en bebouwing. Daarnaast vergroot droogte de kans op natuurbranden.

21.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Droogte	Droogterisico	Laag droogterisico	Matig droogterisico	Hoog droogterisico

Een veelgebruikte indicator gebruikt voor droogte is het risico op droogte: ook wel de mate van droogterisico. Dit wordt veelal bepaald door de grondwaterstanden en de risico's die hieraan kleven in het geval er langdurig geen regenval optreedt.

21.2 Beleidskader

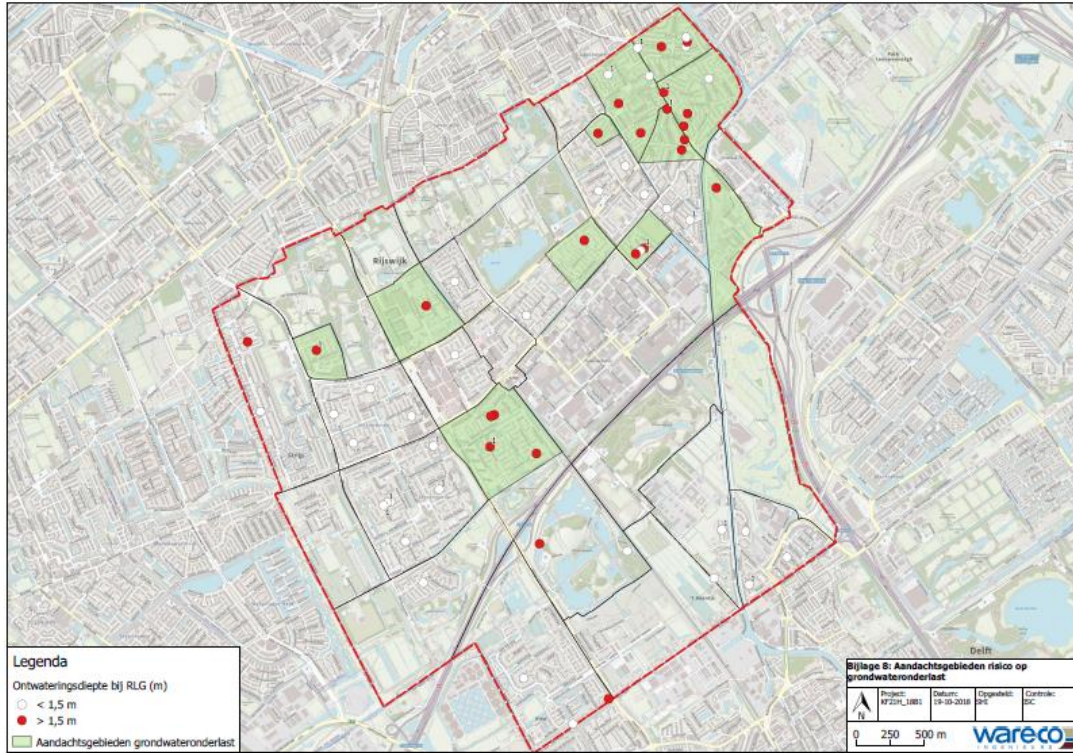
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op droogte. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor droogte: <i>"We nemen nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Bijvoorbeeld door het stimuleren van innovatieve oplossingen voor waterberging en voorkomen van hittestress in stedelijk gebied. Ook werken we aan een duurzame zoetwatervoorziening waarbij vraag en aanbod in balans zijn, en aan het voorbereiden van onze natuur en economie op de klimaatverandering."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.

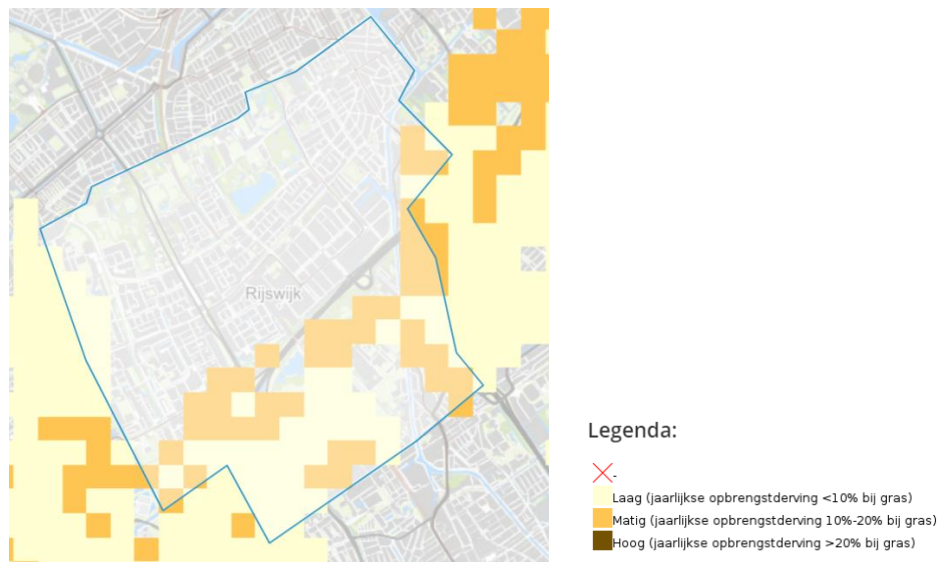
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.

21.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Figuur 42 geeft aan op welke plaatsen Rijswijk grondwateronderlast kent en in welke mate. Met name in het noorden aan weerszijden van de Haagweg is er grondwateronderlast. De rode stippen geven de locaties aan waar het grondwater zich op meer dan 1,5 meter diepte onder het maaiveld bevindt. Er zijn aanzienlijk wat locaties die wateronderlast kennen tot 1,5 meter onder het maaiveld en dieper. Figuur 43 geeft de droogtestress weer (opbrengstderving van gras). In de huidige situatie is het ergste geval een matige jaarlijkse opbrengstderving van 10-20% bij gras. De derving komt door een tekort aan water. Gemeente Rijswijk is gebouwd op kleigrond. Droogte versnelt het proces van bodemdaling bij kleigronden die zacht van aard zijn: plantenwortels drogen de bodem snel uit waardoor deze wordt samengedrukt. Dit heeft gevolgen voor de fundering van de gebouwde omgeving.

Figuur 42. Grondwateronderlast aandachtsgebieden (Wareco, 2015)

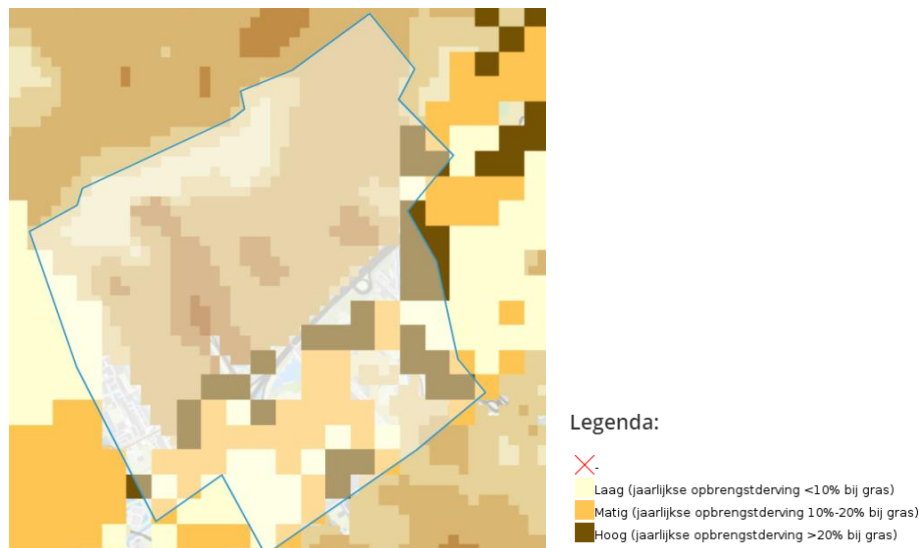
Figuur 43. Droogtestress huidige situatie (Klimaat-effectatlas 2021)

Voor Rijswijk geldt dat er gevolgen optreden door droogte als gevolg van klimaatverandering. Ongeveer 1/3 van de gemeente kent grondwateronderlast en bijna de helft van de gemeente loopt een jaarlijks risico op droogtestress. De beoordeling op droogtestress is matig, waarmee de indicator droogte wordt beoordeeld als **slecht**.

21.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat door klimaatverandering droogteperiodes vaker zullen voorkomen, door piekbuien en langere drogere perioden. De gebieden waar in de huidige situatie matige kans is op droogte, zullen zonder maatregelen groter worden en toenemen in aantal. Uit de klimaatatlas kaarten blijkt dat een deel van de gemeente een grote kans op wegzakkend grondwater heeft, tot op 1,5 meter onder maaiveld. Vooral in het gebied Plaspoelpolder kan droogte een rol gaan spelen. Ook rond winkelcentrum In de Boogaard, de landgoederenzone en in de stadsparken kan droogte, ook met mindere diepe wegzakking van het grondwater, leiden tot impact voor de stad. Dit kan leiden tot een grotere behoefte aan bewatering van de stadsparken of verdorring van het groen. Ook een geringe daling van de grondwaterstand kan gevolgen hebben voor (paal) fundering.

Figuur 44 toont de risico's op droogtestress voor de gemeente Rijswijk in 2050. Zichtbaar is dat het zuidoostelijk deel van de gemeente te maken krijgt met een hoog potentieel risico. In tegenstelling tot de huidige situatie is in 2050 heel Rijswijk onderhevig aan droogtestress. Daarmee wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **slecht**.

Figuur 44. Droogtestress in 2050 (Klimaat-effectatlas 2021)

Bereikbaar en verkeersveilig Rijswijk

22 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid gaat over de mogelijkheden die personen hebben om op bestemmingen te geraken met een verplaatsing.

22.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bereikbaarheid	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de auto	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor het OV	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de fiets	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor lopen	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten

De bereikbaarheid van Rijswijk wordt gemeten aan de hand van de bereikbaarheid en de hoeveelheid knelpunten binnen de gemeente, als ook de bereikbaarheid vanuit andere gemeenten richting Rijswijk. Is er geen sprake van knelpunten dan wordt de situatie beoordeeld als goed, is er sprake van veel knelpunten dan wordt de situatie beoordeeld als slecht. Dit geldt voor de auto, het OV, fietsen en lopen.

22.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op mobiliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	Onder dit jaarlijkse programma stelt de overheid middelen beschikbaar voor de decentrale vervoersregio's. Het Rijk stelt als doel dat Nederland in 2050 een goede en betrouwbare infrastructuur kent, die deel uitmaakt van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem. Het Rijk streeft naar een hoogwaardig en samenhangend stedelijk, regionaal en hoofdnetwerk (weg en OV), een goed ontwikkeld netwerk voor lopen en fietsen, een soepel functionerend vaarwegennetwerk en uitstekende luchtvaartverbindingen, zowel voor goederen als personen.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. "De verdere

		verstedelijking biedt kansen voor de (economische) ontwikkeling van de regio, maar geeft ook een enorme opgave voor de bereikbaarheid en leefbaarheid. Niet alleen voor deze stedelijke gebieden, maar ook voor het landelijk gebied staat de bereikbaarheid onder druk. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een snelle, makkelijke en duurzame manier kan reizen of goederen transporteren."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk	De Mobiliteitsprogramma richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk." De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.

22.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Bereikbaarheid auto

In Rijswijk wordt meer van de auto gebruik gemaakt dan in omliggende gemeenten. In de Mobiliteitsvisie Rijswijk 2040 staan de grootste verkeersknelpunten beschreven voor de auto. Dit zijn de Prinses Beatrixlaan (31%), verkeer rondom de A4 (12%), de toegangswegen richting Den Haag/Rijswijk (10%) en de Haagweg (7%). Het verkeer rondom de Prinses Beatrixlaan en de A4 kan worden verklaard door het aantal inwoners dat met de auto naar het werk gaat. Het is vooral druk gedurende de spijstijden. Daarna verdeelt het autoverkeer zich over de Rijswijkse wegen. Bij verkeerslichten is vertraging te zien, maar er zijn geen grote knelpunten waarneembaar. Reistijdvertragingen zijn binnen de grens van enkele minuten. De Beatrixlaan kent vanaf de grens met Den Haag tot aan de A4 een reistijdvertraging van anderhalve minuut. De route door Rijswijk via de Plaspoelpolder kent in de spits 4 minuten vertraging. Op de Haagweg is 3 minuten vertraging. Er is hoge parkeerdruk in de vooroorlogse wijken en doordat er overloop is vanuit Den Haag. De laadpaalinfrastuctuur is nog niet op orde. De Plaspoelpolder kent veel en ingewikkelde kruisingen. Er ligt een kans om de groeiende vraag naar deelmobiliteit verder te benutten.

Bereikbaarheid openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in Rijswijk is redelijk op orde. De knelpunten bevinden zich met name rondom nieuwbouwlocaties Plaspoelpolder en Rijswijk Buiten. Er mist bekendheid met het

openbaar vervoer. In Rijswijk wordt er weinig gebruik gemaakt van het OV ondanks de goede voorzieningen. Rondom het station liggen enkele knelpunten. De omgevingskwaliteit is niet op orde, er wordt slecht gebruikt gemaakt van de stationsingang, er ontbreekt een fijnmazig openbaarvervoernet en -route en de verbinding naar Den Haag Zuid-West via de Prinses Beatrixlaan vanaf het station is niet op orde. Het station ligt daarnaast verdekt opgesteld en is niet uitnodigend. Er ligt een kans om een busbaan over de Lange Kleiweg aan te leggen. Ook kan er viersporigheid gecreëerd worden om de verbinding met de regio te verbeteren en de metrokwaliteit kan verbeterd worden.

Bereikbaarheid fiets

Uit de Analyseatlas Mobiliteit Rijswijk komt naar voren dat de bereikbaarheid met de fiets te kort komt. Rijswijk kent een regionaal fietsnetwerk dat aansluit op de omgeving. Toch zien we dat het fietsaandeel in omliggende gemeenten groter is. Het lokale fietsnetwerk de bereikbaarheid niet overal ten goede. Zoals blijkt uit de Mobiliteitsvisie Rijswijk 2040 zijn veel fietsroutes deels goed maar hebben ze onderbrekingen van mindere kwaliteit. Vanuit het oogpunt van sociale veiligheid mist er een expliciet nachtnet voor de fiets. In het centrum van Oud Rijswijk zijn er niet voldoende fietsparkeerplaatsen. Tussen het Havenkwartier en het station ontbreekt een goede fietsroute. De mogelijkheden voor voor- en na transport station zijn niet in orde. Langs de Prinses Beatrixlaan is het onprettig fietsen langs het autoverkeer en er zijn veel stoplichten. Er is op dit moment een koppeling tussen de gridstructuur auto en fiets waardoor de fiets nooit sneller kan zijn dan de auto. Er ligt een kans om de korte afstanden die Rijswijk kent ten opzichte van de rest van de provincie te benutten door de fietsinfrastructuur te verbeteren.

Bereikbaarheid lopen

Als het gaat om lopen zijn er enkele knelpunten. Het gaat met name om loopbarrières, loopkwaliteit en herkenbaarheid van looproutes. Looproutes rondom scholen, vooral vanaf buiten de wijken is niet op niveau. Rond de Van Ostadelaan, Lindelaan en het centrum staan er veel bomen op het trottoir waarmee boomwortels de toegankelijkheid beperken. De looproute van het station naar In de Bogaard mist herkenbaarheid. De Sir Winston straat is niet gemakkelijk over te steken. Echte barrières bevinden zich rondom het spoor, de A4, grote wegen (Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchillaan) en Vliet. Voor heel de gemeente geldt dat het fijnmazig netwerk niet volledig op orde is en looproutes vaak verbonden zijn aan autoroutes. Met de ontwikkelingen in de Plaspoelpolder tot gebied met functiemenging, is de loopkwaliteit ondermaats. Er ligt een kans om de korte afstanden die Rijswijk kent ten opzichte van de rest van de provincie te benutten door de loopinfrastructuur te verbeteren.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de bereikbaarheid in de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**. De bereikbaarheid met de auto is goed. De OV-infrastructuur is in principe op orde maar rondom het station worden knelpunten ervaren. Het fijnmazig netwerk voor fietsen en lopen is aan verbetering toe.

22.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Uit de Mobiliteitstransitiestudie van de MRDH blijkt dat kleinere vormen van mobiliteit (e-fietsen) sneller in opmars zijn dan grote innovaties als MaaS of zelfrijdende voertuigen. De Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk laat zien dat er voor zowel auto, fietsen, OV als lopen verschillende knelpunten in de gemeente zijn. Zo heeft Rijswijk voor de komende jaren een flinke woningbouwopgave, welke effect kan hebben op mobiliteit en bereikbaarheid. De verwachting is dat bestaande knelpunten voor de auto toenemen als gevolg van de diverse gebiedsontwikkelingen. Met het Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 is de gemeente voornemens om de bereikbaarheid te verbeteren. Daarin staat het versterken van het netwerk van lopen, fietsen en OV centraal. Met als volgorde: lopen, fietsen, ov, deelmobiliteit en dan pas de auto. Er wordt vanuit een gebiedsgerichte aanpak gewerkt aan het verbeteren van de infrastructuur, zodat mensen gestimuleerd worden om duurzaam en op veilige en betrouwbare wijze binnen en buiten Rijswijk kunnen bewegen. De voornemens moeten echter nog verder geconcretiseerd worden, waarna pas bepaald kan worden in hoeverre dit een negatief of positief effect heeft op de bereikbaarheid. Op basis van bovenstaande informatie worden de bereikbaarheid in de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.

23 Verschuiving vervoerswijze

Mensen kunnen zich op allerlei manieren verplaatsen: te voet, per fiets, met de auto of het openbaar vervoer (OV). Bij een verschuiving van de vervoerswijze treedt er een verandering op in de manier waarop mensen zich vervoeren. Er wordt hierbij gekeken naar de verandering van vervoer over de weg naar vervoer per fiets of met het OV.

23.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Modal shift	Aandeel fiets en OV als vervoersmiddel	Groot aandeel fiets en OV	Redelijk aandeel fiets en OV	Beperkt aandeel fiets en OV

Modal shift is belangrijk voor het verminderen van het gemotoriseerde vervoer en de druk op de weginfrastructuur. Voor het MER worden de effecten van de modal shift bekeken aan de hand van de mate waarin de inwoners de fiets of het OV gebruiken in hun verplaatsingen. Wanneer er een groot aandeel verplaatsing plaatsvindt per fiets en OV wordt de situatie beoordeeld als goed. Wanneer er een beperkt aandeel van de verplaatsing plaatsvindt per fiets en OV wordt de situatie beoordeeld als slecht.

23.2 Beleidskader

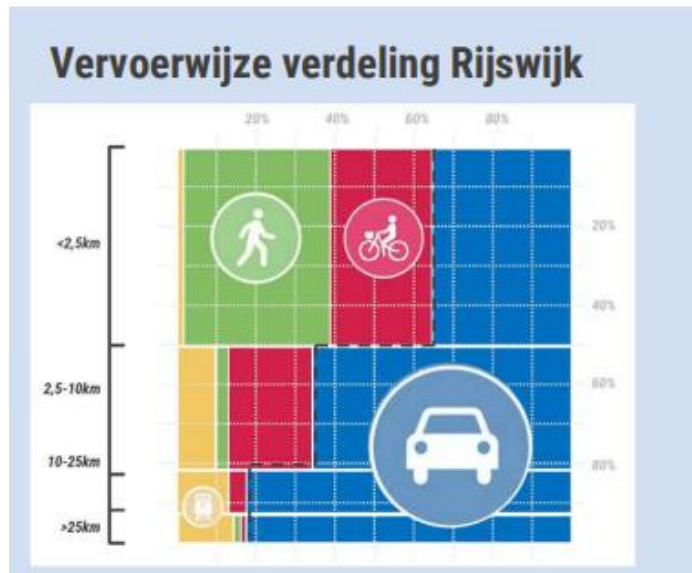
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op mobiliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)	Onder dit jaarlijkse programma stelt de overheid middelen beschikbaar voor de decentrale vervoersregio's

	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	Het Rijk stelt als doel dat Nederland in 2050 een goede en betrouwbare infrastructuur kent, die deel uitmaakt van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem. Het Rijk streeft naar een hoogwaardig en samenhangend stedelijk, regionaal en hoofdnetwerk (weg en OV), een goed ontwikkeld netwerk voor lopen en fietsen, een soepel functionerend vaarwegennetwerk en uitstekende luchtvaartverbindingen, zowel voor goederen als personen.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. "De verdere verstedelijking biedt kansen voor de (economische) ontwikkeling van de regio, maar geeft ook een enorme opgave voor de bereikbaarheid en leefbaarheid. Niet alleen voor deze stedelijke gebieden, maar ook voor het landelijk gebied staat de bereikbaarheid onder druk. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een snelle, makkelijke en duurzame manier kan reizen of goederen transporteren."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040	De Mobiliteitsprogramma richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk."
	Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk	De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.

23.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

In de analyseatlas van de gemeente Rijswijk wordt de vervoerwijze verdeling van de gemeente vergeleken met omliggende gemeenten zoals Leidschendam-Voorburg, Den Haag en met gebieden met een vergelijkbare mate van verstedelijking (figuur 45). In deze vergelijking valt op dat er in Rijswijk minder op korte afstand gereisd wordt. Dit is terug te zien in de mate waarin gefietst wordt. Dit gemiddelde ligt lager dan in vergelijkbare gebieden. Ook het aandeel OV ligt lager dan verwacht kan worden van gemeenten met een dergelijke mate van stedelijkheid. Inwoners van de gemeente Rijswijk kiezen daarentegen vaker voor de auto.

Vervoerwijze verdeling stedelijk gebied
(gebieden met gelijke nabijheid als Rijswijk)

Figuur 45. Vergelijking vervoerwijze verdeling Rijswijk (plaats) (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

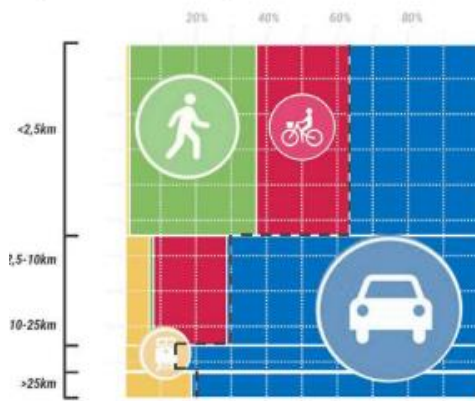
Onderstaande tabel toont de vervoerwijze binnen de gemeente Rijswijk. Daarin valt op dat men zich binnen Rijswijk vooral per fiets en te voet verplaatst. Naar buiten verplaatst men zich vooral met de auto. Naar Delft en Den Haag gaat 40% met de auto. Naar andere locaties kiest meer dan 50% voor de auto.

Vervoerwijze binnen Rijswijk		%
Te voet		45 %
Fiets		28 %
Bus/tram/metro		2 %
Auto		25 %
Trein		0 %

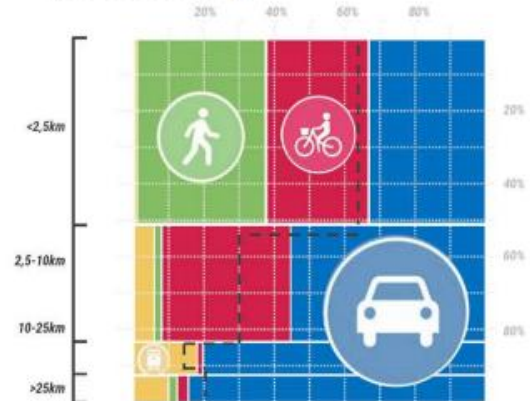
Tabel 2. Vervoerwijze binnen Rijswijk (Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk)

Wanneer een vergelijking gemaakt wordt in de vervoerwijze indeling van de gemeente tussen 2004-2006 en 2015-2017 dan valt op dat er sprake is van een forse toename aan fietsverkeer. Zeker op middellange afstand is een toename zichtbaar.

Vervoerwijze verdeling Rijswijk (2004-2006)

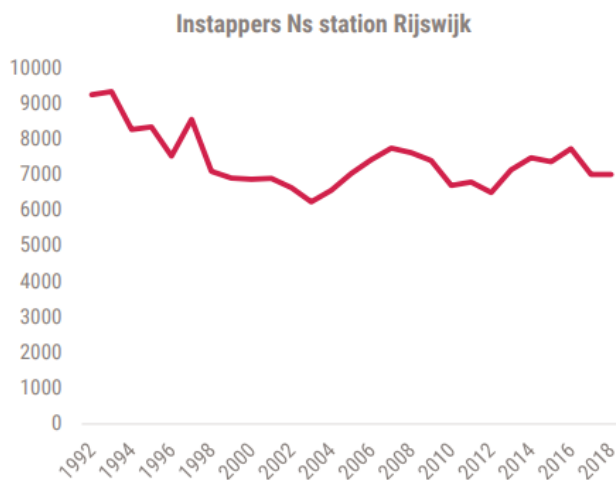
Vervoerwijze verdeling Rijswijk (2015-2017)

Stippellijn is Rijswijks autogebruik '04-'06 ter referentie

Figuur 46. Vergelijking vervoerwijze verdeling Rijswijk (tijd) (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

Voor het gebruik van de trein geldt daarentegen een daling. Waar het gemiddeld aantal instappers in Nederland over de meetperiode ('92 tot '18) met 77% stijgt, daalt het aantal instappers in Rijswijk met 25%. Vermoedelijke oorzaken van deze daling zijn de afname van arbeidsplaatsen in Rijswijk rondom het station, de toename van kwaliteit van omliggende stations, zoals Delft en de beperkte groei in inwoners binnen het invloedsgebied van het stations.

Figuur 47. Aantal instappers station Rijswijk (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

Hoewel het aandeel fiets en OV in de gemeente Rijswijk lager ligt dan in vergelijkbare gemeenten, qua mate van stedelijkheid, is er de afgelopen jaren sprake van een toename. Daarnaast geldt dat voor vervoersbewegingen binnen de gemeente de fiets als vervoersmiddel op nummer een staat. Voor het gebruik van de trein geldt dat er tussen 1992 en 2002 sprake is geweest van een daling. Sindsdien is het aantal instappers slechts beperkt gestegen. Op basis van bovenstaande argumentatie wordt de huidige situatie daarom beoordeeld als **redelijk**.

23.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Aan de hand van het STOMP ordeningsprincipe werkt de gemeente Rijswijk aan de mobiliteitstransitie. Dit houdt in dat de gemeente allereerst inzet op stappen (S), daarna op trappen (T) en vervolgens op Openbaar Vervoer (O), mobility as a service (M) en tenslotte op de particuliere auto (P). De gemeente Rijswijk zet actief in op het verbeteren van de fietsinfrastructuur en daarmee op een groeiend aandeel fietsgebruik voor de dagelijkse verplaatsingen. Enkele van deze projecten zijn de fietsverbinding met het Havenkwartier, de fietsverbinding langs het Jaagpad, verbetering van het assenkruis Plaspoelpolder en de fietsverbinding door Bogaard Stadscentrum. Er zijn daarnaast diverse andere redenen voor een verwachte toename. Allereerst een groeiend aandeel elektrische fietsen, waardoor het gebruik van de fiets voor voor- en natransport eenvoudiger wordt. Ten tweede de groeiende deeleconomie, waardoor het eenvoudiger wordt om een deelfiets te gebruiken op locatie voor korte afstanden. Tenslotte dragen ook landelijke en regionale inzet op het gebied van schonere en flexibelere vormen van vervoer dragen naar verwachting bij aan het vergroten van het aandeel fiets. Naast dat de gemeente inzet op het gebruik van de fiets doormiddel van het opstellen van een fietsplan, werkt de gemeente op verschillende plekken in de gemeente aan het verbeteren van het openbaar vervoer. Zo wordt er gewerkt aan de Oude Lijn (de halteplaats Rijswijk-Buiten) voor het verbeteren van de capaciteitsverhoging van het netwerk en het aanpassen van de vervoerknoop van het bestaande station. Ook wordt de tramverbinding met de Binckhorst verbeterd. Ook zet de gemeente in op lopen en de mogelijkheden voor deelmobiliteit. Het is echter de vraag of deze maatregelen het gebruik van de auto in de gemeente significant verlagen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

24 Verkeersveiligheid

Deelname aan het verkeer vindt plaats in de openbare ruimte. Hoe langer of vaker men zich in het verkeer begeeft, hoe meer men zich blootstelt aan het gevaar van verkeersongelukken.

24.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Verkeersveiligheid	Aantal verkeersslachtoffers ten opzichte van het Nederlands gemiddelde	Minder slachtoffers dan het gemiddelde	Gemiddeld aantal slachtoffers	Meer dan het gemiddeld aantal slachtoffers

Om de verkeersveiligheid te beoordelen is gekeken naar de relatieve verkeersveiligheid van de gemeente Rijswijk en is deze vergeleken met het gemiddeld aantal verkeersslachtoffers in Nederland. De situatie wordt beoordeeld als goed wanneer er minder slachtoffers dan gemiddeld in Nederland vallen, de situatie wordt beoordeeld als slecht wanneer er een meer dan gemiddeld aantal slachtoffers valt.

24.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op verkeersveiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030	Het plan beschrijft een nieuwe aanpak om de verkeersveiligheid structureel te verbeteren. Daarbij wordt ingezet op 9 verschillende thema's in de categorieën: (1) risico's vanuit het verkeerssysteem en het voertuig, (2) risicogroepen en modaliteiten, (3) risico's vanuit de individuele verkeersdeelnemer en zijn gedrag.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	De provincie beschrijft waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin een ambitie opgenomen voor het thema mobiliteit. Over verkeersveiligheid wordt het volgende geschreven: "Voor Zuid-Holland is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. Onze eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: we streven elk jaar naar minder verkeersslachtoffers."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040	De Mobiliteitsvisie richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk."
	Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk	De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.
	Ongevallenanalyse fietsers en bromfietzers 2018- 2021	De analyse toont op basis van monitoring het aantal slachtoffers van

fiets- en bromfietsongevallen. De stijgende lijn in het aantal ongevallen vraagt om een verdiepende analyse die dit stuk biedt. Op basis hiervan worden de maatregelen uit de uitvoeringsagenda geactualiseerd (Actieplan verkeersveiligheid 2020-2025).

24.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Het Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 geeft aan dat sinds 2014 het aantal verkeersongevallen is toegenomen in Rijswijk, als gevolg van een toenemende bevolkingsdichtheid en daarmee een toename van het verkeer. Uit de Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk blijkt dat Rijswijk slecht scoort qua verkeersveiligheid: in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag staat Rijswijk op de derde plek van de lijst met meeste verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners. Gemiddeld ligt in de MRDH het aantal verkeersslachtoffers op 47 per 10.000 inwoners, in Rijswijk ligt dit op 92 verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners. Het valt op dat het gaat om een groot aantal jonge slachtoffers in het verkeer, zoals benoemd in het Mobiliteitsprogramma. Verkeersveiligheid is daarmee een aandachtspunt.

Tijdperiode	Status	Verkeersongevallen	Gewonden	Doden
2015	Definitief	269	68	0
2016	Definitief	361	117	1
2017	Definitief	378	104	1
2018	Afgesloten	454	148	4
Totaal		1.462	437	6

Figuur 48. Aantal verkeersongevallen en -slachtoffers per tijdperiode (Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk)

In figuur 48 is het aantal verkeersslachtoffers te zien: verkeersongevallen, gewonden en doden). Uit de ongevallenanalyse blijkt dat de meeste verkeersslachtoffers vallen op de fiets of bromfiets, in de 50-km zones. Er zijn twee black spots in de gemeente voor de fiets: De schaapweg, Winston Churchillaan met doorloop op de Mgr. Bekkerslaan en de Sir Winston Churchillaan aansluitend op de Prinses Margrietsingel.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de verkeersveiligheid in de huidige situatie beoordeeld als **slecht**. Rijswijk kent meer dan gemiddeld aantal verkeersslachtoffers ten opzichte van de rest van Nederland.

24.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De meeste ongelukken in het verkeer gebeuren als gevolg van menselijke fouten. Als auto's meer autonoom rijden en automatisch verbonden zijn met andere auto's en verkeersdeelnemers, dan ontstaat er een systeem waarin menselijke fouten steeds minder een rol spelen. Ook kunnen technologische ontwikkelingen zoals autonoom en 'connected' rijden leiden tot een verkleining van de verkeersruimte. In potentie kan dit een zeer grote impact hebben op verkeersveiligheid vanwege een efficiënter verkeers- en transportsysteem en het door ontwikkelen van dynamisch verkeersmanagement. Echter hoe snel dit gaat, hoe goed de technologie ongelukken kan voorkomen en in hoeverre de nieuwe vervoerssystemen een eigen infrastructuur vereisen, is nog

onzeker. Innovaties kunnen echter ook verkeersveiligheidsrisico's met zich meebrengen. Zo leiden activiteiten als mobiel bellen, whatsappen en het instellen van het navigatiesysteem tot afleiding in het verkeer. Verkeersafleiding vormt daarom een belangrijk thema binnen verkeersveiligheid.

Een andere ontwikkeling, die risico's kan vormen is de elektrische fiets. Wanneer accu's verbeteren en snelheden verhoogd worden, kan de fiets op termijn een aantrekkelijk vervoermiddel worden voor middellange afstanden. Deze ontwikkeling kan echter risico's vormen, bijvoorbeeld wanneer senioren vaker gebruik gaan maken van e-bikes. Een kwetsbare bevolkingsgroep waarvoor de consequentie van een fietsongeval groter wordt door de hogere snelheid. Aangezien de trend in Rijswijk een afname van mensen in de leeftijdscategorie onder de 65 en een toename van mensen in de leeftijdscategorie boven de 65 toont, is er mogelijk sprake van een risicotoename. Technologische ontwikkelingen zetten zich voort, maar anderzijds is er sprake van een mogelijke risicotoename.

In de Mobiliteitsvisie 2040 geeft Rijswijk aan meer ruimte te willen bieden voor lopen, fietsen en het OV. Als de gemeente voldoende ruimte biedt voor deze vervoermogelijkheden, is het alsnog de vraag of deze veiliger kunnen worden afgelegd gezien toekomstige trends en ontwikkelingen. De autonome ontwikkeling wordt daarom per saldo beoordeeld als **slecht**.